

พลังอำนาจแฝงของสตรีม้ง : กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร
The Hidden Empowerment of Hmong Women :
Nonagricultural Occupation Groups.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อติสร ภู่อสาระ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2565

พลังอำนาจแฝงของสตรีม้ง : กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร

The Hidden Empowerment of Hmong Women :

Nonagricultural Occupation Groups.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการสร้างทฤษฎีฐานราก มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนผ่านอาชีพของสตรีม้งไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร และพลังอำนาจแฝงเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีฐานราก การคัดเลือกผู้ให้ความหมายทางทฤษฎีจากสตรีม้งสถานภาพสมรสหรือหม้าย ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ชุมชนม้งหมู่บ้านห้วยหาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามขั้นตอน คือ open coding, axial coding และ selection coding เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี

ผลการวิจัยสามารถสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีฐานราก ดังนี้

1. กระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตรของสตรีม้ง เกิดจาก 1) การลดจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรในพื้นที่สูงจากนโยบายรัฐ และปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตร 2) การมีโอกาสด้านการศึกษา 3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ และ 4) การทำธุรกิจกับเครือข่ายในต่างประเทศ
2. สตรีม้งกลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร สร้างรายได้ที่มั่นคงและแน่นอน สตรีม้งยังคงต้องสร้างความสมดุลระหว่างการประกอบอาชีพกับการทำงานบ้านตามกรอบวิถีม้ง
3. พลังอำนาจของสตรีม้งเกิดจากการเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิสตรี และการเปลี่ยนเป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว ต้องการมีส่วนร่วมควบคุมชีวิตและจัดการทรัพยากรภายในครอบครัว
4. พลังอำนาจของสตรีม้ง เป็นพลังอำนาจแฝงในภาวะกำกวม จากระบบปิตาธิปไตย ไม่อาจเท่าเทียมพลังอำนาจชายม้งได้

คำสำคัญ : สตรีม้ง, พลังอำนาจแฝง

Abstract

This research was qualitative research to build grounded theory, purposed to explanation of transitional process occupation of Hmong women to nonagricultural occupation outside and hidden empowerment to find conclusion of grounded theory. 14 selection of Hmong women as theoretical meaning contributor tracing from marital status or widow had nonagricultural occupation outside Hmong community, Houihan village, Wiengkean district, Chiangrai province. Research instrument was interviewed forms, information analysis used 3 steps were open coding, axial coding and selection coding to build theory conclusion.

The result could build conclusion of grounded theory as follows:

1. Transition process to nonagricultural occupation of Hmong women starting from 1) decreasing of highland agricultural areas from state policy and problem of agricultural products price 2) education opportunity 3) perception of social media information and 4) doing business with relative in foreign countries.

2. Nonagricultural occupation of Hmong women had stability and certain income and Hmong women still provide balance between occupation and did housework following Hmong's frame.

3. Empowerment of Hmong women had origin from entered to public space, perception information of women's right and changed position to the main earning for the family, want to participate, life control and manage resource within family.

4. Power of Hmong women was hidden empowerment in twilight zone from patriarchy and may not be equal as man empowerment.

Keywords: Hmong women, hidden empowerment

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
สารบัญ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ของการวิจัย	4
วิธีการวิจัย	4
กลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎี	4
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
พลังอำนาจ	5
สตรีนิยม	12
สตรีมิ่งในระบบปิตาธิปไตย	19
การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	27
วิธีการวิจัย	27
พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	27
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	27
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	30
การวิเคราะห์ข้อมูล	31
การตรวจสอบความตรง	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น	33
บทที่ 5 แก่นของสมมติฐาน การอภิปราย และข้อสรุปเชิงทฤษฎี	65
แก่นของสมมติฐาน	65
อภิปรายปรากฏการณ์ข้อสมมติฐาน	66
ข้อสรุปเชิงทฤษฎี	71
ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	79
- แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับงานวิจัย	80
- ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	82

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้ความสำคัญกับผู้ชาย เพราะเป็นผู้สืบทอดตระกูลแก่ ผู้ชายจึงมีบทบาทเป็นผู้นำ ทั้งการเป็นผู้นำในครอบครัว ผู้นำในชุมชน และผู้นำในการประกอบพิธีกรรม เด็กชายม้งจะได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ครอบครัวและชุมชนในการทำหน้าที่ผู้นำของครอบครัว เช่น การหารายได้เข้าบ้าน การตัดสินใจเกี่ยวกับการทำการเกษตร และการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในครอบครัว ในขณะที่เด็กหญิงม้งจะถูกขัดเกลาอบรมสั่งสอนให้ทำหน้าที่อื่นในครอบครัว เช่น ช่วยแม่ทำงานบ้าน ช่วยแม่ดูแลน้องหรือช่วยงานทำการผลิตในไร่ นา สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมม้งมีความเชื่อว่า เมื่อลูกสาวโตขึ้นต้องแต่งงานและออกเรือนไปอยู่กับครอบครัวของสามีไม่ใช่คนในครอบครัวเดิม ต้องเปลี่ยนตระกูลแซ่ นับถือผีและวิญญาณบรรพบุรุษในตระกูลแซ่ของสามี ต้องดูแลปรนนิบัติพ่อแม่ของสามี และต้องทำงานเพื่อครอบครัวของสามี ความเชื่อนี้นำไปสู่การปฏิบัติเรื่องการอบรมเลี้ยงดู และการสืบทอดหน้าที่ให้กับลูกสาว โดยเฉพาะการทำงานหนักทั้งในบ้านและการออกไปทำงานนอกบ้าน การถ่ายทอดและอบรมสั่งสอนสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการขัดเกลาของครอบครัวที่สะท้อนถึงการตอกย้ำและผลิตซ้ำในสถานะ บทบาทหน้าที่ พื้นที่ของผู้หญิงคือในบ้าน แม้ว่าในปัจจุบันสังคมม้งให้โอกาสเด็กหญิงม้งด้านการเรียนมากขึ้น แต่การทำงานในบ้านเพื่อดูแลสมาชิกในครอบครัวเด็กหญิงม้งยังคงต้องทำตามโดยไม่มีเงื่อนไข (พรรณพิมล สุขวงษ์, 2560 : 92-93) ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมักไม่ค่อยให้ความสำคัญในประเด็นเรื่องเพศภาวะโดยพบว่ามีการวิจัยน้อยชิ้นมากที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางเพศโดยเฉพาะในหมู่ชาวเขา ผู้ชายจะมีฐานะค่อนข้างสูงและมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผู้หญิงจะถูกกีดกันจากพิธีกรรมต่าง ๆ และถือว่ามิมลทินในทางสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการมีประจำเดือน สตรีม้งจึงมีภาพทางเพศของความน่ากลัวและอำนาจ การศึกษาลักษณะทางสังคม ม้งหลังยุคการค้าฝิ่น พบว่าสถานภาพของสตรีม้ง ลดลง ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ทั้งหญิงและชายที่มีอายุจะได้รับความเคารพอย่างเท่าเทียมกันในการประกอบพิธีกรรม (ปราณี วงศ์เทศ, 2562 : 146-147) การกำหนดสถานภาพของสตรีม้งจึงเป็นเพียงผู้ทำงานให้กับครอบครัวของบิดามารดา เมื่อครั้งเป็นเด็กและเมื่อเติบโตก็จะเป็นผู้ทำงานให้กับครอบครัวของสามี รวมถึงการถูกกีดกันในการเข้าร่วมพิธีกรรมตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

อุดมการณ์ปีตาธิปไตยในสังคมม้งดั้งเดิมจัดวางผู้หญิงไว้ในพื้นที่ส่วนตัว แต่เมื่อผู้หญิงม้งเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการทำงานภายในครัวเรือนออกไปทำงานนอกบ้าน กลายเป็นแม่ค้าม้ง ผู้หญิงม้งมีที่ยืนนอกพื้นที่บ้าน การเข้ามาในพื้นที่สาธารณะของผู้หญิงส่งผลให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะใหม่ ผู้หญิงม้งทุกคนยังอาศัยโครงสร้างความสัมพันธ์ของผู้ชายเป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจต่อรอง และเปิดพื้นที่ทางสังคม กล่าวคือผู้หญิงอิงอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเครือญาติของ

ฝ่ายชายเป็นทุนทางสังคม เอื้อประโยชน์ต่อการค้า เกิดเครือข่ายในการค้า การต่อรองระหว่างเพศของผู้หญิงไม่ใช่อำนาจที่เบ็ดเสร็จ ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทหลักทางเศรษฐกิจ ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงจะมีอำนาจการต่อรองระหว่างเพศได้ทุกกรณี ทุกสถานการณ์ผู้หญิงมีภาระมากขึ้นในระบบการผลิต แต่ผู้ชายยังคงเป็นแกนหลัก เป็นหน้าเป็นตาของครอบครัว โดยเฉพาะสถานการณ์ที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้อาวุโสของแซ่สกุล แม้ผู้หญิงแต่ละชนชั้นมีสถานภาพในบ้านดีขึ้น มีโอกาสควบคุมทรัพยากรในครัวเรือนมากขึ้น แต่ก็พูดได้ไม่เต็มปากว่าพวกเขามีสถานภาพทัดเทียมผู้ชาย การตัดสินใจของผู้ชายยังถือเป็นสาระสำคัญ (กรองทอง สุตประเสริฐ, 2551 : 152)

วิธีการผลิตทางเศรษฐกิจของม้งเป็นการผลิตในภาคการเกษตรโดยมีปัจจัยสำคัญในการผลิตโดยใช้แรงงานภายในครัวเรือน อำนาจในการตัดสินใจ เลือกพื้นที่การเพาะปลูก ชนิดของพืชที่ปลูก ระยะเวลาจนถึงการจำหน่ายผลผลิตเป็นของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นชายในขณะที่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้มีความหลากหลายของการประกอบอาชีพ และมีการแบ่งแยกประเภทของแรงงานในการผลิตมากขึ้น เกิดการสร้างอุดมคติทางสังคมใหม่ โดยเอมิล เดอร์คไค (Emil Durkheim, 1917 อ้างถึงใน จิราภา วรเสียงสุข, 2563 : 57-59) ที่มีจุดมุ่งหมายในการหาคำตอบว่าอะไรคือสิ่งที่ยึดโยงส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน โดยใช้วิธีการสร้างแบบในอุดมคติของสังคมสองประเภท ได้แก่ แบบอุดมคติของสังคมบรรพกาล (traditional society) กับแบบอุดมคติของสังคมสมัยใหม่ (modern society) โดยแบบอุดมคติของสังคมบรรพกาลเป็นสังคมขนาดเล็กค่อนข้างโดดเดี่ยวจากสังคมอื่น ๆ เป็นสังคมเกษตรกรรม สมาชิกแต่ละคนทำงานทุกประเภทด้วยตนเองและทำอย่างนี้เหมือนกันทุกคน ดังนั้นทุกคนในสังคมจึงมีสถานภาพทางสังคมเหมือน ๆ กันหมด ในขณะที่สังคมแบบอุดมคติของสังคมสมัยใหม่ มีลักษณะสำคัญคือ มีระบบการแบ่งแยกแรงงานที่ชัดเจน สมาชิกในสังคมมีลักษณะการทำงานที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น จนกลายเป็นผู้ที่มีความชำนาญพิเศษในแต่ละด้าน วิธีชีวิตและโลกทัศน์จึงต่างไปตามงานที่ทำด้วย กล่าวได้ว่าการแบ่งแยกแรงงานเป็นต้นกำเนิดของปัจเจกนิยม (individualism) ปัจเจกมีพื้นที่ทางสังคมของตนเอง สามารถแสดงอัตลักษณ์และความต้องการของตนเองได้ ทำให้เดอร์คไค สามารถตอบคำถามส่วนที่ยึดโยงส่วนต่าง ๆ ของสังคม โดยให้พิจารณาจากลักษณะของการแบ่งแยกแรงงาน ในสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกแรงงานส่วนต่าง ๆ ของสังคมจะยึดโยงเข้าด้วยกันด้วยความผูกพันที่เกิดจากความคิด และความเชื่อที่เหมือนกันหรือการมองโลกในมุมมองเดียวกัน ส่วนสังคมที่มีการแบ่งแยกแรงงาน ความผูกพันเกิดจากการพึ่งพาอาศัยในความแตกต่างของกันและกัน ความผูกพันในสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกแรงงานจะมีความเข้มข้นกว่าสังคมที่มีการแบ่งแยกแรงงาน ทำให้เห็นได้ว่าสังคมม้งที่เป็นสังคมอุดมคติแบบบรรพการมีวิธีชีวิตคือการทำการเกษตรโดยใช้แรงงานภายในครัวเรือน อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่หัวหน้าครัวเรือน เมื่อการผลิตทำให้เกิดความเป็นปัจเจกที่ต้องการอำนาจในการตัดสินใจตามวิธีการผลิตของตนเอง ในขณะที่อำนาจในการควบคุมของหัวหน้าครัวเรือนไม่อาจขึ้นนำวิธีการผลิตของสมาชิกในครัวเรือนที่มีความหลากหลายได้ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะระบบอุตสาหกรรมในศตวรรษต่อมามีส่วนทำให้เกิดความสนใจเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะฐานะและบทบาทของสตรีสมัยก่อนจะอยู่ในบ้านและครอบครัว ต่อมาเมื่อระบบการผลิตเปลี่ยนไปเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการแบ่งงานบ้านกับงานเศรษฐกิจอย่างชัดเจนมากขึ้น โดยการผลิตแบบอุตสาหกรรมส่งผลต่อสตรีทั้งทางด้านบวกและลบ ในด้านลบทำให้สตรีต้องออกจากบ้านเพื่อทำการผลิต แต่ในขณะเดียวกันภาระงานบ้านและครอบครัวก็ได้ลดลง ส่วนทางบวกได้แก่การที่สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น มีประสบการณ์นอกบ้านกว้างขวางขึ้น ประกอบกับการตื่นตัวเรื่องเสรีภาพทางการเมืองในสังคมกว้าง สตรีจึงได้ค้นพบถึงฐานะที่ต่ำต้อยกว่า และภาวะทางการเมืองของตน (สุรัชย์ หวันแก้ว, 2550 : 43-44) ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิต สตรีต้องช่วยเหลือครอบครัวด้วยการประกอบอาชีพนอกบ้าน ในขณะที่สตรียังคงต้องรับผิดชอบงานในครัวเรือน ประกอบกับการได้รับการศึกษา และประสบการณ์จากโลกกว้างนอกครัวเรือน ทำให้สตรีมีมุมมองถึงฐานะทางสังคมและความเท่าเทียมทางเพศในครัวเรือน

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจัดว่าเป็นกลุ่มชนชายขอบ เนื่องจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนไทยพื้นราบ ส่วนใหญ่ส่งผลให้เกิดอคติทางเชื้อชาติ และการเลือกปฏิบัติในฐานะกลุ่มชนที่มีพลังอำนาจน้อยกว่าในขณะเดียวกันสตรีม้งก็อาจจัดเป็นกลุ่มชนชายขอบของสังคมม้ง เนื่องจากสตรีม้งถูกกำหนดให้เป็นผู้รับใช้ภายในครัวเรือนภายใต้คำสั่งของสามี ในขณะที่ม้งพยายามสร้างการยอมรับการมีตัวตน รวมทั้งความเท่าเทียมกันของมนุษย์ด้วยการผลักดันตัวเองให้เกิดการยอมรับของคนส่วนใหญ่ การได้รับการศึกษา การติดต่อค้าขายกับชุมชนอื่น เปิดโลกกว้างให้สตรีม้งที่ทุกกิจกรรมการผลิตจนถึงการจำหน่ายผลผลิตอยู่กับสามี สตรีม้งจึงเป็นเพียงแรงงานส่วนหนึ่งในการผลิตเท่านั้น จนเมื่อสังคมเปิดกว้าง สตรีม้งมีโอกาสประกอบอาชีพนอกบ้าน เป็นผู้หารายได้เข้าสู่ครอบครัว อันเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมของตนเองมีพลังอำนาจแฝงในการต่อรองกับครอบครัว ภายใต้ภาวะก้ำกึ่งที่ยังคงต้องรักษาความสมดุลของงานนอกบ้าน และความรับผิดชอบในบ้านฐานะมารดาและภรรยาในภาวะก้ำกึ่งด้านพลังอำนาจที่สังคมม้งได้กำหนดหน้าที่ของภรรยาที่มีต่อครอบครัว งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการค้นหาการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพนอกบ้านและพลังอำนาจแฝงของสตรีม้งเพื่อเข้าใจถึงสตรีม้งในมิติที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่ออธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนผ่านอาชีพของสตรีม้งไปสู่นอกภาคการเกษตร พลังอำนาจแฝง และผลกระทบเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีฐานราก

ประโยชน์ของการวิจัย

การสร้างทฤษฎีฐานรากจากข้อค้นพบถึงกระบวนการเปลี่ยนผ่านอาชีพของสตรีม้งไปนอกภาคการเกษตร พลังอำนาจแฝง และผลกระทบจากการใช้พลังอำนาจแฝง

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการสร้างทฤษฎีฐานราก (grounded theory study) โดยใช้วิธีการเริ่มต้นจากข้อมูลแล้วนำไปสู่สมมติฐานและจบลงด้วยทฤษฎีที่เป็นคำอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งทฤษฎีที่สร้างขึ้นสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เฉพาะเจาะจง เป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือขยายองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว (สุนทรา โต้บัว, 2561 : 159)

กลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎี

กลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎี (theoretical sampling) ทำการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากสตรีม้งในชุมชนหมู่บ้านห้วยหาน ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เนื่องจากหมู่บ้านห้วยหานเป็นชุมชนม้งขนาดใหญ่ จึงมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย นอกเหนือจากอาชีพทำการเกษตร โดยสตรีม้งที่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) คือสตรีม้งที่มีสถานภาพสมรส หรือเป็นม่าย ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรภายในชุมชน ได้แก่ อาชีพค้าขาย หัตถกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า และพนักงานลูกจ้าง หน่วยงานภาครัฐที่ตั้งอยู่ในชุมชน ผู้วิจัยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญประมาณ 10-15 คน อันเป็นจำนวนที่คาดว่าจะเพียงพอที่จะทำให้เกิดจุดอิ่มตัว (saturation) อันเป็นจุดที่สามารถสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีฐานรากได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์จากกระบวนการ ลำดับเหตุการณ์ของกิจกรรม การกระทำของบุคคลและปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในเหตุการณ์เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการพัฒนาข้อคำถามเชิงลึก และเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการเพิ่มขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

พลังอำนาจแฝง หมายถึง ภาวะกำกึ่งสำหรับความมีอิสระในการตัดสินใจเพื่อควบคุมชีวิตและการเข้าถึงทรัพยากร โดยการแสดงออกถึงความคิดจากการไตร่ตรองโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ภายใต้ภาวะของการมีอำนาจน้อยกว่า

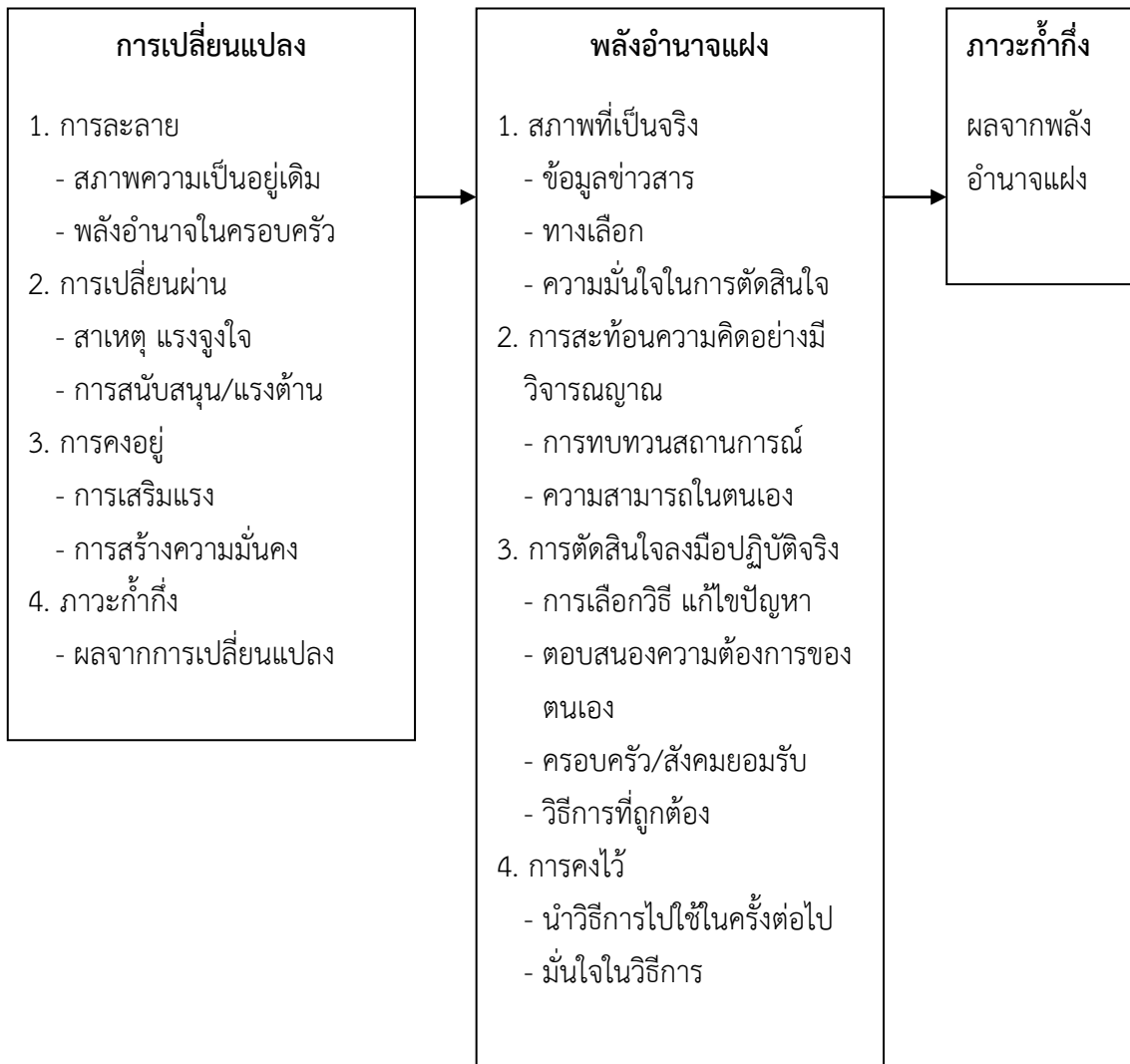
สตรีมมิ่ง หมายถึง สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีสถานภาพสมรส หรือเป็นหม้าย ประกอบอาชีพและพักอาศัยในชุมชนม้ง

อาชีพนอกภาคการเกษตร หมายถึง การประกอบอาชีพหลักที่ใช้เวลาทำงานและมีรายได้จากการทำงาน ที่ไม่ใช่ภาคการเกษตร ประกอบด้วย อาชีพค้าขาย หัตถกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า และพนักงานลูกจ้างหน่วยงานภาครัฐ

กระบวนการศึกษา

กระบวนการศึกษา (process approach)

1. ลำดับเหตุการณ์ของกิจกรรม
2. การกระทำของบุคคล
3. ปฏิสัมพันธ์ของบุคคล

บทที่ 2

เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง พลังอำนาจแฝงของสตรีม้ง : กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตรมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พลังอำนาจ
สตรีนิยม
สตรีม้งในระบบปิตาธิปไตย
การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พลังอำนาจ

ความหมายของพลังอำนาจ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของพลังอำนาจ ดังนี้

อภิญา เวชชัย (2555 : 19) ให้ความหมายของพลังอำนาจ ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพภายในของบุคคล กลุ่ม องค์กร ชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต และดำเนินการตามเป้าหมายอย่างเหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ด้วย ความเชื่อมั่นในคุณค่าพลังความสามารถ และความเข้มแข็งในระดับต่าง ๆ

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2561 : 335) ให้ความหมายของพลังอำนาจว่า เป็นการปลดปล่อยความสามารถ พลังงานหรือการมีส่วนร่วมของบุคคลออกมา เป็นการสร้างเงื่อนไขที่ช่วยเสริมสร้างและปลดปล่อยความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถ และศักยภาพของบุคคลออกมาจะส่งผลให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (trust) ทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลมีประสิทธิผลและได้ผลเป็นนวัตกรรม (innovative results) ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระ และบุคคลได้ใช้ความสามารถพิเศษ (talent) ความสามารถ (ability) และศักยภาพที่มีอยู่

เคน บลองชาร์ดและคณะ (2544 : 8-9) ให้ความหมายของพลังอำนาจว่าเป็นการมอบอำนาจความรับผิดชอบโดยการดึงเอาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และการตั้งใจของพนักงานทุกคนในองค์กรมาใช้ และสำหรับผู้นำที่มอบอำนาจ ความรับผิดชอบ หรือกระจายอำนาจให้แก่พนักงาน เท่ากับว่าผู้นำคนนั้นกำลังใส่ความรับผิดชอบ เพื่อผลลัพธ์บางอย่างเพิ่มเข้าไปให้กับสมาชิกในองค์กร ทำให้สมาชิกในองค์กรพึงพอใจที่ได้มีส่วนร่วมความเป็นเจ้าของและการเติบโต

เจษฎา นกน้อย (2560 : 174) กล่าวว่าพลังอำนาจ คือกระบวนการเพิ่มความเป็นอิสระในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ให้กับพนักงาน โดยการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงาน และเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

อรรถัย อาจอ่ำ (2550 : 31) กล่าวถึง ทฤษฎีการเสริมพลังอำนาจของซิมเมอร์แมน (Zimmerman's empowerment theory) ว่าการสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการหรือความพยายามในการให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เรียกว่า การควบคุม (control) ทรัพยากรที่จำเป็น (needed resources) และการเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมของปัจเจกบุคคลอย่างวิพากษ์ อันเป็นกระบวนการที่ได้พัฒนาทักษะหรือยกระดับสมรรถนะด้านต่าง ๆ ให้บุคคล เป็นผู้แก้ปัญหาและสามารถเป็นผู้ตัดสินใจได้อย่างอิสระ

ธารทิพย์ พจน์สุภาพและคณะ (2563 : 5) กล่าวว่า พลังอำนาจมีความหมายถึง ความสามารถที่จะเลือกอย่างอิสระ พลังอำนาจจะใช้สำหรับการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในความสามารถที่จะเข้าถึงทรัพยากรและสามารถควบคุมชีวิตตนเองได้

พลังอำนาจ จึงหมายถึง ความมีอิสระในการตัดสินใจสำหรับการควบคุมชีวิตและการเข้าถึงทรัพยากร โดยการแสดงออกถึงความคิด การไตร่ตรอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากทักษะ ความรู้ และประสบการณ์

แนวคิดเกี่ยวกับพลังอำนาจ

พลังอำนาจเป็นกระบวนการทางสังคมในการรับรู้ การส่งเสริมและการเพิ่มความสามารถของบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการควบคุมวิถีชีวิตของตนเอง โดยกิบสัน (Gibson, C.H., 1995 : 1205) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของพลังอำนาจ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาสภาพการณ์จริง (discovering reality) เป็นการสร้างการรับรู้ และทำความเข้าใจสภาพจริงที่เกิดขึ้นกับตนเอง ตามข้อมูลข่าวสารที่ตนมีอยู่จริง ทำให้เกิดการตอบสนอง 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การตอบสนองทางอารมณ์ (emotional response) เป็นช่วงเวลาที่บุคคลมีความคับแค้น ขឹងใจ ความกลัว ความโกรธ ไม่สามารถยอมรับกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงพยายามหาข้อมูลข่าวสารเพื่อที่จะหาสาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหาที่พบ

2. การตอบสนองทางความคิด (cognitive response) เป็นช่วงเวลาที่บุคคลแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อสร้างความเข้าใจ ตัดสินใจหาทางเลือกที่คิดว่าดีที่สุด เหมาะสมกับตนเองที่สุด ในการแก้ไขปัญหาที่พบ

3. การตอบสนองทางพฤติกรรม (behavioral response) เป็นช่วงเวลาที่บุคคลตระหนัก คิดได้ว่า ตนเองมีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ตนได้ด้วยตนเอง มีมุมมองต่อปัญหาที่พบในเชิงบวก คิดว่าปัญหาที่พบสามารถแก้ไขได้

ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical reflection) เป็นการทบทวนสถานการณ์ที่พบอย่างรอบคอบ วิเคราะห์สถานการณ์ในมุมมองต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกถึงพลังอำนาจในการควบคุมตนเอง รู้ว่าตนเองมีความเข้มแข็ง มีความสามารถ และมีพลัง

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจ เลือกวิธีการที่เหมาะสมแล้วลงมือปฏิบัติจริง (taking change) เป็นการตัดสินใจเลือกวิธีการจัดการที่เหมาะสมสำหรับตนเอง มั่นใจว่าสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมดภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

1. วิธีที่เลือกเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด
2. สอดคล้องกับการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจ และสามารถดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองได้

4. ได้รับการยอมรับ ผ่านการปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว
5. วิธีการที่เลือกใช้เป็นวิธีการที่ถูกต้อง เปิดกว้าง แบ่งปันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ (Holding) เป็นการแสดงให้เห็นว่าวิธีการที่เลือกปฏิบัติสามารถแก้ไขปัญหาได้ เมื่อการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสำเร็จ ทำให้บุคคลเกิดพลังอำนาจ มีความมั่นใจว่าสิ่งที่เลือกปฏิบัติสามารถแก้ไขปัญหาได้ตลอดไป

ขั้นตอนการสร้างพลังอำนาจของกิบสัน (Gibson) เริ่มต้นจากการค้นพบสถานการณ์จริง โดยได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม ทำให้เกิดการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ เกิดการตัดสินใจและเลือกวิธีปฏิบัติที่เกิดความสำเร็จ จึงคงไว้ซึ่งวิธีการสร้างพลังอำนาจนี้

ที่มาของพลังอำนาจ

แหล่งที่มาของพลังอำนาจ สามารถจำแนกได้ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่ง วาโร เเพ็งสวัสต์ (2555 : 4-5) ได้รวบรวมและสรุปถึงที่มาของพลังอำนาจ 7 แหล่ง ดังนี้

1. พลังอำนาจจากการให้รางวัล (reward power) เป็นพลังอำนาจที่เกิดขึ้นจากความสามารถให้คุณ ให้รางวัล ให้ตำแหน่ง หรือผลประโยชน์ เพื่อให้ผู้นั้นปฏิบัติภารกิจหรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
2. พลังอำนาจจากการบังคับ (coercive power) เป็นพลังอำนาจที่มีพื้นฐานมาจากการสร้างความกลัว การบังคับ ช่มชู้ หรือลงโทษ เมื่อบุคคลปฏิบัติภารกิจหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
3. พลังอำนาจจากความเชี่ยวชาญ (expert power) เป็นพลังอำนาจที่มีพื้นฐานจากความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ หรือการมีข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

4. พลังอำนาจตามกฎหมาย (legitimate power) เป็นพลังอำนาจที่มาจากตำแหน่งหน้าที่ โดยมีพื้นฐานมาจากกฎ ระเบียบ คำสั่ง

5. พลังอำนาจจากการอ้างอิง (referent power) เกิดจากผู้อื่นมีความนิยมในตัวหรือมีความปรารถนาจะเอาแบบอย่าง ที่มาของพลังอำนาจจากการอ้างอิงเกิดจากการมีบุคลิกภาพพิเศษ และลักษณะที่ผู้อื่นอยากเอาเป็นแบบอย่าง

6. พลังอำนาจจากข่าวสาร (information power) เกิดจากการมีข่าวสาร หรือข้อมูลที่มีคุณค่าหรือเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

7. พลังอำนาจจากการพึ่งพา (connection power) เกิดจากการเกี่ยวข้องกับใครสักคน หรือมีความสัมพันธ์กับผู้มีพลังอำนาจ ทำให้พลอยมีพลังอำนาจไปด้วย

พลังอำนาจของบุคคลที่มีต่อผู้อื่น จึงมีแหล่งที่มาจากบุคคลนั้น สามารถให้ผลประโยชน์กับผู้อื่น การบีบบังคับให้ผู้อื่นทำตามด้วยความกลัวเกรง ความเชี่ยวชาญเฉพาะที่มีมากกว่าผู้อื่น การมีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย การมีบุคลิกลักษณะพิเศษ การเป็นผู้ที่มีข้อมูลข่าวสารมากกว่าผู้อื่น และพลังอำนาจที่เกิดจากการเป็นผู้ใกล้ชิดผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า

การเสริมสร้างพลังอำนาจ

การสร้างเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดของ Kranter R.M. ที่เสนอว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นโครงสร้างทางทฤษฎีที่มีผลต่อพฤติกรรมขององค์กร และทัศนคติของบุคคลในองค์กรทำให้มีอำนาจที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร แหล่งสนับสนุน แหล่งประโยชน์ซึ่งจะทำให้ทัศนคติเปลี่ยนไป อำนาจดังกล่าวมาจาก 2 แหล่งคือ (จารุพร สาธินีย์, 2551 : 10-12)

1. อำนาจที่เป็นทางการ (formal power) เป็นอำนาจที่พบในการทำงานที่มีรูปแบบที่เห็นได้ชัดเจนในองค์กร คืองานที่มีความยืดหยุ่น งานที่เป็นที่ยอมรับ งานที่ตัดสินใจด้วยความรอบคอบ งานที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีการพัฒนา มีความสัมพันธ์กับกระบวนการร่วมมือสนับสนุนทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

2. อำนาจที่ไม่เป็นทางการ (informal power) เป็นอำนาจที่พัฒนามาจากความสัมพันธ์ของบุคลากรที่มีความสำคัญในองค์กร เป็นอำนาจที่แต่ละคนมีอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กร

อำนาจทั้งสองส่วนนี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นของการเสริมสร้างพลังอำนาจประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. การได้รับทรัพยากร หมายถึง ความสามารถในการจัดหาสิ่งจำเป็นในการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ปัจจัย ดังนี้

1.1 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย วัสดุ อุปกรณ์ (material) เงินทุน (found) ขอบเขต (space) และเวลา (time) ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง อาคารสถานที่ที่ให้ความสะดวกเอื้อต่อการปฏิบัติงาน รวมถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย เงินทุน หมายถึง งบประมาณที่องค์กรจัดสรรเพื่อใช้ในกิจกรรม ขอบเขต หมายถึง การเปิดช่องให้กว้างเพื่อให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ส่วนเวลา หมายถึง การใช้เวลาที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

1.2 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นทรัพยากรส่วนบุคคล ได้แก่ แนวคิดด้านบวก ทักษะการรับรู้ ความสามารถในการปรับตัว ความกล้าหาญ และความอดทน

2. การได้รับการสนับสนุน หมายถึง การสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานด้วยวิธีการต่าง ๆ การสนับสนุนให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความรู้ทางเทคนิค ทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงาน ข้อมูลข่าวสารที่ผู้บริหารแบ่งปัน ให้ผู้ปฏิบัติอันเป็นข้อมูลที่สนับสนุนการตัดสินใจและการวางแผน การปฏิบัติงาน

4. การได้รับโอกาส และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

4.1 การได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (advancement) การส่งเสริมสนับสนุนให้เลื่อนตำแหน่ง การพิจารณาความดีความชอบ

4.2 การได้รับการเพิ่มพูนทักษะความสามารถ (competence and skill) การอบรมดูงานหรือการศึกษาต่อ

4.3 การได้รับการยกย่อง ชมเชยและการยอมรับ (reward and recognition) การให้ความสำคัญแก่ผู้ปฏิบัติงาน การยกย่องชมเชย การสร้างขวัญกำลังใจ

พลังอำนาจของสตรี

ความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม จะเกิดขึ้นได้จากปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง คือ ความเสมอภาคทางเพศ โดยเฉพาะการสร้าง ความเท่าเทียมกันด้านพลังอำนาจสตรี จันทกานต์ ตันเจริญพานิช (2552 : 1147 – 1148) กล่าวถึงแนวทางการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรี ดังนี้

1. การสร้างพลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ โดยเพิ่มและปรับปรุงเรื่องการเข้าถึง การควบคุม และผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจ รวมถึงโอกาสและบริการ ทั้งเรื่องของที่อยู่อาศัย การจ้างงาน ที่ดิน สินเชื่อ ตลาด การค้าและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยแก้ปัญหาภาระงานที่ไม่มีค่าตอบแทน ทั้งในครอบครัวและชุมชนซึ่งตกอยู่กับสตรีเป็นส่วนใหญ่ และการเลือกปฏิบัติในการทำงานระหว่างหญิงและชาย

2. การสร้างพลังอำนาจทางการเมือง โดยเน้นเพิ่มการมีส่วนร่วมของสตรี และการเป็นตัวแทนในทุกระดับที่ต้องตัดสินใจ ทั้งกระบวนการทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งวิธีการที่สำคัญที่น่าจะนำมาพิจารณาใช้ ได้แก่ การให้โควตาสตรีในการเข้ามาเป็นตัวแทนทางการเมืองในระดับต่าง ๆ การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำ และทักษะที่จำเป็นทางการเมืองให้กับผู้สมัครและผู้แทนที่เป็นสตรี

3. การสร้างพลังอำนาจทางการศึกษา โดยจัดความไม่เท่าเทียมทางเพศในเรื่องการเข้าถึง การศึกษาทุกระดับ และเสริมสร้างโอกาสในเรื่องการเข้าเรียนในระดับสูงขึ้น และการอบรมทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ โดยระดับการศึกษาของสตรีที่สูงขึ้น มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญกับอัตราการตายของทารกที่ลดลง และภาวะเจริญพันธุ์ที่ต่ำลง

การสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีมีความสำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางเพศ โดยต้องสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร งดเว้นการเลือกปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาททางการเมือง และการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะทางการศึกษาและอาชีพ ในขณะที่ ธารทิพย์ พจน์สุภาพและคณะ (2563 : 5) ได้สังเคราะห์ผลงานของ Speizer G.M. (1995) ระบุว่า การสร้างพลังอำนาจประกอบด้วย การรับรู้ความหมาย (meaning) ความสามารถในการทำงาน (competence) การตัดสินใจด้วยตนเอง (self determination) และผลกระทบ (impact) ซึ่งการสร้างพลังอำนาจเป็นการกระทำให้เกิดแรงจูงใจภายในตนเอง ทำให้เกิดแรงจูงใจภายในตนเอง เกิดความเชื่อมั่นและรับรู้ความสามารถแห่งตนเพื่อให้งานที่ได้ประสบผลสำเร็จ

การสร้างพลังอำนาจ เป็นการสร้างแรงจูงใจภายในตนเอง เพื่อการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการได้รับทรัพยากรที่สนับสนุนการทำงาน การมีแนวคิดด้านบวกทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการได้รับโอกาสในการทำงาน

สตรีนิยม

สำนักคิดสตรีนิยม เป็นแนวคิดที่เกิดจากกระแสสตรีนิยม ที่ต้องการสร้างความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคม ทั้งในระดับปัจเจก จนถึงระดับมหภาค รัฐและชุมชนโลก ด้วยวิธีคิดแบบประชาธิปไตยแนวคิดด้านสตรีนิยมส่วนใหญ่ถูกพัฒนาขึ้นจากแนวคิดกระแสหลักทางสังคม สามารถแบ่งออกเป็นสำนักคิดได้ ดังนี้ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2553 : 238 – 241)

สตรีนิยมสายเสรีนิยม เป็นสำนักคิดแรกและถูกมองว่าเป็นแนวคิดกระแสหลักของสตรีนิยมแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ผู้หญิงจึงควรมีโอกาสทำทุกอย่างให้ได้เหมือนผู้ชาย การเรียกร้องให้ผู้หญิงมีโอกาสมุ่งมั่นในการแข่งขันภายในระบบสังคมการต่อสู้หลักของสายเสรีนิยม จะเป็นการต่อสู้ผ่านทางการแก้ไขกฎหมาย หรือการแก้ไขแนวสังคมสงเคราะห์ไม่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

สตรีนิยมสายมาร์กซิส มีความเชื่อว่าการกดขี่ที่ผู้หญิงได้รับเป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม โดยระบบทุนนิยมจะแบ่งงานออกเป็นงานบ้านที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต ไม่มีคุณค่า และไม่มีค่าตอบแทน ในขณะที่งานนอกบ้านซึ่งก่อให้เกิดผลผลิต และค่าตอบแทน ระบบทุนนิยมจะเก็บผู้หญิงไว้ทำงานในบ้าน ในขณะที่ผู้ชายสามารถทำงานนอกบ้านได้อย่างเต็มที่โดยไม่เสียเวลาทำงานบ้าน ในกรณีที่ผู้หญิงได้มีโอกาสทำงานนอกบ้านภายใต้ระบบทุนนิยม งานที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ทำถูกถือว่าเป็น “งานของผู้หญิง” เช่น งานพยาบาล งานเย็บผ้า งานเลขานุการ ซึ่งถือว่าคล้ายคลึงกับงานที่ผู้หญิงทำที่บ้านจึงทำให้ได้ค่าตอบแทนต่ำเมื่อเทียบกับงานของผู้ชาย ระบบทุนนิยมจึงเป็นสาเหตุสำคัญในการสร้างความเป็นรองของผู้หญิง

สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน การกดขี่ผู้หญิงเกิดขึ้นจากอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (patriarchy) หมายถึง ระบบของโครงสร้างสังคมและแนวปฏิบัติที่ผู้ชายมีความเหนือกว่า กดขี่ และเอาเปรียบผู้หญิง เป็นระบบที่ผู้ชายมีความเหนือกว่าผู้หญิงทุกด้านทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

สำนักคิดด้านสตรีนิยม มีแนวคิดแตกต่างกันตั้งแต่การสร้างความเท่าเทียมกันภายใต้ การแข่งขันแบบเสรีนิยม การมีมุมมองด้านเศรษฐกิจและวิธีการทางการผลิตของสตรีและกระบวนการ ขัดเกลาทางสังคมในขณะที่ โทนี คลิฟ (1999 อ้างถึงใน นุ่มนวล ยัพรราช, 2549 : 101-112) ได้ อธิบายถึงเป้าหมายของแนวคิด เฟมินิสต์กับมาร์คซิส ที่มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อปลดแอกสตรีแต่จะมีความหมายขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง แนวคิดเฟมินิสต์ มองว่าปัญหาการกดขี่ทางเพศมาจากสังคมชายเป็น ใหญ่ ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับปัญหาชนชั้น ดังนั้นผู้หญิงทุกชนชั้นต้องรวมกันเพื่อต่อสู้กับอภิปรัชญา แนวเฟมินิสต์มีสองแนวคือ แนวแบบ “เสรีนิยม” ที่ต้องการเปลี่ยนกฎหมาย หรือปฏิรูปการเมือง แต่ รักษาระบบเศรษฐกิจการเมืองไว้ รวมทั้งรักษาสถาบันครอบครัวอีกด้วย ส่วนแนวคิดเฟมินิสต์แบบที่ สองคือ พวกหัวก้าวหน้าที่อยากเปลี่ยนระบบรัฐและครอบครัวให้ลดบทบาทชาย แต่จุดรวมของแนว เฟมินิสต์ คือ การมองประเด็นเพศกับประเด็นชนชั้น แยกออกจากกันได้ ในขณะที่แนวมาร์คซิส มองว่า การกดขี่ทางเพศอธิบายได้จากความสัมพันธ์ทางการผลิตในสังคมชนชั้นและการผลิตในสังคมชนชั้น และการที่สถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐานการผลิตคนงานรุ่นต่อไปและเป็นโครงสร้างส่วนบนที่เป็นฐาน การผลิตคนงานรุ่นต่อไป และเป็นโครงสร้างส่วนบนที่กล่อมเกลากรอบความคิดเกี่ยวกับเพศ ดังนั้น การขูดรีดแรงงานกับการกดขี่สตรีจึงเป็นเรื่องเดียวกันที่แยกออกจากกันไม่ได้ และไม่มีเรื่องใดสำคัญ กว่ากัน แนวคิดทางการเมืองสองแนวดังกล่าวคือ เฟมินิสต์ กับมาร์คซิส มีพื้นฐานทางชนชั้นที่ต่างกัน หญิงชั้นสูง และชั้นกลาง มักมองว่าปัญหาของเขามาจากสังคมที่ยังมีชนชั้น ส่วนหญิงกรรมาชีพมองว่า สังคมชนชั้นเป็นแหล่งกำเนิดของการกดขี่ทางเพศ และได้ประโยชน์จากการร่วมต่อสู้กับชายใน การล้มล้างสังคมดังกล่าว

เนื่องจากบทบาทของผู้หญิง มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกระบวนการและประสบการณ์ ทางชีววิทยา ความคิดเกี่ยวกับร่างกายจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่อยู่ในความคิดเกี่ยวกับตนเองของ ผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของตนเอง ทั้งนี้ หลุย พอล (Louis Poul, 2534 : 162-163) ได้ ยกตัวอย่างผู้หญิงในซานเปโตร ประเทศ กัวเตมาลา ที่ทั้งผู้หญิงและผู้ชายแบ่งงานกันทำและมีพลัง อำนาจภายใต้ขอบเขตของงานที่ตนเองรับผิดชอบ งานที่ดูหนักหนาน่าเบื่อหน่ายของผู้หญิง เช่น การประกอบอาหาร การทอผ้า ถูกเปลี่ยนไปเป็นความพึงพอใจจากการทำงานนั้นได้รับการยกย่องว่า เป็นงานที่มีคุณค่าในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงความสามารถทักษะของผู้หญิง และผลผลิตของงานยังเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญทางสังคมอย่างลึกซึ้งด้วย ในความสัมพันธ์ทางเพศ กลับไม่มีความ ทัดเทียมกันระหว่างหญิงชาย ซึ่งก่อให้เกิดความกลัว ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในการทำงาน ของผู้หญิงสามารถควบคุมร่างกายของตนเองได้ แต่ในเรื่องเพศร่างกายของเธอกลับถูกควบคุม ไม่เพียงแต่จากผู้ชาย แต่จากพลังลึกลับที่บางครั้งทำให้เลือดออก และทำให้ตั้งครภ์ได้ ความอายเป็น

สาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถเตรียมตัวต่อวิกฤติการในชีวิต เมื่อมีประจำเดือนครั้งแรก คืนแต่งงาน และการกำเนิดลูกคนแรก แต่ประสบการณ์แต่ละขั้นตอน ทำให้เธอยอมรับชัยชนะของเพศหญิง ผู้หญิงจึงมีอำนาจแฝงจากการรับรู้ความลึกลับทางเพศของร่างกายตนเอง และความรู้สึกว่าร่างกาย เป็นเสมือนเครื่องมือสามารถผลิตชีวิตใหม่ และผู้ทำลายอำนาจของผู้อื่นได้เช่นกัน

เจมส์ มิลล์ (James Mill, 1836) นักคิดผู้เป็นตัวแทนของเสรีนิยมอังกฤษ (อ้างถึงใน เฮลด์ เดวิด, 2564 : 154-156) กล่าวถึงแนวคิดเรื่องธรรมชาติของผู้หญิงถูกจำกัดอยู่เพียงประเด็นเรื่อง บทบาทในบ้าน อารมณ์ ความสัมพันธ์ และหน้าที่ในครอบครัว หากผู้หญิงถูกนิยามตามชนบโดยผู้ชาย หรืออันที่จริงบางครั้งก็เป็นผู้หญิงด้วยกันเอง ก็เป็นเพราะว่าในประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ของมนุษยชาติ ชีวิตและกิจกรรมส่วนใหญ่ของพวกเธอถูกจำกัด และรัดตรึงไว้ การกดขี่ทำให้ด้อยกว่าผู้ชาย ทั้งในบ้าน หน้าที่การงาน และด้านการเมือง คือ มรดกความคิดและวิถีปฏิบัติเพียงอย่างเดียวที่ตกทอดมาจาก โลกเก่า แม้หลายคนจะประกาศว่าสิทธิอันเท่าเทียมได้บังเกิดขึ้นแล้ว แต่มิลล์ยังยืนยันกรานว่าความชั่วช้า ป่าเถื่อนของระบบทาสยังคงไม่ละทิ้งร่องรอยของรากเหง้าอันชั่วร้าย ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง วางอยู่บนการบังคับกดขี่และแม้ว่าความป่าเถื่อนบางอย่างทุเลาลงไปตามกาลเวลา แต่กฎเรื่องความ แข็งแกร่งที่สุดยังคงเป็นที่เชิดชูในกฎหมายรัฐ หากความไม่เท่าเทียมทางเพศยังคงหยั่งรากในสังคม ก็เป็นไปไม่ได้ที่ความสุขเสรีภาพ และประชาธิปไตยจะบังเกิดขึ้น ความเท่าเทียมอันสมบูรณ์ระหว่าง ชายกับหญิงในด้านกฎหมาย การเมือง และสังคมเท่านั้น จะช่วยสร้างเงื่อนไขให้เกิดเสรีภาพ และวิถี ประชาธิปไตย

ในขณะเดียวกัน นฤพนธ์ ตัววิเศษ (2560 : 72) กล่าวถึง ระบบประชาธิปไตยที่เฟมินิสต์ เชื่อว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติแต่แท้จริงแล้วมันคือ “กฎของศีลธรรม” ที่พยายามทำให้ครัวเรือน การแต่งงาน และการจดทะเบียนหลอมรวมเข้าด้วยกัน ปิตาธิปไตยไม่ได้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวของมันเอง และมีใช้สัญชาติญาณที่ผู้ชายทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ปิตาธิปไตยคือกฎศีลธรรมสมัยใหม่ที่รัฐ ชาติต้องการควบคุมพลเมืองให้อยู่ในครอบครัวแบบผัวเดียว เมียเดียว การวิพากษ์ระบบปิตาธิปไตยจึง มิใช่การตำหนิผู้ชายเพื่อปลดปล่อย หรือเรียกร้องสิทธิให้ผู้หญิง แต่ต้องเป็นการรื้อถอนกฎทางศีลธรรม ที่ร้อยรัด ครัวเรือน การแต่งงานและการจดทะเบียนให้กลายเป็นสิ่งเดียวกัน กฎศีลธรรมจึงไม่ได้เป็น แค่เรื่องความซื่อสัตย์ของผัวเมียเท่านั้น หากแต่ยังเป็นมายาคติเรื่องความรักและการแบ่งแยกเพศ สภาวะชายหญิงด้วย เพราะความรักถูกทำให้กลายเป็นเรื่องเฉพาะระหว่างคนเพียงสองคน ในขณะที่ ความเป็นหญิง ชาย ถูกทำให้กลายเป็นเรื่องทางกายภาพ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นกฎของศีลธรรมที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ภายใต้กฎของศีลธรรมที่เชื่อมระหว่างครอบครัวที่ทำหน้าที่ปลูกฝัง ลักษณะทางสังคมให้กับสมาชิก การผลิตสินค้าและบริการ เพื่อสร้างรายได้สำหรับครอบครัว การแต่งงานที่แสดงถึงการยอมรับสมาชิกใหม่เข้ามาสู่ครอบครัวบวกกับมายาคติด้านความรัก การอยู่ ร่วมกันแบบผัวเดียวเมียเดียวและการจดทะเบียนเพื่อให้รัฐสามารถควบคุมพลเมืองโดยใช้หลักการทาง วิทยาศาสตร์การกำหนดบทบาทของพลเมืองตามเพศภาวะ

ดังจะเห็นได้ว่าแนวความคิดในการกำหนดบทบาทสตรีที่ถูกกำหนดจากเพศชายสร้างความไม่ทัดเทียมกันระหว่างความเป็นมนุษย์อันเกิดจากแนวความคิดแบบปิตาธิปไตย มีการเลือกปฏิบัติแตกต่างกันตามเพศ สุขุม อรุณจิต (2562 : 168-172) นำเสนอประเด็นโครงสร้างทางสังคมกับความไม่เสมอภาคทางเพศ ดังนี้

1. ประเด็นมาตรฐานเชิงซ้อนในวัฒนธรรมทางเพศ (sexual double standard) จากปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม จะเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมการแสดงออกทางเพศของบุคคลในสังคม สังคมจะมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้การขัดเกลาทางเพศในสังคม (sexual socialization) ทำหน้าที่อยู่ตลอดเวลา มีทั้งการสืบทอดวัฒนธรรมเดิม และการรับวัฒนธรรมใหม่ ทั้งนี้ความเป็นชายและความเป็นหญิงในแต่ละสังคมจะกำหนดความหมายที่มีความเฉพาะในโครงสร้างทางสังคม อันจะชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่แตกต่างกัน

2. ประเด็นสัมพันธภาพเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ อันเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้กระทำรู้สึกว่ามีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกกระทำ ซึ่งแทบทั้งหมดเป็นผู้หญิงจากสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศในหลายกรณี ผู้หญิงมักไม่กล้าขัดขืน เพราะตกอยู่ในการควบคุม การมีอำนาจเหนือทำให้ต้องจำยอม

3. ประเด็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (sexual socialization) เป็นประเด็นที่อยู่ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้หญิง ได้เรียนรู้ที่จะเป็นผู้ต่ำต้อยกว่า อ่อนโยน ไม่แสดงอาการโต้แย้งยอมปฏิบัติตาม ถ่อมตนในฐานะที่มีอำนาจน้อยกว่าผู้ชายโดยปริยาย จนกลายเป็นค่านิยม บรรทัดฐานของสังคมผ่านกระบวนการสั่งสมถ่ายทอดเป็นระยะเวลายาวนานจนกลายเป็นความเชื่อ

โครงสร้างทางสังคมที่ไม่เสมอภาคทางเพศ มีรากฐานมาจากสังคมแบบปิตาธิปไตย โดยมาตรฐานเชิงซ้อนในวัฒนธรรมทางเพศ ที่กำหนดบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมแสดงออกทางเพศสัมพันธภาพเชิงอำนาจทำให้เพศหญิงต้องจำยอมต่ออำนาจของเพศชาย และการขัดเกลาทางสังคมจนเกิดความเชื่อในอำนาจของเพศชาย สถานภาพ สถานภาพของผู้หญิงภายใต้ลักษณะสังคมที่ยึดถือระบบเครือญาติแบบปิตาโลहित (Patriarchy) โดยการยึดถือเครือญาติฝ่ายชาย สามารถอธิบายความเชื่อมโยงสถานะของผู้หญิงกับการถือครองทรัพย์สินส่วนบุคคลและชนชั้นทางเศรษฐกิจในงานของ Frederick Enels (1984 : อ้างถึงใน ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2557 : 371) ที่นำเสนอว่าการเกิดขึ้นของทรัพย์สินส่วนบุคคลทำให้สถานะของผู้หญิงตกต่ำลง เนื่องจากการแบ่งบทบาทหน้าที่เรื่องเพศ ทำให้ผู้ชายซึ่งมีหน้าที่หาอาหารกลายเป็นเจ้าของแหล่งผลิตอาหาร และทรัพย์สินส่วนเกินในสังคมเกษตร ผู้ชายต้องการสืบทอดทรัพย์สินที่เกิดขึ้นนี้ให้กับลูกที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของตน การควบคุมประเพณีของผู้หญิง เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าใครเป็นพ่อของเด็กที่เกิดมาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ สาเหตุสำคัญของความไม่เท่าเทียมระหว่างชายหญิง คือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล

การแบ่งงานกันทำตามเพศภาวะ (gender division of labor) เป็นการกำหนดหน้าที่และกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับเพศหญิงและเพศชายตามเพศภาวะที่เป็นอยู่ หลายคนมักจะมองว่าการแบ่งงานกันทำเท่านั้น แต่ในทางสตรีนิยมเห็นพ้องต้องกันว่าการแบ่งงานกันทำตามเพศภาวะเป็นการประกอบสร้างทางสังคม (social construct) และขึ้นกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายในแต่ละสังคม วัฒนธรรม การแบ่งงานกันทำจึงแตกต่างกัน ซึ่งส่วนมากแล้วงานของผู้ชายมักจะถูกตีค่าทางเศรษฐกิจสูง ในขณะที่งานของผู้หญิงมักถูกมองว่าไม่ใช่งาน และไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือถ้ามีก็น้อยกว่า (ภุมิวิไล ศิริพลเดช, 2550 : 59)

ระบบสังคมแบบปิตาธิปไตย การถือเครือญาติฝ่ายชายการแบ่งงานกันทำตามเพศ การตีราคา การทำงานบ้านอันเป็นงานที่ไม่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ชายเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งในบ้านและนอกบ้าน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะสะท้อนถึงการประกอบสร้างความแตกต่างทางเพศในสังคมที่เน้นความสำคัญของผู้ชายเพราะเป็นผู้สืบทอด แช่ตระกูล ผู้ชายมีบทบาทของการเป็นผู้นำทั้งเป็นผู้นำในครอบครัว ผู้นำในชุมชน และผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในขณะที่ลูกสาวจะต้องแต่งงานออกเรือนไปอยู่กับครอบครัวสามี ไม่ใช่คนในครอบครัวเดิม ต้องเปลี่ยนแซ่ตระกูล ต้องดูแลปรนนิบัติพ่อแม่ของสามี และต้องทำงานต่าง ๆ เพื่อครอบครัวใหม่ ซึ่งความเชื่อนี้ได้นำไปสู่การปฏิบัติ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูและการถ่ายทอดหน้าที่ให้ลูกสาวโดยเฉพาะการทำงานหนักทั้งในบ้านและนอกบ้าน การขัดเกลาของครอบครัวสะท้อนถึงการตอกย้ำ และผลิตซ้ำในสถานะ บทบาทหน้าที่ และพื้นที่ของผู้หญิง คือผู้หญิงต้องรับผิดชอบงานบ้าน และพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิงคือในบ้าน ในประเด็นชีวิตคู่ ผู้หญิงมักกับการเป็นเมียสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและฐานะของผู้หญิงมักที่ถูกกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ส่วนตัวคือในบ้าน ความสำเร็จของผู้หญิงมักคือ การได้แต่งงาน และมีบุตร โดยเฉพาะบุตรชายที่จะเป็นผู้สืบตระกูลต่อไป ผู้หญิงมักต้องเชื่อฟัง ต้องทำงานเก่ง ทั้งในและนอกบ้าน และอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชาย อำนาจการตัดสินใจสูงสุดเป็นของสามี หรือผู้อาวุโสชายในครอบครัว ในขณะที่เดียวกัน ผู้หญิงมักต้องอยู่ภายใต้อำนาจและการดูแลปกป้องจากพ่อ พี่ชาย น้องชาย และสามี ภายหลังจากการแต่งงาน บทบาทหน้าที่ทางสังคมของผู้หญิงถูกผูกติดไว้กับผู้ชาย การไม่มีสถานภาพที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับผู้ชายในครอบครัว จึงหมายถึง การไม่มีตัวตนในสังคม เช่น การไม่มีลูกชาย หรือไม่ได้แต่งงาน (พรพิมล สุขวงศ์, 2560 : 92-93)

การกำหนดบทบาทให้อยู่ภายใต้การควบคุมของชาย มีพื้นที่ทำงานสำคัญคือ พื้นที่ในบ้าน และหากจะออกมาทำงานนอกบ้าน มังยังคงต้องทำงานในภาคเกษตรกรรมของครอบครัว ผู้หญิงทำงานในพื้นที่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน การสร้างความเป็นหญิงถูกสร้างให้เกิดขึ้นภายในบ้านด้วยวัฒนธรรมของบ้านที่มีชายครอบครองโดยผู้หญิงที่มีอำนาจเหนือกว่า เช่น แม่ พี่สาว หรือญาติที่เป็นผู้หญิงและถูกกำกับภายใต้อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และใช้พื้นที่บ้านเป็นพื้นที่ของอำนาจในการจัดการให้ผู้หญิงมีปฏิบัติการให้เป็นไปตามเจตจำนงของอำนาจ โดยการจับจ้องตนเอง และถูกสังคมจับจ้องให้มีความเป็นผู้หญิงดี ในบทบาทลูกที่ดี ภรรยาที่ดี และแม่ที่ดี ถึงแม้ว่าผู้หญิงจะก้าวข้ามมาสู่พื้นที่

นอกบ้าน ที่ได้ชื่อว่าเป็นพื้นที่ทำงาน ซึ่งเป็นพื้นที่ของความเป็นชายครอบครอง ผู้หญิงกำกับตนเอง ด้วยบทบาทเพศชาย และมีปฏิบัติการเยี่ยงชายในพื้นที่งานนั้น ๆ เพื่อที่จะเข้าสู่พื้นที่ได้อย่างทัดเทียมกับเพศชาย แต่กลับถูกผลิตซ้ำความเป็นเพศหญิง ถึงแม้จะเป็นพื้นที่งานที่ผู้หญิงเป็นใหญ่ก็ตาม ซึ่งหนีไม่พ้นตำแหน่งแห่งนี้ ที่ได้ถูกวางไว้เป็นรองของความเป็นชาย ความเป็นชายครอบงำทำให้ผู้หญิงเชื่อว่าตนเองเป็นอิสระ และมีความสามารถจากความรู้ที่เป็นอำนาจครอบงำผู้ที่ด้อยกว่าในเพศเดียวกัน จึงเป็นการผลิตซ้ำความเป็นรองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (มรกต ฦ เชียงใหม่, กิตติกร สันคติประภา และ ปฐมาภรณ์ บุชปจารย์, 2563 : 211-212)

ความตรงกันข้ามระหว่างบทบาทของการทำงานบ้าน (domestic) และงานนอกบ้านหรือของสาธารณะ (public) ได้กำหนดสิ่งที่เป็นพื้นฐานของกรอบโครงสร้างที่สำคัญ ซึ่งให้เห็นถึงฐานะของผู้หญิงและผู้ชายในด้านจิตวิทยา วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจชีวิตมนุษย์ คำว่างานบ้าน หมายถึงสถาบันที่เล็กที่สุด และวิถีของกิจกรรมถูกจัดการขึ้นอย่างใกล้ชิด รอบ ๆ แม่กับลูก ๆ ของตน ส่วนคำว่างานนอกบ้านหรืองานสาธารณะ (public) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ สถาบันและรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับตำแหน่ง องค์กร โดยผู้หญิงทั่วไป จะมีชีวิตอยู่ในแวดวงของงานบ้าน ส่วนผู้ชายจะเป็นงานนอกบ้าน มูลเหตุที่ผู้หญิงทั่วไปจะมีชีวิตอยู่กับกิจกรรมในบ้าน เนื่องจากต้องรับผิดชอบบทบาทเป็นแม่ และจะต้องถูกกีดกันออกจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจการเมืองด้วยการต้องรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งมีจุดร่วมและความสนใจเกี่ยวกับเด็ก ๆ และบ้าน เนื่องจากหน้าที่ที่เฉพาะเจาะจงของผู้หญิงจึงตีวงของตน เพื่ออุทิศตนให้กับปัจเจกบุคคล และถูกปกป้องจากกลุ่มความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการแต่งงาน และครอบครัว บทบาทเบื้องต้นในความเป็นแม่ของผู้หญิงจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจในฐานะของผู้หญิง เพราะบทบาทนี้ตรงกันข้ามกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง หรือการทหารที่เป็นกิจกรรมของผู้ชาย ผู้ชายจึงไม่จำเป็นต้องผูกมัดตนเอง ไม่ต้องใช้เวลามากมาย รวมทั้งไม่ต้องบังคับอารมณ์ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ แม้แต่เรื่องเดียว เช่น ผู้หญิงต้องปฏิบัติเมื่อมีความสัมพันธ์กับลูก (มิเชล ซิมบาเลีย โรซันโด, 2534 : 20-21)

ดังจะเห็นได้ว่า การออกไปทำงานนอกบ้านสำหรับสตรีภายใต้ภาวะที่ถูกกำหนดให้สตรีต้องรับผิดชอบต่องานในบ้านในบทบาทของแม่ ที่ต้องบังคับควบคุมอารมณ์เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับลูก โดยมีฝ่ายชายมีหน้าที่ปกป้องครอบครัวในกิจกรรมทางการเมือง และเศรษฐกิจสังคมนอกบ้าน เมื่อสตรีมีโอกาสได้ทำงานนอกบ้านยังคงต้องรับภาระงานในบ้านเพื่อให้ทั้งงานนอกบ้านและงานบ้านเป็นไปด้วยความราบรื่น เรียบร้อย สตรีจึงต้องสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานบ้านและการประกอบอาชีพนอกบ้าน โดยธารทิพย์ พจน์สุภาพและคณะ (2563 : 7 - 8) ได้กล่าวถึงแนวคิดหลักความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (concept of work life balance) ที่ได้ค้นพบจากการสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม จากการศึกษาานิยามความหมายของหลักความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน พบว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มุ่งอธิบายถึงความพยายามในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่องานและการดำเนินชีวิตส่วนบุคคลในลักษณะของการบรรลุความสำเร็จ

และความสุขในการใช้ชีวิต สังคมและครอบครัว กล่าวคือ หากผู้ปฏิบัติงานสามารถจัดสรรเวลาในการทำหน้าที่ กิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมแล้ว ย่อมทำให้พวกเขาารู้สึกพึงพอใจ เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความสุขย่อมส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ทั้งในด้านผลผลิต ผลการประกอบการ และภาพลักษณ์ขององค์กร จากงานวิจัยที่นำหลักความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานมาอธิบายพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม สามารถอธิบายถึงพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมได้ว่า เมื่อเกิดความไม่สมดุลในชีวิตและการทำงานเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากภาระงานเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมเพิ่มขึ้นด้วย เพราะบุคคลที่ต้องทำงานเชิงสร้างสรรค์จะมุ่งมั่นทุ่มเท ต่องานจนอาจละเลยหน้าที่ บทบาท และภาระผูกพันต่อครอบครัว รวมถึงชั่วโมงการทำงานที่ต้องอุทิศต่อองค์กร

ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ความหลากหลายด้านการประกอบอาชีพเปิดกว้างให้สตรีมีโอกาสช่วยเหลือครอบครัว โดยออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น หากพิจารณาถึงสิทธิการออกไปทำงานนอกบ้านของสตรี ภายใต้การสร้างสมดุลระหว่างการทำงานนอกบ้านและความรับผิดชอบในบ้าน แต่การออกไปทำงานนอกบ้านของสตรียังส่งผลต่อความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางเพศ ดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545 : 30-31) กล่าวว่า ในบรรดาสติต่าง ๆ ของสตรี สิทธิการทำงานนอกบ้านถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่จะนำไปสู่สิทธิอื่น และในที่สุดจะนำไปสู่การหลุดพ้นจากการครอบงำของเพศชายได้ เพราะเมื่อมีงานทำ ก็มีรายได้ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สุขภาพอนามัยก็ดีขึ้น ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ก็สูงขึ้น มีอิสระ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ต้องเป็นเบี้ยล่างของบุรุษ การห้ามสตรีทำงานนอกบ้าน ยังมีผลสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมด้วย กล่าวคือ บรรดาสตรีที่ทำงานนอกบ้านทั้งหลายก็คือ ภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (the informal sector) เพื่อช่วยให้เศรษฐกิจที่เป็นทางการทำงานอย่างราบรื่น ในกรณีนี้คือผู้ชายสามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ โดยไม่ต้องพะวงกับการทำงานบ้านต่าง ๆ รวมถึงการดูแลลูกด้วย เพราะสตรีรับผิดชอบโดยนัยนี้ บทบาทการทำงานนอกบ้านของสตรีก็ไม่ต่างไปจากบทบาทของแรงงานอพยพที่ผิดกฎหมายในประเทศต่าง ๆ หรือบทบาทของประเทศบริวาร/ชายขอบ (the periphery) ในทฤษฎีระบบโลก คือ ทำหน้าที่เป็นภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ เพื่อให้ภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ (The formal sector) เอาไรต์เอาเปรียบเพื่อความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั่นเอง

การทำงานนอกบ้านของสตรีจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการพัฒนาชีวิตให้พ้นจากการอยู่ภายใต้ความเชื่อทางสังคม โดยเฉพาะในระบบสังคมแบบปิตาธิปไตย ในขณะที่สตรียังคงต้องรับผิดชอบงานบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงดูบุตร และต้องสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานบ้านที่สังคมมีมุมมองว่าไม่ได้เป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ กับงานนอกบ้านอันเป็นงานในภาคเศรษฐกิจ สามารถพึ่งพาตนเองและสามารถนำรายได้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว การพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจช่วยให้ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยมีอำนาจในการต่อรองในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น สิ่งนี้บดบังการตั้งข้อถกเถียง ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ภายใต้อิทธิพลทุนนิยม และความเหลื่อมล้ำทาง

เศรษฐกิจ ด้วยการให้คุณค่างานในบ้านที่ไม่มีค่าจ้าง และงานนอกบ้านที่มีค่าจ้างต่างกัน ภาพความก้าวหน้าของผู้หญิง กลุ่มที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจได้บดบังประเด็นการสร้างสังคมที่เป็นธรรมในมิติที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างเพศ นอกจากนี้ความคาดหวังของสังคมยังผูกผู้หญิงไว้กับความรับผิดชอบในการดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว งานบ้านยังถูกคาดหวังว่าเป็นบทบาทของผู้หญิง ผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้านมักมีคำถามเรื่องความสมดุลของงานนอกบ้าน และความรับผิดชอบในฐานะแม่และเมีย ทั้งที่ผู้ชายที่มีครอบครัวและต้องทำงานนอกบ้านไม่ถูกคาดหวังให้ต้องตอบโจทยนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยให้ผู้หญิงจำนวนหนึ่งเลือกที่จะให้ความสำคัญกับครอบครัวแทนการแสวงหาโอกาสเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, 2560 : 18)

ความคาดหวังของสังคมที่ยึดถือแนวคิดปิตาธิปไตย กำหนดให้ชายเป็นหลักทั้งในครอบครัว ชุมชน และสังคม จำกัดให้สตรีทำงานบ้าน อันเป็นงานที่ถูกกำหนดค่าว่าไม่ก่อให้เกิด การพัฒนาบทบาทของสตรีให้มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับชาย แม้ว่าสตรีที่ออกไปทำงานนอกบ้านแต่ยังคงต้องรับผิดชอบงานบ้านของตนเอง โดยเฉพาะการเลี้ยงดูบุตร ทำให้ต้องสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานในบ้านและการทำงานนอกบ้าน รวมถึงพบข้อจำกัดสำหรับความก้าวหน้าในการทำงานนอกบ้าน

สตรีม้งในระบบปิตาธิปไตย

สังคมม้งกำหนดบทบาทหน้าที่ทางสังคมตามกรอบความคิดระบบปิตาธิปไตย มีการแบ่งงานตามเพศสถานะ สตรีม้งจะถูกตัดยอกจากงานที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้น้อยจึงถูกเลือกปฏิบัติด้วยความไม่เท่าเทียมกัน

เพศสถานะ

เพศสถานะ (gender) คือ คุณลักษณะและบทบาททางสังคมที่กำหนด ความเป็นหญิง (femininity) และความเป็นชาย (masculinity) โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ผ่านทางสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะและบทบาทดังกล่าวส่งผลต่อการแสดงบทบาททางเพศ ความคาดหวัง ความสัมพันธ์ การเข้าถึงสิทธิ์และโอกาสในสังคมของผู้หญิงผู้ชาย และผู้มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างกัน รวมทั้งกำหนดคุณค่าของความเป็นหญิง และชายที่แตกต่างกัน โดยเพศสถานะที่สังคมกำหนดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ในแต่ละสังคม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การศึกษา ชนชั้น วรรณะ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สภาพการณ์ และเงื่อนไขสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมากสถานะความเป็นชายมักอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าและได้รับการยกย่องในสังคมมากกว่าหญิง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากกรอบคิดของระบบปิตาธิปไตย (patriarchy) สังคมที่นิยมชายหรือสังคมที่ชายเป็นใหญ่ ส่งผลให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่ด้อยกว่า (พีรดา ภูมิสวัสดิ์, 2563 : 1-2)

มั่งจัดลำดับโครงสร้างทางสังคม โดยให้ความสำคัญต่อตระกูลแซ่โดยมีเพศชายเป็นทั้งผู้นำในครัวเรือนและผู้นำตระกูลแซ่ การแต่งงานจะทำให้หญิงมั่งถูกตัดขาดจากตระกูลแซ่เดิม เปลี่ยนไปใช้ตระกูลแซ่พร้อมนับถือผีและวิญญาณบรรพบุรุษในตระกูลแซ่ของสามี เด็กมั่งจึงได้รับการปลูกฝังให้เด็กหญิงยอมรับตำแหน่งทางสังคมที่ด้อยกว่าชาย แม้ว่าในปัจจุบันมีความเจริญทางสังคม เศรษฐกิจและการได้รับการศึกษาแล้วก็ตาม

มั่งจัดโครงสร้างทางสังคมตามลำดับชั้นโดยใช้เพศสรีระ (sex) และวัยวุฒิ (age) เป็นแกนกลางในการจัด แม้ว่าสังคมของมั่งจะเปลี่ยนแปลงไปมากจากความสัมพันธ์กับโลกภายนอกและความทันสมัย แต่มั่งยังคงนับถือผีบรรพบุรุษ มีคติความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย การจัดพิธีกรรมบูชาผีบรรพบุรุษ มีความหมายต่อมั่งทั้งในมิติทางสังคม และมิติด้านจิตวิญญาณในระดับครัวเรือน ผู้หญิงจะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำพิธีกรรมกราบไหว้ผีบรรพบุรุษ มั่งมีแบบแผนและการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแบบชายเป็นใหญ่ ซึ่งยึดผู้ชายเป็นศูนย์กลางเห็นได้จากการปฏิบัติและพิธีกรรมและจารีตหลายประการ เช่น เด็กเกิดใหม่ ต้องเป็นสมาชิกตระกูลแซ่ฝ่ายบิดา เพราะมีการสืบสายสกุลฝ่ายบิดา ในการปฏิบัติพบว่าผู้หญิงมั่งมีสถานภาพทางสังคมที่ด้อยกว่าผู้ชายมั่งในหลายมิติ มั่งในประเทศไทยมีกฎ จารีตประเพณีที่แบ่งแยกหญิงและชายชัดเจน โดยผู้หญิงถูกปิดกั้นไม่ให้มีสิทธิศักยภาพ และโอกาสเท่าเทียมกับผู้ชายหลายด้าน เช่น ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ในการรับมรดกที่ดินหรือทรัพย์สินของครัวเรือนไม่ให้อำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง เช่น ไม่อนุญาตให้หญิงที่แต่งงานกลับคืนไปสู่พ่อแม่ได้ รวมถึงการไม่อนุญาตให้เป็นผู้ประกอบการประกอบพิธีกรรมในทุกสถานการณ์ ลูกสาวของครัวเรือนถูกคาดหวังให้ทำงานบ้าน รวมถึงทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจ ทำไร่นาทำสวน ผู้หญิงต้องออกจากบ้านทันทีเพื่อไปอยู่กับครัวเรือน นับถือผีบรรพบุรุษของสามี ต้องทำงานบ้าน มีบุตร เลี้ยงดูบุตร ประณินบัตินสามีและพ่อแม่ของสามี ความสามารถในการตั้งครรภ์ และคลอดลูกของผู้หญิงมั่ง ถูกนำมาเพื่อสร้างความเป็นพันธมิตร หรือกระชับพันธมิตรของผู้ชายมั่งต่างตระกูล (สุชาติดา ทวีสิทธิ์, 2562 : 65-66)

ระบบปิตาธิปไตยกำหนดให้บุตรชายเป็นฝ่ายสืบสกุล การแต่งงานเป็นการรับสะใภ้เข้าบ้าน สะใภ้ต้องนับถือผีบรรพบุรุษของฝ่ายสามี และตัดขาดจากผีบรรพบุรุษของบิดามารดา กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของมั่งจะเป็นการสร้างการยอมรับอำนาจของฝ่ายชาย และทำงานให้กับครอบครัวของฝ่ายชาย

เนื่องจากสังคมมั่งกำหนดให้ลูกชายอยู่บ้านกับพ่อแม่เป็นผู้สืบสกุล ส่วนลูกสาวต้องออกจากบ้านเปลี่ยนไปใช้ตระกูลแซ่ของสามีหลังแต่งงาน จึงทำให้ผู้ชายอยู่ในฐานะหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่เป็นเสมือนเสาหลักของบ้านในการบริหารจัดการโครงสร้างสังคมมั่ง ทั้งในพื้นที่สาธารณะและส่วนตัว ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยในพื้นที่ครัวเรือน ส่งผลต่อบทเรียนในการอบรม กล่อมเกลาในวัยเด็กของหญิงชายในสังคมมั่ง ตำแหน่งผู้หญิงที่ด้อยอำนาจกว่า เด็กผู้หญิงคือลูกสาวของคนอื่น

ความเชื่อต่าง ๆ ในชีวิตยังคงอิงอยู่กับระบบโครงสร้างอำนาจชายเป็นใหญ่ ผู้ชายจึงเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจ โดยมีระบบแซ่สกุลรองรับอำนาจที่เหนือกว่าผู้หญิง ระบบเครือญาติจะมีพลังก็ต่อเมื่อผู้ใช้เป็นผู้ชายเท่านั้น สำหรับผู้หญิงระบบเครือญาติเป็นเพียงเกราะป้องกันผู้หญิงจากการเอาเปรียบของตระกูลแซ่อื่นเท่านั้น (พัชรินทร์ ลีตระกูลทอง และเสาวลักษณ์ ชายทวีป, 2559 : 813)

ผู้หญิงในสังคมมั่ง แต่ก่อนมีบทบาทและพื้นที่ซึ่งถูกกำหนดให้อยู่ในครัวเรือน ไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน เพราะพ่อแม่เห็นว่าเรียนไปก็ไม่มีประโยชน์ เพราะพอโตเริ่มสู่วัยสาวก็ต้องกลายเป็นผู้หญิงของคนอื่น ไม่ได้อยู่ทำประโยชน์ให้แก่พ่อแม่ และความสำเร็จสูงสุดในชีวิตของผู้หญิงมั่งในอดีตคือการได้แต่งงานและการมีลูกโดยเฉพาะลูกชายให้กับวงศ์ตระกูลของสามี แต่ในปัจจุบันสังคมมั่งมิได้เป็นสังคมเกษตรเพื่อการยังชีพอย่างเดียว แต่กลายเป็นสังคมที่มีความหลากหลายด้านอาชีพมากขึ้น และสมาชิกทั้งชายหญิงในชุมชนมั่ง มีการติดต่อสื่อสารและเดินทางเข้าออกนอกสังคมมั่งมากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายมิใช่เฉพาะเครือญาติ แต่ยังมีเครือข่ายทางการศึกษา ด้านศาสนา และด้านสังคมหลากหลายมากขึ้น พ่อแม่ในสังคมมั่งเริ่มให้การสนับสนุนลูกสาวให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนต่อเนื่องในระบบเช่นเดียวกับลูกชาย (เสาวนีย์ นำนวล, 2554 : 176-177)

ดังจะเห็นได้ว่าระบบปิตาธิปไตยในสังคมมั่ง ทำให้สตรีมั่งต้องอยู่ใต้อำนาจของฝ่ายชาย สตรีมั่งเป็นแรงงานเพื่อการผลิตในครัวเรือน และการสืบทอดวงศ์ตระกูลให้กับฝ่ายสามี เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ ความหลากหลายด้านอาชีพมากขึ้นทำให้สตรีมั่งเข้าไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่การเป็นแรงงานในครัวเรือนในระบบเกษตรกรรมต่อไป ทำให้สตรีมั่งใช้ความรู้ และทักษะประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมากขึ้น ดังที่ มิล (Mill J.S., 1986 อ้างถึงใน ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2557 : 364) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรไปสู่อุตสาหกรรม ว่าการถูกจำกัดบทบาทให้ทำหน้าที่ในครัวเรือนอาจไม่ใช่ว่าเป็นปัญหาสำหรับผู้หญิงเมื่อครัวเรือนเป็นอาณาบริเวณของการผลิตและหน่วยทางการเมือง เมื่อการผลิตที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่หลักของครัวเรือนย้ายออกไปมีพื้นที่เฉพาะหลังกระบวนการผลิตเปลี่ยนจากการเน้นภาคการเกษตรไปสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรม ผู้หญิงที่ถูกจำกัดให้อยู่ในครัวเรือนไม่ได้ย้ายตามกระบวนการผลิตไปเป็นแรงงานแลกค่าจ้าง พวกเขาจึงต้องพึ่งพิงผู้ชายเพื่อความอยู่รอดในทางเศรษฐกิจ สภาพเช่นนี้ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ที่สังคมให้คุณค่าไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การถือครองทรัพย์สิน การใช้เสรีภาพในการเลือกทางเลือกต่าง ๆ ในชีวิต และในหลายกรณีกระทบความอยู่รอดของผู้หญิงเอง ข้อเสนอเพื่อการจัดการกับสถานการณ์ของผู้หญิงตามความเข้าใจนี้ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เรียนหนังสือและทำงานนอกบ้านเพื่อให้มีรายได้ บทบาทนอกครัวเรือนจะเป็นผลดีกับตัวผู้หญิงเอง เพราะจะได้เป็นอิสระทางเศรษฐกิจ พึ่งพิงตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันสังคมโดยรวมก็จะได้ประโยชน์จากการเพิ่มจำนวนคนที่มีความสามารถด้านต่าง ๆ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของอาณาบริเวณสาธารณะ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดจากปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกชุมชนที่มีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีจากภายนอก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้ระบบทางสังคมเสียสมดุล สังคมจึงต้องทำหน้าที่ดำเนินการตอบสนองกิจกรรมความต้องการของระบบสังคม เพื่อรักษาความสมดุลทางสังคมไว้ ทัลคอตต์ พาร์สัน (Talcot Parson อ้างถึงใน สุรางค์ จันทวานิช, 2563 : 164-171) กล่าวถึงหน้าที่พื้นฐานของกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของระบบสังคมตามหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. การปรับตัว (adaptation) คือ การที่สังคมจัดให้มีการปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม และความต้องการของระบบ หากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ตรงตามความต้องการของระบบ ก็ต้องมีการปรับตัว

2. การบรรลุเป้าหมาย (goal Attainment) สังคมต้องมีการกำหนดเป้าหมายและระบบต่าง ๆ ก็จะต้องทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก

3. บูรณาการ (integration) คือ หน้าที่ในการทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันของระบบต่าง ๆ ซึ่งจะต้องดำเนินไปร่วมกัน เนื่องจากระบบสังคม ประกอบด้วยระบบย่อยที่มีความแตกต่างกัน และมีกลุ่มกิจกรรมเฉพาะของตน จำเป็นต้องมีการดูแลให้เกิดการประสานสอดคล้องระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ

4. การรักษาแบบแผน (latency) เป็นการดำรงและฟื้นฟูแรงจูงใจของปัจเจกชนและแบบแผนของสังคมในการขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยกัน จำเป็นต้องมีแรงจูงใจร่วมกัน

ระบบสังคมตามแนวคิดของพาร์สันส์ จึงเป็นวิธีการกำหนดหน้าที่ของกลุ่มกิจกรรมของบุคคลภายในสังคม ทำให้ภายในสังคมมีกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งต้องบูรณาการรวมทั้งสร้างแบบแผนทางสังคม ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายหลักของสังคม พร้อมปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสังคม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นั้นในขณะที่ภายในสังคมยังมีกลุ่มย่อยที่มีความไม่เท่าเทียมกับกลุ่มใหญ่ ซึ่งพยายามครอบงำกลุ่มย่อยภายในสังคมนี้ไว้ โดยใช้ทุนที่ตนเองมีอยู่เข้าดำเนินการกับกลุ่มย่อยในสังคมตามแนวคิดของปิแอร์ บูร์ดิเออ (Pierre Bourdieu) ที่กล่าวถึง กลุ่มย่อยในสังคมที่ประกอบเป็นสังคมโดยรวมที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิดหลักที่สำคัญ ดังนี้ (สุรางค์ จันทวานิช, 2563 : 240)

1. ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (symbolic violence) และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (cultural reproduction) ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์เป็นการสร้างภาพลวงตาที่ถูกกำหนดขึ้นผ่านความยินยอม และกลายเป็นความครอบงำ โดยผู้ครอบงำใช้ความรู้เป็นเครื่องมือ ทำให้ความครอบงำปรากฏขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ โดยผู้ถูกครอบงำไม่รู้ตัว ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์จึงเป็นภาวะ

ความผิดพลาดของการรับรู้ที่ถูกบีบบังคับให้บุคคลทำตามความหวังหรือความเชื่อที่ถูกปลูกฝังโดยสังคม ส่วนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอดค่านิยม หรืออุดมการณ์ของชนชั้นครอบงำ เพื่อให้ชนชั้นดังกล่าวสามารถครอบงำชนชั้นอื่นต่อไปได้

2. ทูนที่สะสมในตัวบุคคลและทุนทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 4 แบบคือ

1) ทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital) เป็นการครอบครองทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยเพิ่มความสามารถของผู้ที่กระทำในสังคม ประกอบด้วยเงิน และทรัพย์สิน

2) ทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ประกอบด้วยทุนฮาบิตุส ทุนที่ถูกทำให้เป็นรูปธรรมและทุนที่ถูกทำให้เป็นสถาบัน โดยทุนฮาบิตุส เป็นการแสดงออกทางกายและจิตใจเป็นการส่งผ่านทางพันธุกรรม ทุนที่ถูกทำให้เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุสิ่งของ เครื่องมือ ทุนที่ถูกทำให้เป็นสถาบันคือทุนที่ถูกทำให้เป็นวัตถุหรือมีรูปธรรมอย่างชัดเจนในลักษณะการออกประกาศนียบัตรใบรับประกัน

3) ทุนทางสังคม (social capital) ประกอบด้วยทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม และการได้มาซึ่งรับรู้การยอมรับอันเป็นลักษณะเชิงสัญลักษณ์

4) ทุนทางสัญลักษณ์ (symbolic capital) เกิดจากการยอมรับว่ามีอยู่เช่น ศักดิ์ศรี สถานภาพ และอำนาจ

3. ฮาบิตุส (habitus) เป็นคำที่นักวิชาการไทยใช้คำว่า จริต หรือแนวจริต ที่บุคคลได้รับการสั่งสมลงไปในตนเองโดยไม่รู้ตัว จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความโดดเด่นของชนชั้นนำที่แสดงกิจกรรมหรือนิสัยที่แตกต่างจากคนทั่วไปและแสดงออกผ่านทางรสนิยม แบบแผนการใช้ชีวิต

4. พื้นที่ทางสังคม ชนชั้นและรสนิยม โดยพื้นที่ทางสังคมคือที่ที่มนุษย์มีระบบความสัมพันธ์ที่มีบนพื้นฐานของอำนาจ และมนุษย์ต้องการมีตำแหน่งอยู่บนพื้นที่นั้น รสนิยมคือ ความสามารถในการตัดสินใจหรือประเมินคุณค่าความงามด้วยประสาทสัมผัส ถือได้ว่าเป็นอิทธิพลต่อการแสดงออกในทุกพื้นที่ ส่วนเรื่องชนชั้นและการเลื่อนชั้นทางสังคมในสังคมทุนนิยมคนสามารถเลื่อนชั้นขึ้นได้อย่างรวดเร็วจากระบบการศึกษา กระบวนการบริโภคสินค้าและการบริโภควัฒนธรรมโดยชนชั้นนำหรือชนชั้นครอบงำพยายามใช้ความรู้ และทุนทางวัฒนธรรม ครอบงำสังคมเพื่อให้ชนชั้นอื่น ๆ ยอมรับการครอบงำอย่างไม่รู้ตัว

ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมตามแนวคิดของปิแอร์ บูร์ดิเอดู ที่แบ่งชนชั้นของคนในสังคมเป็นกลุ่มชนชั้นครอบงำและกลุ่มชนที่ถูกครอบงำและกลุ่มชนที่ถูกครอบงำ โดยกลุ่มชนชั้นที่ครอบงำจะใช้ทุนที่ถูกสะสมไว้ในตัวประกอบด้วยทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนทางสัญลักษณ์ ประกอบสร้างฮาบิตุสหรือจริตเฉพาะของกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดพื้นที่ทางสังคมเข้าครอบงำกลุ่มชนชั้นที่ด้อยกว่า ด้วยการให้ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ บีบบังคับ ปลูกฝังและผลิตซ้ำเพื่อครอบงำกลุ่มคนชนชั้นอื่นให้ยินยอมและยอมรับภาวะความเป็นอยู่ของกลุ่มชนที่ครอบงำไว้ได้ เมื่อมีแรงกดดันทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในสังคมจนอยู่ในภาวะที่สังคมไม่สามารถควบคุมได้ หรือแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกสังคมจนระบบสังคมไม่อาจต้านทานหรือรักษาสมดุลไว้ได้ สังคมจึงต้อง

ปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมบางชนิด เพื่อสร้างความเป็นระบบต่อไป เริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคลในสังคมเพื่อเอาชนะแรงต้านในระบบไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งระบบ

การเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคลจะต้องผ่านพิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่งเข้าสู่สภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลง จนทำให้บุคคลคงอยู่ในสถานะใหม่อย่างคงตัว โดยพิธีกรรมแห่งการเปลี่ยนผ่าน (rite of passage) เป็นคำที่ อาร์โนล แวน เก็นเนป (Arnold Van Gennep) อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาวะของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงทางบวกหรือทางลบ ทางตรงหรือทางอ้อมจะต้องผ่านพิธีกรรมแห่งการเปลี่ยนแปลง 3 ช่วง ประกอบด้วย ช่วงแรกเป็นสภาวะของการแยกตัว (iminal) เป็นสภาวะที่บุคคลก้าวข้ามพรมแดนจากชีวิตเดิม เช่น การเข้าสู่วัยรุ่น การอุปสมบท การเข้าพิธีแต่งงาน ช่วงที่สองเป็นช่วงที่อยู่ในภาวะชายขอบ (liminal) เป็นช่วงที่อยู่ในภาวะกำกวมที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงที่กำลังอยู่ในพิธีกรรมแห่งการเปลี่ยนแปลง และช่วงที่สาม เป็นช่วงที่อยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลงแล้ว (post liminal) ภายหลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมหรือการก้าวผ่านจากห้องหนึ่งไปสู่ห้องหนึ่งแล้ว (Gennep, 1910 : 707-709)

การเปลี่ยนแปลงอาจมีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (continuous process) ที่มีการดำเนินการครอบคลุมระยะเวลา หรือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะสั้นที่ครอบคลุมระยะเวลาไม่นานนัก แต่ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะใด การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการเปลี่ยนแปลง 3 ขั้นตอน ดังนี้ (ณัฐรุพันธ์ เขจรนันท์, 2551 : 223-224)

1. การละลาย (unfreezing) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นของกระบวนการเปลี่ยนแปลงหลังจากกำหนดเป้าหมายและวางแผนการเปลี่ยนแปลงแล้ว ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงจะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม โดยตัวแทนที่เปลี่ยนแปลงจะเพิ่มแรงพยายามเพื่อเอาชนะแรงต้านภายในระบบ ซึ่งจะทำให้ระบบสูญเสียสมดุล และพร้อมจะถูกผลักดันให้เคลื่อนตัวเข้าสู่สถานะใหม่ที่ต้องการ

2. การเคลื่อนย้าย (movement) เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการละลายพฤติกรรม โดยที่ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงจะดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของระบบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยที่ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงต้องทำหน้าที่กำหนดแนวทาง และชี้แนะให้ระบบดำเนินเข้าสู่สถานะที่ต้องการ

3. การทำให้คงตัว (refreezing) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะเริ่มขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับระบบ และระบบดำเนินการเข้าสู่สถานะที่ต้องการแล้ว ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงต้องดำเนินการเสริมแรงให้การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงพฤติกรรมของระบบมีความมั่นคง (stable) และไม่ย้อนกลับสู่สถานะเดิม (irreversible) โดยที่ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงต้องการทำการเสริมแรง (reinforcement) เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างแรงผลักดันและแรงต้านของระบบในสถานะใหม่ เพื่อให้ระบบคงอยู่ในสถานะที่ต้องการนั้น และคงตัวเป็นขั้นตอนที่สำคัญใน

การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากหากทำการเคลื่อนย้ายระบบจากสถานะเดิมสู่สถานะใหม่ โดยไม่ได้สร้างสมดุลให้เกิดขึ้น และไม่พิจารณาโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อาจทำให้ระบบถอยหลัง (Reverse) กลับเข้าสู่สถานะเดิม

กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการละลาย เพื่อเอาชนะแรงต้านภายในในระบบการเคลื่อนย้ายโดยการปรับระบบให้เข้าสู่สถานะที่ต้องการ และการทำให้ระบบคงตัวโดยการสร้างความมั่นคงให้ระบบไม่กลับสู่สถานะเดิม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐกา สงวนวงษ์และคณะ (2561 : 37) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพลังอำนาจภายในของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory method) ผลการวิจัยสามารถสร้างความหมายพลังอำนาจภายในของแม่เลี้ยงเดี่ยวที่หมายถึงความสามารถในการกำหนดชีวิตของตนเอง สามารถตัดสินใจเลือกได้อย่างอิสระ ไม่ขึ้นกับบุคคลอื่นหรือปัจเจกภายนอก มีความมุ่งมั่นอย่างสูงเพื่อรับผิดชอบพึ่งพาตนเองและดูแลครอบครัว พยายามเอาชนะอุปสรรคที่ลำบาก ผลักดันตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการด้วยการรับรู้ และเชื่อในความสามารถของตนเอง การยอมรับและตระหนักในตนเอง มุมมองด้านบวก ความเข้าใจต่อโลกและชีวิตและการมองเห็นโอกาสและการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งคุณลักษณะพลังอำนาจภายในของแม่เลี้ยงเดี่ยว 5 คุณลักษณะ คือ 1) การรับรู้และเชื่อในความสามารถของตนเอง 2) การยอมรับและตระหนักตนเอง 3) การมีมุมมองด้านบวก 4) การกำหนดชีวิตตนเอง และ 5) การมองเห็นโอกาสและแรงสนับสนุนจากสังคม

พัชรินทร์ ลีตระกูลทอง และเสาวลักษณ์ ชายทวีป (2559 : 808) ทำการวิจัยเรื่อง การปรับตัวของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมวัฒนธรรมม้ง : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา พบว่า การกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว แบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 การเริ่มต้นชีวิตครอบครัว โดยผู้หญิงม้งต้องย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านฝ่ายชายและออกจากตระกูลเดิมของพ่อแม่ไปเป็นคนในตระกูลของสามี ช่วงที่ 2 ปัจจัยที่ทำให้กลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของสามี วุฒิภาวะจากการแต่งงานในช่วงอายุน้อย การขาดความรักเพราะแต่งงานกันด้วยผลประโยชน์ ขาดการช่วยเหลือกันครอบครัวฝ่ายสามีไม่สนับสนุน สามีขาดความรับผิดชอบ และการหลงผิดไปอยู่กับฝ่ายชายที่มีครอบครัว ช่วงที่ 3 การเป็นครอบครัวที่แม่เลี้ยงลูกโดยลำพัง สถานภาพของการเป็นหม้ายของผู้หญิงม้งจะไม่สามารถกลับสู่วงศ์ตระกูลเดิมของพ่อแม่ได้อีก การปรับตัวของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมม้งหลังจากเป็นหม้ายส่วนใหญ่ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร การปรับตัวทางสังคม แม่เลี้ยงเดี่ยวจะรู้ตัวเองว่าต้องเข้มแข็ง อดทน เพื่อความอยู่รอด การปรับตัวด้านอาชีพ ส่วนใหญ่จะกลับไปประกอบอาชีพทำการเกษตรกับครอบครัวของตนเอง ความพึงพอใจในชีวิตไม่ค่อยจะมีความพึงพอใจเพราะต้องทำงานหาเงินเลี้ยงลูกเพียงคนเดียว

วิซุงพงศ์ วรรณศาสตร์กุล และณัฐกร หิรัญโท (2561 : 104) ทำการวิจัยเรื่อง พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่ชาวเขาเผ่าม้งจะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ผู้หญิงชาวเขาเผ่าม้งที่แต่งงานแล้วส่วนใหญ่จะต้องทำงานทุกชนิด และตื่นตอนตั้งแต่เวลา 04.00 – 05.00 น. เพื่อทำหน้าที่ตอนเช้า เช่น ตักน้ำ ตำข้าว หุงหาอาหารให้สมาชิกในบ้าน พร้อมจัดหาอาหารให้สัตว์เลี้ยงในบ้าน แล้วต้องเตรียมตัวไปทำงานในไร่ เช่น ถางหญ้า หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ปลูกไว้ในไร่ หากวันไหนไม่มีงานในไร่ก็ต้องทำงานอยู่กับบ้าน เช่น ปักผ้า เลี้ยงบุตร ส่วนฝ่ายชายที่เป็นสามีจะสบายกว่ามาก คือ นั่งพักผ่อน นอน และคอยช่วยเหลือภรรยาบ้าง ผู้หญิงม้งต้องทำงานหนักกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะงานบ้าน ซึ่งในอดีตฝ่ายชายม้งถือว่าได้ซื้อผู้หญิงมาทำหน้าที่ในบ้าน ดังนั้นผู้หญิงม้งที่แต่งงานจึงเปรียบได้ว่าเหมือนผู้รับใช้ แต่ในยุคปัจจุบัน การอยู่ร่วมกันของสามี ภรรยา ม้ง มีการเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมในเมืองมากขึ้น การให้ภรรยาทำงานหนักแบบเดิมมีน้อยลงเช่นกัน

Gao Jingjing และ อิมอิรา อ่อนคำ (2564 : 42) ได้ศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ มีความพยายามในการสืบทอด และรักษาวิถีชีวิตของตนเองจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสภาพสังคม จึงทำให้วิถีชีวิตนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของชาวม้งกลุ่มบ้านแม่สาใหญ่เกิดจากปัจจัย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาจากภาครัฐในอดีต บ้านแม่สาใหม่ไม่มีน้ำประปา ไฟฟ้า และถนนทางเดินในหมู่บ้าน อีกทั้งชาวบ้านยังปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจ หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินไปที่บ้านแม่สาใหม่ ชาวบ้านจึงได้เปลี่ยนการปลูกฝิ่นเป็นการปลูกพืชเมืองหนาว และได้รับการพัฒนาจากภาครัฐในเรื่องการสร้างถนน มีน้ำประปาและไฟฟ้าเข้าถึง มีโรงเรียนและโครงการหลวงแม่สาใหม่ จึงทำให้คุณภาพชีวิตของชาวม้งกลุ่มนี้ได้สูงขึ้นจากอดีต 2) ด้านการศึกษาที่สูงขึ้นและการประกอบอาชีพในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีการศึกษาที่สูง จึงนิยมประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนและการพัฒนาของหมู่บ้านในปัจจุบันชาวบ้านจึงมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จนส่งผลให้พวกเขาสามารถประกอบอาชีพอื่นได้ เช่น รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น จึงทำให้ชีวิตของพวกเขาได้รับการพัฒนาขึ้น และ 3) ด้านการพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้ชาวบ้านได้มีแนวทางการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากสังคมภายนอก และยังสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาชุมชน

สายสุตา โภชนากรณ์ (2563 : 319 – 320) ทำการวิจัย เรื่องรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติด และครอบครัว เพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ พบว่า คุณลักษณะระดับบุคคลที่เกิดจากการเสริมพลังอำนาจมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน มีความเข้าใจและมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง มีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างไม่ท้อถอย ด้านความพึงพอใจในตนเอง มีความรู้สึกมั่นใจว่าทำงานได้ดีมีความสุขในการทำงาน และเชื่อมั่นว่างานที่

รับผิดชอบนี้มีความสำคัญต่อสังคม ด้านความสามารถ แก้ปัญหา/จัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยใช้การควบคุมทางอารมณ์ที่ไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อให้เหตุการณ์ผ่านไปด้วยดี สามารถจัดลำดับของการทำงานได้ ด้านความยืดหยุ่นผูกพัน สามารถปฏิบัติงานได้ตามกฎกติกาของสังคม โดยไม่รู้สึกรู้สียง ด้านความสามารถพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญ เน้นให้มีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ ประสบการณ์ และวิธีปฏิบัติ มีความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มขีดความสามารถของตนเอง

ลักคณา โยคะวิสัยและจุมพล หนีพพานิช (2559 : 141-142) ทำการวิจัยเรื่องการส่งเสริมบทบาทกลุ่มสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นในเขตชานเมือง พบว่ากลุ่มสตรีมีบทบาทในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมในการหารายได้ให้แก่ครอบครัว โดยการรวมกลุ่มกันเองหลังจากฤดูการทำนา เนื่องจากกลุ่มสตรีต้องมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่สตรีจะรวมกลุ่มกันทำอาชีพเสริมตามความถนัดของแต่ละกลุ่ม และตามภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา กลุ่มจัดทำไม้กวาด เป็นต้น กลุ่มสตรีจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ กัน ตามบทบาทและความพอใจของตน กลุ่มสตรีแม่บ้านจึงมีอิทธิพลและมีผลต่อโครงการพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่นในเขตชานเมืองมาก แต่กลุ่มสตรีแม่บ้านจะเป็นเพียงผู้ร่วมปฏิบัติอย่างเข้มแข็งและแข็งขันมากกว่าจะเป็นผู้นำ (Leader) เมื่อมีการกระทำหรือการดำเนินงาน โดยเฉพาะการร่วมแรงจะมีแนวโน้มสูงมาก และจำนวนสตรีที่เข้าร่วมโครงการจะมีมากกว่าบุรุษเป็นส่วนใหญ่

พิชสุตา เดชบุญ และคณะ (2560 : 52) ทำการวิจัยเรื่อง มุมมองของภรรยาที่มีต่อความเสมอภาคกันในครอบครัว พบว่า ภรรยาส่วนใหญ่มีมุมมองเห็นว่าในครอบครัวมีความเสมอภาคกันระหว่างสามีและภรรยา ด้านการแบ่งหน้าที่ภายในครอบครัว ซึ่งแต่เดิมที่สามีเคยรับหน้าที่ในการจัดหารายได้เข้ามาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวแต่เพียงผู้เดียว ภรรยาก็สามารถเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระด้านนี้ได้ เพราะมีการศึกษาและมีความสามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพได้เช่นกัน หรือภาระหน้าที่ในบ้านก็แบ่งหน้าที่ตามความถนัด หรือช่วยกันทำไม่ได้ให้ภรรยาเป็นผู้แบกความรับผิดชอบภาระงานบ้านไว้เพียงผู้เดียวเหมือนเช่นอดีตที่ผ่านมา ซึ่งจะเห็นได้ว่าความเหน็ดเหนื่อยในภาระทั้งงาน นอกบ้านและงานในบ้าน จึงถูกแบ่งเบาภาระออกไป ทำให้ภรรยาเกิดความรู้สึกและมุมมองว่าตนนั้นเสมอภาคกับสามี

ประไพรัตน์ แก้วศิริ และคณะ (2563 : 244) วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพแก่สตรีตั้งครรภ์เพื่อป้องกันภาวะเสี่ยงต่อการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด โดยศึกษาถึงบทบาทของพยาบาล โดยใช้แนวคิดการส่งเสริมศักยภาพของ Gibson มาประยุกต์ใช้ พบว่า พยาบาลได้ใช้ขั้นตอนการสร้างศักยภาพสตรี ชั้นที่ 1 การค้นหาสถานการณ์จริง เพื่อกระตุ้นให้ยอมรับเหตุการณ์ การวิเคราะห์ปัญหา ปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบของการคลอดก่อนกำหนด ร่วมกันสรุปผลการค้นหาสถานการณ์จริง ชั้นที่ 2 สะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการฝึกทักษะการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ การแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม ร่วมกันวิเคราะห์ และสรุปปัญหาและแนวทางป้องกัน ชั้นที่ 3

การตัดสินใจเลือกรูปแบบปฏิบัติที่เหมาะสมแล้วลงมือปฏิบัติประกอบด้วย การให้ความรู้ การทบทวนความรู้ การฝึกการสังเกต และการประเมินภาวะเจ็บครรภ์ การติดตามเยี่ยมทางโทรศัพท์ และการติดตามเพื่อหาสาเหตุ แก้ไขปัญหาการไม่มาตรวจครรภ์ตามนัด และขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ หากพบปัญหาพยาบาลและสตรีตั้งครรภ์จะร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้สตรีตั้งครรภ์มีความมั่นใจและมีศรัทธาที่จะปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการเจ็บครรภ์ก่อนกำหนด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พลังอำนาจแฝงของสตรีม้ง : กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการสร้างทฤษฎีฐานราก (grounded theory study) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีฐานราก อันเป็นวิธีการวิจัยที่เริ่มต้นจากข้อมูลนำไปสู่สมมติฐาน เพื่อสรุปเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงปรากฏการณ์ที่ศึกษา การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth-interview) จากกลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎี (theoretical sampling) เพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี (theoretical generating)

พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ หมู่บ้านห้วยหาน หมู่ 9 ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นชุมชนมีขนาดใหญ่ จำนวนครัวเรือนประมาณ 400 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรจำนวนมากกว่า 2,000 คน จึงเกิดกิจกรรมทางการค้า การบริการ หัตถกรรม การตัดเย็บเสื้อผ้า รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทำให้มีสตรีม้งจำนวนมากเข้าไปประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าวจำนวนมากเพียงพอต่อการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎี (theoretical sampling) ผู้วิจัยจะกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากสตรีม้งที่มีครอบครัวอยู่ภายในชุมชน สถานภาพสมรสหรือเป็นม่าย ประกอบอาชีพหลัก คือ การค้า หัตถกรรมการตัดเย็บเสื้อผ้า พนักงนลูกจ้างในหน่วยงานภาครัฐที่ตั้งหน่วยงานภายในชุมชน ซึ่งทั้งหมดจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพหลักนอกภาคการเกษตร โดยเริ่มต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนแรก แนะนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไปตามทิศทางการเก็บข้อมูลขั้นต่อไป ที่ผู้วิจัยต้องการข้อมูลเพิ่มเติมตามสมมติฐานที่ตั้งขึ้นระหว่างการรวบรวมข้อมูล จนกว่าจะถึงจุดอิ่มตัว (saturation) คาดว่าจะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญประมาณ 10-15 คน

2. การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โครงการวิจัยชิ้นนี้ได้รับการพิจารณาและผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามใบรับรองเลขที่ HE-RDI-NRRU.126/2565 วันที่รับรอง 29 มิถุนายน พ.ศ. 2565 โดยยึดหลักเกณฑ์ตามประกาศเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับภายในประเทศ

3. เกณฑ์การนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกจากกระบวนการเก็บข้อมูล

1) ความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กรณีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แจ้งว่าไม่มีความพร้อมสำหรับการให้ข้อมูล

2) เหตุผลอื่นที่พบระหว่างการเก็บข้อมูล

4. การดูแลคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยยินยอมให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกจากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งในช่วงระหว่างการเก็บข้อมูล และภายหลังการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะมอบเอกสารแสดงรายละเอียดการติดต่อกับผู้วิจัย หากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความประสงค์ไม่ขอให้นำข้อมูลที่มอบให้ระหว่างการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการวิจัย และรายงานต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่าข้อมูลที่ได้รับจากผู้ถอนตัวจะไม่นำมาระบุหรือนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยชิ้นนี้

5. การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการบันทึกข้อมูลแบบนิรนาม (anonymous) ในรายงานการวิจัย จะไม่มีการบ่งชี้ตัวบุคคล หน่วยงาน ที่ตั้งของร้านค้า ประเภทการผลิตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่มีการถ่ายภาพ และบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งจะไม่กล่าวถึงตระกูลแซ่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และตระกูลแซ่ของสามีของผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมถึงการตีพิมพ์เผยแพร่ผลการวิจัยที่ผู้อ่านไม่สามารถบ่งชี้ตัวบุคคลที่เข้าร่วมในงานวิจัย

6. กระบวนการยินยอม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย รวมทั้งข้อคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ สิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ปฏิเสธการให้ข้อมูลทั้งหมด หรือสามารถให้ข้อมูลเป็นบางส่วน รวมถึงการถอนตัวจากการเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งระหว่างการให้ข้อมูลหรือภายหลังการให้ข้อมูล ก่อนที่งานวิจัยจะถูกเผยแพร่

7. ข้อพิจารณาเรื่องชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์ หากพบว่า ข้อมูลที่ได้รับจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลดังกล่าวมาระบุในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ เรื่องพลังอำนาจแฝงของสตรีม้ง : กลุ่มอาชีพนอภาคการเกษตร โดยมีประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย อาชีพหลัก ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของสามี จำนวนบุตร ระดับการศึกษาและอาชีพของบุตร
2. กระบวนการเปลี่ยนผ่าน ประกอบด้วย สภาพความเป็นอยู่ก่อนการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนผ่านไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร การคงอยู่ของอาชีพนอกภาคการเกษตร และผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร
3. พลังอำนาจแฝงของสตรีมิ่ง ประกอบด้วย การค้นหาสภาพการณ์จริง การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจลงมือปฏิบัติจริง และการคงไว้ซึ่งพลังอำนาจ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 3 ท่าน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ล่วงหน้า
2. นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายล่วงหน้า
3. แนะนำตัวผู้วิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย เกณฑ์การนำเข้าและการคัดออกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการดูแลคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
4. ดำเนินการสัมภาษณ์พร้อมการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ open coding ระหว่างการสัมภาษณ์
5. การขอคำแนะนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับต่อไป ตามวิธีการของ snowball sampling เพื่อหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะที่ต้องการ
6. หลังจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสรุปประเด็นแต่ละข้อพร้อมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตั้งสมมติฐานชั่วคราว นำไปตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญชุดใหม่ พร้อมปรับสมมติฐานและแนวคิด จนกว่าจะถึงจุดอิ่มตัว (saturation) ซึ่งไม่ต้องปรับสมมติฐานและแนวคิดอีกต่อไป
7. การหาข้อสรุป เพื่อสร้างทฤษฎีจากสิ่งที่ศึกษา พร้อมอภิปรายผลที่พบจากการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำกับข้อมูลจะดำเนินการพร้อมการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการวิจัย แบบการสร้างทฤษฎีฐานราก โดยกำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 3 ขั้นตอน (วสันต์ ทองไทย, 2554 : 83 - 84)

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ open coding ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลแบบกว้าง ๆ ระหว่างการจัดเก็บข้อมูล โดยจะยังไม่กำหนดประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยเฉพาะด้วยวิธีการอ่านข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดก่อน เพื่อทำการจัดกลุ่มข้อมูล (category) และกำหนดข้อสมมติฐานชั่วคราว (proposition) จากข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ axial coding โดยการหาแนวคิดร่วมของข้อสันนิษฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจากข้อมูลในขั้นตอน open coding มาวิเคราะห์เพื่อหาแก่นของสมมติฐานนั้น เพื่อนำมาอภิปราย ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และเงื่อนไขหรือบริบทของการเกิดปรากฏการณ์ เงื่อนไขที่เป็นสาเหตุหลัก และเงื่อนไขสอดแทรก

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ selection coding เพื่อหาแก่นสาระของแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์แบบ axial coding มาบูรณาการเพื่อสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีฐานราก

การตรวจสอบความตรง

การตรวจสอบความตรง (validation) โดยการเปรียบเทียบทฤษฎีที่สร้างกับทฤษฎีหลักว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันในประเด็นใด และแสดงผลที่พบ

บทที่ 4

การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีฐานราก ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎีจากสตรีมิ่ง กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร โดยผู้วิจัยได้รับการแนะนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการบอกต่อ (snowball sampling) จนถึงจุดอิ่มตัว มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 14 ราย เพื่อทำการเก็บข้อมูลแบบ Open coding โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบกว้าง ๆ ระหว่างการจัดเก็บข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และกำหนดข้อสมมติฐานชั่วคราวระหว่างการเก็บข้อมูลในแต่ละประเด็น จากกลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎีแต่ละราย ดังนี้

รายชื่อ 1

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ตัดเย็บเสื้อผ้ามั่ง อายุ 40 ปี คุณวุฒิ ป.6 จำนวนบุตร 4 คน
สามีช่วยดูแลเครื่องจักรตัดเย็บเสื้อผ้า, เครื่องปักผ้า

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำอะไร เปลี่ยนมาตัดเสื้อผ้าได้ 17 ปี ช่วงที่ทำอะไรเป็นอย่างสังคมมั่งทั่วไป คือ อานาจเด็ดขาดภายในครัวเรือนอยู่ที่พ่อของสามี รองลงมาคือสามี ไม่ว่าเขาจะสั่งอะไรก็ต้องทำตามเหมือนสะใภ้มั่งทั่วไป การทำอะไรส่วนของเราจะเก็บเงินไว้ต่างหาก แต่ก็ต้องไปช่วยเหลือช่วยแรงงานในไร่ให้กับพ่อแม่สามีด้วย

2. การเปลี่ยนผ่าน

พี่สาวได้ไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกาติดต่อมาให้ตัดเย็บเสื้อผ้าชุดมั่งส่งขายที่สหรัฐอเมริกา โดยพี่สาวจัดหาตลาด จัดหาคนรับซื้อจากชุมชนมั่งในสหรัฐอเมริกา เพื่อแต่งกายในพิธีกรรมหรืองานต่าง ๆ ของมั่ง ลักษณะของชุดเป็นมาตรฐานอยู่แล้วว่าผู้ชายและผู้หญิงต้องมีชุดอย่างไรใช้ลวดลายแบบใด ขึ้นต้นลงทุน 1-2 หมื่นบาทก่อน

3. การคงอยู่

ปัจจุบันส่งเสื้อผ้าไปตลาดสหรัฐอเมริกา เยอรมัน ออสเตรเลียและยังมีพี่น้องที่ลาวให้ตัดส่งไปขาย เหตุที่ส่งไปมากเพราะใช้เครื่องจักร เครื่องปักลวดลายผ้าแบบอุตสาหกรรม จึงผลิตได้มากขายได้เฉลี่ยเดือนละ 100,000 บาท หักต้นทุนจะเหลือ 50,000 – 60,000 บาท

ญาติพี่น้องให้การยอมรับเพราะรายได้ดีกว่าการทำไร่ อีกทั้งข้อจำกัดในการหาพื้นที่ทำไร่ เพราะพื้นที่ทำไร่เดิมถูกยึดไปเป็นวนอุทยาน การสร้างสมดุลยังคงต้องทำงานบ้านเหมือนผู้หญิงมั่งทั่วไป แต่หากมีงานต่อเนื่องต้องรีบผลิต สามีก็จะช่วยทำงานบ้าน ทำอาหาร ใครว่างก็จะทำงานบ้าน

4. ภาวะกำกวม

การตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตเสื้อผ้างานเสื้อผ้าตนเองจะทำทั้งหมด แต่เรื่องในครัวเรือน จะเป็นการตัดสินใจร่วมกัน ปรึกษากัน การบริหารค่าใช้จ่ายทั้งในบ้านและการผลิตอยู่ที่ภรรยา แต่หากสามีจะใช้เงินก็จะมาขอที่ภรรยา ซึ่งก็ไม่ปฏิเสธอะไร ปัจจุบันไม่ทำการเกษตรแล้ว

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

ข้อมูลข่าวสารการประกอบอาชีพ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่มีญาติพี่น้องที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา การมีเครือข่ายช่วยเหลือหาตลาด หา order เสื้อผ้า รวมถึงการขยายตลาด

การใช้อำนาจกับครอบครัว เลือกที่จะใช้วิธีการปรึกษากัน เพราะตนเองมีพลังอำนาจจากการที่มีญาติพี่น้องอยู่ในสหรัฐอเมริกา สามารถหาตลาดรับสินค้า จึงมั่นใจในอำนาจที่มี

2. การสะท้อนความคิด

เดิมการทำไร่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของครอบครัวสามี แต่การตัดเย็บเสื้อผ้า ส่งขายต่างประเทศ เป็นวิธีการใหม่ซึ่งสองคนก็ลองผิดลองถูก สามีไม่มีความรู้ด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ก็ต้องช่วยตัดตามแนวจนกระทั่งคุมเครื่องจักร ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ปรึกษากันยอมให้สามีเป็นผู้ชี้ขาดในการตัดสินใจ

3. การตัดสินใจ

เมื่อมีการผลิตที่ต้องคุยกัน ปรึกษากัน การแก้ไขปัญหา หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็ใช้วิธีการปรึกษากัน เพราะต่างฝ่ายต่างก็ยอมรับกันจะดีกว่า ภายในครอบครัวยอมรับวิธีการนี้ ในขณะที่คิดว่าคนในสังคมก็ยอมรับเพราะวิถีชีวิตที่ผลิตไม่ใช่แบบเกษตรที่ต้องฟังการตัดสินใจจากสามี

4. การคงไว้

เชื่อว่าวิธีการที่ทำอยู่สามารถใช้ได้ตลอดไป ทำงานมีเงินทุกคนก็นับถือ

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตร ใช้ชีวิตตามวิถีของสตรีมิ่ง ภายใต้วิถีปีตาธิปไตย บิดาของสามีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครัวเรือน

กระบวนการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นจากญาติที่ได้รับสิทธิผู้ลี้ภัยจากสงครามอินโดจีน เข้าไปตั้งถิ่นฐานที่สหรัฐอเมริกา ติดต่อให้ตัดเย็บชุดมั่งส่งไปจำหน่ายในตลาดที่สหรัฐอเมริกา เนื่องจากชุดมั่งมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ต้องใช้แรงงานที่มีทักษะเฉพาะ ทำให้ชุดมั่งมีราคาสูง อีกทั้งครอบครัวมีปัญหาด้านพื้นที่ทำการเกษตรที่ถูกภาครัฐยึดไปเป็นวนอุทยาน

ผลของการประกอบอาชีพตัดเย็บชุดมั่ง มีรายได้สูงกว่าการเกษตร สามีเลิกอาชีพทำการเกษตรมาช่วยดูแลเครื่องจักรในการปักผ้า รายได้หลักของครอบครัวมาจากการตัดเย็บชุดมั่ง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้บริหารกิจการ ซึ่งใช้พื้นที่บ้านในการผลิตในขณะเดียวกันก็ยังคงต้องทำงานบ้านตามหน้าที่ สามีจะช่วยทำงานบ้านเมื่อมีงานการผลิตมาก

พลังอำนาจของสตรีมีง เกิดขึ้นจากเครือข่ายในต่างประเทศให้คำแนะนำด้านการผลิตสินค้า และดูแลด้านการตลาด ทักษะด้านการเย็บเสื้อผ้าที่ได้รับการถ่ายทอดจากมารดา เมื่อเป็นผู้มีรายได้หลักจึงมีอำนาจตัดสินใจด้านกระบวนการผลิตสินค้า ส่วนอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวสามารถตัดสินใจร่วมกับสามีได้ ยังคงให้สามีเป็นผู้ชี้ขาด

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการบริหารการผลิตทั้งหมดดูแลควบคุมทางการเงินทั้งหมด ส่วนภายในครัวเรือนยังคงต้องปรึกษาร่วมกันกับสามี

รายชื่อ 2

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพร ผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 32 ปี คุณวุฒิ ปริญญาตรีสาธารณสุขชุมชน จำนวนบุตร 4 คน

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

ครอบครัวขยาย อยู่ร่วมกันกับแม่สามี สามีประกอบอาชีพทำไร่ มีรายได้ประมาณปีละ 100,000 บาท ก่อนประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำการเกษตรร่วมกับครอบครัวสามี อำนาจในครัวเรือนอยู่กับสามี ในสังคมม้งเมื่อมีรายได้จะให้ภรรยาเป็นผู้เก็บเงิน ในสังคมม้งเมื่อขายผลผลิตทางการเกษตรภรรยาจะต้องเก็บเงินไว้ บริหารค่าใช้จ่ายในครอบครัวแต่หากสามีต้องการเงินก็จะเบิกที่ภรรยา โดยไม่จำเป็นต้องชี้แจงว่าจะนำเงินไปทำอะไร

2. การเปลี่ยนผ่าน

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกิดจากการได้รับการศึกษาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่ต้องการทำไร่ เพราะเหนื่อย รายได้ไม่มั่นคง ไม่เพียงพอจะส่งให้ลูกเรียน มีความมั่นใจในการสอบเนื่องจากเคยสอบบรรจุมาหลาย ๆ ครั้ง สามีสนับสนุนให้สอบเป็นผู้ดูแลเด็กเพราะมีรายได้ที่แน่นอน

3. การคงอยู่

มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 10,000 บาท การทำงานบ้านจะต้องตื่นเช้าเพื่อทำงานบ้าน เตรียมอาหารให้ลูก ทำงานบ้านตามที่หญิงม้งทุกคนทำ กลับมาตอนเย็นก็ทำงานโดยมีบุตรสาวช่วยแบ่งเบาภาระ เสาร์-อาทิตย์ ไปช่วยครอบครัวทำไร่ หรือรับจ้างทำการเกษตร เก็บข้าวโพด เก็บถั่วแขก

4. ภาวะก้าวไกล

อำนาจในครัวเรือนก็คงอยู่กับสามี การตัดสินใจทุกอย่างต้องเป็นไปตามสามี แม้ว่าค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ในครอบครัวมาจากตัวเอง หากสามีต้องการใช้เงินก็ต้องให้ หากตนเองต้องการจะซื้อของอะไรก็ต้องแจ้งสามีให้ทราบ ซึ่งเดิมจะต้องขออนุญาตสามี

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การค้นหาข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งข้อมูลข่าวสาร อินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งข้อมูลที่สืบค้นง่าย ใช้มาตั้งแต่เรียนมหาวิทยาลัย แม้จะรับรู้ถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ด้วยการปลูกฝังของครอบครัวตั้งแต่เด็กถึงการทำหน้าที่สะใภ้ จึงต้องยอมรับ ส่วนการเลือกมาเป็นผู้ดูแลเด็ก เพราะเห็นว่าทำงานในชุมชน ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สามารถดูแลครอบครัวได้ สิ่งที่สำคัญคือไม่ต้องการทำไร่

2. การสะท้อนความคิด

การเปลี่ยนแปลงในครอบครัว เกิดขึ้นเมื่อเป็นผู้หารายได้ของครอบครัว เริ่มแสดงความคิดเห็นถึงการแก้ไขปัญหาของครอบครัว การใช้เหตุผลที่สองฝ่ายยอมรับ มีความมั่นใจว่าตนเองจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว

3. การตัดสินใจ

การเลือกปฏิบัติ การแก้ไขปัญหในครอบครัว โดยใช้เหตุผลด้วยความแตกต่างจากหญิงมั่งทั่วไป เพราะมีการศึกษา และประกอบอาชีพเป็นครู ชาวบ้านก็นับถือ สามีจึงเกรงใจ แม่สามีมักไม่ว่าอะไร มั่นใจว่าวิธีการที่คอยปรึกษากันเป็นวิธีที่ถูกต้อง

4. การคงไว้

การร่วมกันปรึกษา เป็นวิธีการที่ดีที่สุด สังคมก็มองว่าเราดูแลครอบครัวได้ดี สามีมียุทธศาสตร์ในสังคม ดูแลแม่สามีมได้ดี

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตร ในสังคมมั่งคั่งร่ำรวย เป็นผู้เก็บรักษาเงินของครอบครัว บริหารเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว หากสามีต้องการใช้เงินก็จะมาขอที่ภรรยา ซึ่งภรรยาจะไม่มีสิทธิถามถึงวัตถุประสงค์ของการใช้เงิน

กระบวนการเปลี่ยนผ่านเกิดจากการมีโอกาสทางการศึกษา ทำให้มีคุณสมบัติในการสอบแข่งขันเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐในชุมชน

ผลของการประกอบอาชีพในหน่วยงานภาครัฐ มีรายได้ที่มั่นคง และสม่ำเสมอ ในขณะที่ยังคงทำงานบ้านตามปกติใช้เวลาทำงานบ้านในช่วงก่อนไปทำงาน และช่วงเลิกงานยังคงไปทำไร่วันหยุด

พลังอำนาจเกิดจาก ความมั่นใจที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี การประกอบอาชีพในหน่วยงานภาครัฐ คนในสังคมให้ความเคารพนับถือ มีรายได้ที่มั่นคง

ผลของการใช้พลังอำนาจ การเป็นผู้มีการศึกษา หารายได้หลักให้ครอบครัว ทำให้สามีเกรงใจ แต่การตัดสินใจดูแลจัดการเรื่องในครอบครัวยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของสามี

รายชื่อ 3

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพรักปักผ้า อายุ 27 ปี มาจาก สปป.ลาว ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวนบุตร 1 คน

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพรักปักผ้าขายผักผลไม้ในลาว มาอยู่ไทยได้ 4 ปี

อำนาจในครัวเรือนอยู่ที่สามี การตัดสินใจทุกอย่างอยู่กับสามี แต่การบริหารค่าใช้จ่ายอยู่กับภรรยา

2. การเปลี่ยนผ่าน

ญาติพี่น้องสามีแนะนำให้เปลี่ยนมาปักผ้า เพราะมีรายได้ดีกว่าการทำไร่ ซึ่งราคาผลผลิตไม่แน่นอน การปักผ้าเป็นสิ่งที่แม่สอนมาตั้งแต่เด็ก ๆ ลวดลายที่ปักเป็นลวดลายที่เขาออกแบบมาให้ อยู่แล้ว จึงไม่ต้องใช้ความคิดอะไร ใช้เพียงความชำนาญในการปักผ้า

3. การคงอยู่

รายได้เฉลี่ยเดือนละ 3,000 บาท ไม่ได้ใช้อะไรมาก ลูกของสามีส่งเงินมาให้และใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐซื้อข้าว เพราะเก็บพืชผักอาหารในป่าได้ เดิมญาติพี่น้องไม่ยอมรับที่ไม่ไปทำไร่ แต่พอเห็นว่ามีรายได้แน่นอนกว่าการทำไร่ก็ยอมรับ

การทำงานบ้าน จะทำตั้งแต่เช้าดูแลอาหารให้ลูก ลูกไปโรงเรียนก็จะปักผ้าจนลูกกลับ

4. ภาวะก้าวไกล

เมื่อเป็นฝ่ายหาเงินได้ อำนาจในครัวเรือนมีมากขึ้น การตัดสินใจภายในครอบครัวจะต้องปรึกษากัน ซึ่งเดิมผู้ชายจะใช้อำนาจคนเดียว จะใช้เงินก็นำไปใช้ได้ แต่พอภรรยาหาเงินได้ สามีจะใช้เงินต้องแจ้งเหตุผล

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การประกอบอาชีพจะรับข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มญาติของสามีที่ปักผ้าส่งขายต่างประเทศ การนั่งรวมกลุ่มกันปักผ้า คุยกัน ฟังวิทยุ ข่าวสารต่าง ๆ

การค้นหาทางเลือก โดยพิจารณาวิธีการจากครอบครัวอื่น ๆ ที่ใช้ มั่นใจว่าถ้าใช้วิธีการปรึกษาหารือกัน จะได้ประโยชน์ อีกทั้งเป็นผู้หารายได้หลักให้ครอบครัว

2. การสะท้อนความคิด

เมื่อเห็นว่าครอบครัวอื่นใช้อำนาจร่วมกับสามีตัดสินใจ โดยการปรึกษาหารือ สามีก็ยินยอมให้ร่วมตัดสินใจ จึงมั่นใจตัวเองว่ามีอำนาจ

3. การตัดสินใจ

เริ่มต้นที่การสอบถามสามี ถึงการขอเงินไปใช้ โดยให้แสดงเหตุผลต่อรองไม่ให้นำไปใช้ ฟุ่มเฟือยตามเพื่อนที่เขามีเงินมาก แรก ๆ สามีก็ไม่ยอมแต่คงอายเพราะไม่ได้หาเงินเอง ก็นำไปใช้ อย่างประหยัดถ้าเป็นเงินจากภรรยา ซึ่งก็คิดว่าคนในสังคมยอมรับ เพราะคนในกลุ่มเดียวกันก็ใช้วิธีนี้

4. การคงไว้

มั่นใจว่าหากเป็นฝ่ายหาเงินเข้าบ้านอยู่ ก็น่าจะใช้วิธีการตัดสินใจร่วมกันได้ คงต้องดูต่อไป ว่าใครเป็นคนหาเงินคนนั้นก็มีความ

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตร วิถีชีวิตแบบปิตาธิปไตย สามีหารายได้ ส่วนภรรยาเก็บเงินบริหารค่าใช้จ่าย

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากญาติของสามีแนะนำให้ปักผ้า ลวดลายมั่ง ซึ่งตนเองมีทักษะมาแล้ว รายได้ดีกว่าการทำอะไรที่ราคาผลผลิตทางการเกษตรมีราคาไม่แน่นอน

ผลของการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่แน่นอน สามีเลิกทำไร่ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังคงต้องทำงานบ้าน โดยใช้เวลาทำงานบ้านในช่วงก่อนลูกไปโรงเรียน และลูกกลับจากโรงเรียนสามีไม่ได้ทำอะไรจึงไม่ต้องไปใช้แรงงานในภาคการเกษตรของครัวเรือน

พลังอำนาจของสตรีมั่ง เกิดจากทักษะในการปักผ้าลายมั่ง การเป็นผู้หารายได้หลักให้ครอบครัว มีอำนาจในการตัดสินใจภายในครอบครัวร่วมกับสามี มีอำนาจในการดูแลจัดการเงินของครอบครัว ซึ่งเดิมสามีจะมาขอเงินจากภรรยาโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล เมื่อกลายเป็นผู้หารายได้หลัก สามีต้องแจ้งเหตุผลสำหรับการใช้เงิน

ผลของการใช้พลังอำนาจ สามียอมรับอำนาจเกี่ยวกับการบริหารเงินภายในครอบครัว ส่วนการตัดสินใจแก้ไขปัญหาอื่นภายในครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอำนาจร่วมกับสามี

รายชื่อ 4

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ปักผ้ามั่ง อายุ 35 ปี เรียนถึงชั้น ป.2 จำนวนบุตร 3 คน

สามีประกอบอาชีพทำไร่ ปลูกข้าว และรับจ้าง

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำไร่ เปลี่ยนมาปักผ้าได้ 12 ปี การตัดสินใจในครัวเรือนใช้วิธีการตัดสินใจร่วมกัน ลักษณะทางเศรษฐกิจเดิมภรรยาเป็นผู้เก็บเงิน ที่ได้จากการทำไร่บริหารค่าใช้จ่ายในครัวเรือน สามีจะหักเงินค่าใช้จ่ายของตนเองไว้แล้ว

2. การเปลี่ยนผ่าน

สาเหตุของการเปลี่ยนผ่านโดยญาติที่สหรัฐอเมริกาจัดส่งแบบผ้ามาให้รับตัดกระโปรงและปักลายด้วยมือ เป็นงานที่ถูกฝึกมาตั้งแต่เด็ก และไม่ลำบากเหมือนการทำไร่ รวมทั้งมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ทำไร่ และราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอน ในขณะที่การปักผ้าเป็นรายได้ที่แน่นอน มีคำสั่งซื้อส่งมาตลอด รับประทานที่ทำได้ บางครั้งก็แบ่งงานให้พี่น้องในหมู่บ้านช่วยทำ

3. การคงอยู่

ปกติสามารถปักกระโปรงได้ เดือนละ 1 ตัว ขายตัวละ 250 ดอลลาร์ ส่งไปอเมริกาญาติพี่น้องยอมรับเพราะเป็นรายได้ที่แน่นอน

การสร้างความสะดวกในการทำงานเช่นเดียวกับการทำไร่ถึงตื่นมาทำงานตั้งแต่เช้า เตรียมอาหารส่งลูกไปโรงเรียน แล้วจึงปักผ้าจนลูกกลับบ้านก็จะทำงานบ้านต่อ แต่หากมีงานด่วนก็จะปักผ้าต่อหลังจากที่ลูกหลับแล้ว

4. ภาวะกำกึ่ง

ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนอาชีพ การตัดสินใจในบ้านก็ยังคงร่วมกันตัดสินใจเหมือนเดิม ต่างกันที่การบริหารค่าใช้จ่ายในบ้านที่แบ่งเงินกับสามีเป็นกองกลางสำหรับค่าใช้จ่ายในบ้าน การปักผ้าทำให้มีเงินสำหรับใช้จ่ายส่วนตัว

การเป็นสะใภ้ยังต้องออกไปช่วยสามีทำไร่ กรณีที่ต้องใช้แรงงานมาก เช่น การปลูกข้าว การเกี่ยวข้าว หรือหักข้าวโพดที่มีการลงแขกกัน แม้ว่างานปักผ้ายังไม่เสร็จแต่ก็ต้องออกไปทำไร่ตามที่สามีสั่ง

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การค้นหาข้อมูลข่าวสาร ถึงพลังอำนาจความเท่าเทียมกัน โดยการฟังวิทยุ และการฟังละครโทรทัศน์ ขณะกำลังปักผ้า รู้ถึงความเท่าเทียมของคนเมือง แต่ก็เลือกปฏิบัติเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องภายในครอบครัว การต่อรองเฉพาะกับสามีเรื่องในบ้าน แต่เรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับญาติพี่น้องและชุมชน ก็ยังมอบให้สามีเป็นผู้ตัดสินใจ การให้เกียรติสามี

2. การสะท้อนความคิด

การถูกปลูกฝังให้เชื่อฟังสามี หากทำอะไรที่ดูเหมือนไม่เชื่อฟังสามีก็จะถูกญาติพี่น้องของเขาดินินินทา และอาจไปถึงพ่อแม่ของตัวเองที่ไม่อบรมสั่งสอนลูกสาว แต่เมื่อเป็นผู้หารายได้หลักของบ้าน คิดว่าสามีก็เกรงใจ

3. การตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน เพราะคิดว่าตนเองมีส่วนหารายได้เข้าบ้าน ส่วนมากจะเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องภายในครอบครัว เช่น การต่อเติมบ้าน การเรียนของลูกซึ่งในสังคมมีสามีจะเป็นผู้ตัดสินใจ แต่สำหรับตนเองจะร่วมคิดร่วมตัดสินใจด้วย และมั่นใจว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้อง

4. การคงไว้

เมื่อมั่นใจว่าวิธีการที่ใช้สามียอมรับภายใต้ข้อจำกัดเฉพาะเรื่องราวในบ้าน ทำให้มั่นใจว่าการมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องราวภายในบ้านเป็นสิ่งที่ตนพอใจแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำไร่ รายได้จากการทำไร่ สามียะจะให้ภรรยาเก็บเงินดูแลบริหารเงิน โดยสามียะหักค่าใช้จ่ายส่วนตัวไว้แล้ว

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากญาติที่ตั้งถิ่นฐานที่สหรัฐอเมริกาติดต่อให้ผลิตกระโปรงชุดมั่งส่งไปจำหน่าย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีทักษะในการผลิต ประกอบกับความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตทางการเกษตร

ผลของการประกอบอาชีพ ปักผ้า สร้างรายได้ที่มั่นคงและแน่นอน ยังคงทำงานบ้าน รวมถึงการใช้แรงงานในภาคการเกษตรเมื่อครอบครัวต้องการแรงงาน

พลังอำนาจของสตรีมั่ง เกิดจากการมีเครือข่ายในต่างประเทศ จัดหาตลาดทักษะการปักผ้า การได้รับข้อมูลจากการฟังวิทยุขณะปักผ้าที่บ้าน อำนาจการตัดสินใจถ้าเป็นเรื่องภายในครอบครัวจะตัดสินใจร่วมกับสามี แต่หากเป็นเรื่องนอกบ้านที่เกี่ยวข้องจะให้สามีตัดสินใจ

ผลของการใช้พลังอำนาจ การให้เกียรติสามียังคงต้องเชื่อฟังสามี เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ปลุกฝังมาให้เคารพเชื่อฟังสามี การไม่ปฏิบัติตามจะถูกสังคมติฉินนินทา

รายชื่อ 5

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ครูทวิภาษาในโรงเรียน สพฐ. อายุ 37 ปี จำนวนบุตร 3 คน
สามียะทำสวน รายได้ 100,000 บาท/ปี ครอบครัวขยาย อยู่บ้านสามียะ

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำไร่ มาเป็นครูได้ 10 ปี อยู่ภายใต้อำนาจของสามีในการสั่งการ จะให้ทำอะไรที่ไหนก็ต้องทำ พ่อสามีแบ่งไร่ให้ทำ แต่ก็ต้องทำไร่ข้าวสำหรับบริโภคส่วนรวม เงินที่ได้ตัวเองเป็นคนเก็บ แต่ถ้าสามีต้องการใช้ก็ต้องให้ ไม่มีสิทธิถามว่านำเงินไปใช้ทำอะไร

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนอาชีพ ระหว่างทำไร่เรียน กศน. จนจบชั้น ม. 6 ผู้ใหญ่บ้านประกาศว่าทางโรงเรียนรับสมัครครูทวิภาษา มีความต้องการอยากเป็นครูมาก เพราะประทับใจครูที่สอนตอนเป็นเด็ก จึงแอบทางบ้านมาสมัคร เนื่องจากบ้านสามียะอยู่ใกล้โรงเรียน ในขณะที่ครอบครัวของสามียะไม่พอใจ เพราะสะใภ้มั่งควรต้องอยู่บ้าน ทำงานบ้าน และต้องช่วยทำไร่ แต่ตัวเองคือขอสมัครและสอบก่อน ต่อรองกับพ่อสามี ถ้าได้ก็จะไป แต่ถ้าไม่ได้ก็จะทำไร่ตลอดไป เพราะจะไม่มีคนช่วยทำไร่

3. การคงอยู่

ปัจจุบันมีรายได้เดือนละ 6,000 บาท พออยู่พอใช้ในบ้าน ครอบครัวเริ่มยอมรับเพราะมีเงินซื้อไก่ ซื้อหมู มากินในบ้านได้ทุกวัน ถ้าทำไรก็ต้องหาผักหาอะไรในป่ากลับมากินได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่พอเป็นครุมีหลักประกันได้เลยว่าจะไม่อด

การสร้างความสุข ต้องทำงานบ้านทุกอย่างก่อนมาโรงเรียน กลับบ้านก็ต้องทำกับข้าวอีก เสาร์-อาทิตย์ ก็ต้องไปช่วยครอบครัวทำไร่

4. ภาวะก้าวไกล

ผลที่เกิดขึ้นเมื่อเป็นผู้หารายได้ สามีก็นิยมไปทำอะไรในส่วนที่พ่อสามีแบ่งที่ให้ ไม่ต้องการหาเงิน เพราะภรรยาหาเงินได้ในขณะที่ภรรยาต้องรับผิดชอบหมด ทั้งค่าไฟ ค่าธรรมเนียม ค่างานศพ คนในหมู่บ้าน ต้องมารับผิดชอบรายจ่ายทั้งหมดในบ้าน ไม่ยอมให้สามีมียอำนาจ เพราะเป็นคนหารายได้หลัก เสาร์-อาทิตย์อยากพักผ่อนไม่ยอมไปทำไร่กับครอบครัวของสามี มีปากเสียง จึงเลิกกับสามี

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การพูดคุยกับครูในโรงเรียน การรับข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต จึงตัดสินใจไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจสามีมเหมือนผู้หญิงมั่งทั่วไป เริ่มต้นมาจากสามีขอเงินใช้เงินกองกลางที่ได้จากการทำไร่ ร่วมกับรายได้ของตัวเองไม่พอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มั่นใจว่าการเป็นคนหาเงินก็ต้องเป็นคนบริหารเงินได้เอง สามีไม่ได้หาเงินก็ไม่ควรมาบริหารเงินในกระเป๋าของเรา

2. การสะท้อนความคิด

เมื่อตัดสินใจแล้วว่าจะไม่ยอมสามี ก็ใช้วิธีการเดิมคือ สอบถามสามีว่าจะนำเงินไปใช้อะไร ถ้าไม่เกี่ยวกับครอบครัวก็จะไม่ให้ ส่วนเรื่องการทำไรก็คิดว่าตัวเองเป็นคนซื้อไก่ ซื้อหมู มากินในครอบครัว ก็ไม่จำเป็นต้องไปช่วยครอบครัวปลูกข้าว พ่อแม่สามีก็นิยมรับ จึงมั่นใจว่าสิ่งที่ตัดสินใจนั้นถูกต้องสำหรับตัวเองแล้ว

3. การตัดสินใจ

เมื่อมีการผลิตที่ต้องคุยกัน ปรึกษากัน การแก้ไขปัญหา หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็ใช้วิธีการปรึกษากัน เพราะต่างฝ่ายต่างก็ยอมรับกันจะดีกว่า ภายในครอบครัวยอมรับวิธีการนี้ ในขณะที่คิดว่าคนในสังคมก็ยอมรับเพราะวิถีชีวิตที่ผลิตไม่ใช่แบบเกษตรที่ต้องพึ่งการตัดสินใจจากสามี

4. การคงไว้

เป็นผู้วางแผนทุกอย่าง การค้าขายช่วงเย็น และเสาร์-อาทิตย์ โดยตัวเองจะให้สามีคนใหม่ไปซื้อผัก ผลไม้ในช่วงอยู่โรงเรียน เลิกเรียนก็มารับไปขายของต่อ มีรายได้ที่ดี สามีและครอบครัวใหม่ก็ยอมรับเพราะมีรายได้มากกว่าการไปทำไร แต่ที่ยังคงมาเป็นครู ทีวีภาษา เพราะชอบเด็ก และช่วงกลางวันก็ได้ไปขายของตลาดนัดจะมีเฉพาะช่วงเย็น และเสาร์-อาทิตย์ ชีวิตอยู่ตัวแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตร ใช้ชีวิตตามวิถีมั่ง ภายใต้วีถีปีตาธิปไตย บิดาของสามีแบ่งพื้นที่ไร้ให้ผลิตพืชเศรษฐกิจหารายได้เข้าสู่ครอบครัวของตน แต่ย้งต้องช่วยเหลือครอบครัวใหญ่ปลูกข้าวเพื่อบริโภค

กระบวนการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นจากการเข้ารับการศึกษา จึงมีคุณสมบัติในการสอบแข่งขัน เข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐ ที่ตั้งอยู่ในชุมชน การเปลี่ยนอาชีพ ถูกคัดค้านจากสามี เนื่องจก ต้องการแรงงานในภาคการเกษตร

ผลของการประกอบอาชีพ ทำให้มีรายได้สามารถซื้ออาหารได้ทุกวัน แต่หากประกอบ อาชีพทำการเกษตร จะต้องหาพืชผักในป่าเพื่อการบริโภค การประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรจึง เป็นหลักประกัน การมีอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญย้งต้องรับผิดชอบ ทำงานบ้าน และการใช้แรงงานในภาคการเกษตรในวันหยุด

พลังอำนาจของสตรีมั่งเกิดขึ้นจากการรับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนเมือง และสื่อสังคมออนไลน์ เกิดความตระหนักในความเท่าเทียม และสิทธิสตรี ปัญหาการใช้จ่ายของ ครอบครัวที่สามีนำเงินไปใช้จ่ายมากกว่ารายได้จากการทำไร่ ทำให้เกิดความคิดที่จะบริหารรายได้ของ ตนเอง แยกออกจากรายได้ทางการเกษตรของครอบครัว และไม่ยอมไปใช้แรงงานในภาคการเกษตร ในวันหยุด เนื่องจากคิดว่าเป็นผู้รับผิดชอบรายจ่ายค่ากับข้าว และรายจ่ายอื่น ๆ ของครอบครัวแล้วจึง ควรใช้เวลาพักผ่อนในวันหยุด

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเปลี่ยนวิถีปฏิบัติของครอบครัวมั่งที่กำหนดให้ สามีเป็นผู้รับผิดชอบหาเงินเข้าครอบครัว ภรรยาทำหน้าที่เก็บเงินเมื่อสามีต้องการใช้เงินก็จะแจ้งภรรยา และภรรยาจะต้องให้เงินโดยไม่มีเงื่อนไข เปลี่ยนเป็นการสอบถามเหตุผลของการใช้เงิน แล้วพิจารณา ความจำเป็นจึงจะให้เงินสามี ทั้งการที่ไม่ยอมไปช่วยเหลือครอบครัวทำไร่ และการควบคุมการใช้เงิน ทำให้สามีขอแยกทางในที่สุด

รายชื่อ 6

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ค้าขาย อายุ 42 ปี จบชั้น ป.4 ลาวในศูนย์อพยพ จำนวนบุตร 4 คน
สามีทำไร่ เสียชีวิตแล้ว

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำไร่ ออกมาค้าขายได้ 18 ปี เดิมอยู่กับครอบครัวของสามี มีอำนาจในการ ตัดสินใจอยู่กับบิดาของสามี ทำไร่ร่วมกันได้เท่าไรบิดาของสามีจะแบ่งเงินให้ใช้ ภายในครอบครัวจะทำ อะไรก็ปรึกษากันในเรื่องเฉพาะของครอบครัว แต่หากเป็นเรื่องในครัวเรือนต้องรอให้บิดาของสามี ตัดสินใจ

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนอาชีพไปค้าขายเพราะชอบค้าขาย เห็นพ่อแม่ค้าขายมาตั้งแต่อยู่ในศูนย์อพยพ ช่วยพ่อแม่ค้าขาย จึงปรึกษากับสามีอยากจะทำค้าขาย โดยใช้เงินทุนที่พ่อแม่ให้มาตอนแต่งงาน เริ่มค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เรื่อยมา พ่อสามีอนุญาตโดยมีเงื่อนไขจะต้องไปช่วยทำไร่กรรมที่ที่ต้องการแรงงานมาก ๆ

3. การคงอยู่

ปัจจุบันขายอาหารตามสั่ง มีรายได้ประมาณเดือนละ 60,000 บาท เมื่อค้าขายมีผลกำไรมาก จึงขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว สร้างบ้านสร้างร้านค้าจากการไปทำงานต่างประเทศของสามี การสร้างความสมดุลระหว่างงานบ้านกับการประกอบอาชีพ ต้องรับผิดชอบงานบ้าน ผลัดกับสามีดูแลลูก

4. ภาวะกำลัง

ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนอาชีพ สามารถแยกครอบครัวมาอยู่ตามลำพัง ตัดสินใจต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจของพ่อสามี การวางแผนการค้าขายได้ด้วยตนเอง เพราะสามีไม่ถนัดค้าขาย สามีทำตามของตัวเองวางแผน ค่าใช้จ่ายในครอบครัวตนเองบริหารทั้งหมด สามีก็ยอมเมื่อกค้าขายอย่างเต็มตัว แยกบ้านออกมาจึงเลิกทำไร่

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

จากประสบการณ์เดิมที่เคยช่วยพ่อแม่ขายของที่ศูนย์อพยพ ประกอบกับมีเงินทุนที่พ่อแม่ให้มา ตัดสินใจเลือกมาค้าขายเพราะไม่เคยทำอะไรมาก่อน เมื่อแต่งงานจึงพบว่าทำไร่น้อยมาก เมื่อเห็นช่องทางในการค้าขายเมื่อมาอยู่ใหม่ ๆ ยังไม่มีร้านค้ามาก จึงคิดลงทุนค้าขาย มั่นใจว่าทำได้เพราะมีประสบการณ์เดิมมาก่อน

2. การสะท้อนความคิด

จากประสบการณ์เดิมที่เห็นพ่อแม่ค้าขายเนื้อไก่สดในศูนย์อพยพที่มีร้านค้าประเภทเดียวกันหลายร้าน ในขณะที่ช่วงแรก ๆ ในหมู่บ้านยังไม่มีร้านค้าที่ขายไก่สดมาก่อน เมื่อเห็นว่าไม่มีคู่แข่งจึงมั่นใจมากกว่าสามารถค้าขายได้ ในเรื่องครอบครัวพบว่า เดิมเมื่ออยู่กับพ่อแม่ไม่ได้ทำอะไร พ่อแม่ก็ช่วยกันค้าขาย ช่วยกันคิดวางแผนการขายก็คิดว่าน่าจะทำตามที่เคยเห็นมา ดีที่สามีเห็นชอบด้วย

3. การตัดสินใจ

การแก้ไขปัญหาในครัวเรือน ตัวเองจะเป็นผู้ตัดสินใจ เพราะมั่นใจว่าตนเองและเป็นผู้หารายได้หลักในครอบครัว ตัดสินใจด้านการค้าขาย การเรียนของลูก คิดว่าสังคมยอมรับเพราะการค้าขายแตกต่างจากการทำไร่ การคิดการวางแผนทำไร่อยู่นับกับผู้ขาย แต่การค้าขายอยู่กับตัวเอง ต้องดูแลจัดการเงินหมุนเวียนจากการค้าขาย และค่าใช้จ่ายในบ้าน

4. การคงไว้

คิดว่าวิธีการนี้ เป็นวิธีการที่สามารถปฏิบัติได้ดี แต่หากต้องกลับไปทำไร้อะไรก็ต้องให้สามีเป็นคนวางแผน

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม หลังจากแต่งงานมาอยู่ที่บ้านสามี ครอบครัวมั่งเป็นครอบครัวขยายภายในครัวเรือน มีครอบครัวของบิดามารดา ครอบครัวของพี่น้องอยู่ภายในบ้านหลังเดียวกัน ร่วมกันผลิตในภาคการเกษตร บิดาเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครัวเรือน ทำหน้าที่วางแผนการผลิต แบ่งปันผลประโยชน์ รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตให้กับครอบครัวของบุตร บุตรชายคนโตจะแยกครอบครัวไปตั้งครัวเรือนใหม่ตามลำดับ บิดามารดาจะอาศัยอยู่กับบุตรชายคนสุดท้อง

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากประสบการณ์เดิมก่อนแต่งงาน เคยช่วยเหลือครอบครัวค้าขาย มองเห็นช่องทางการค้าขายในชุมชน ประกอบกับมีเงินทุนที่ได้รับจากบิดามารดา จึงขออนุญาตบิดาของสามีค้าขายโดยมีเงื่อนไข ต้องใช้แรงงานในครัวเรือน เมื่อครัวเรือนต้องการใช้แรงงานในภาคการเกษตร

ผลของการประกอบอาชีพ การค้าขายมีรายได้สูงกว่าภาคการเกษตร สามีออกจากภาคการเกษตรมาช่วยค้าขาย และสามีช่วยงานบ้านบางส่วนเมื่อมีลูกค้ามาก

พลังอำนาจของสตรีมั่ง เกิดจากประสบการณ์ความชำนาญทางการค้า จึงดูแลเกี่ยวกับการค้าทั้งหมด กระบวนการตัดสินใจจึงอยู่กับตนเองทั้งหมด เพราะเป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว

ผลของการใช้พลังอำนาจ เมื่อเป็นผู้นำในการหารายได้ให้ครอบครัว จึงมีพลังอำนาจในการจัดการภายในครอบครัวทั้งหมด

รายชื่อ 7

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ครูทวิภาษาในโรงเรียน สพฐ. อายุ 35 ปี จบปวส. ตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวนบุตร 2 คน เลิกกับสามีแล้ว

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำไร่ กับครอบครัวของสามี เปลี่ยนมาประกอบอาชีพใหม่ได้ 4 ปี เดิมอยู่กับสามี พ่อแม่สามี อำนาจการตัดสินใจในครัวเรือนอยู่ที่พ่อสามี พ่อสามีวางแผนการเกษตรตั้งแต่ปลูกจนขาย แบ่งเงินให้ลูกที่มีครอบครัว ส่วนคนที่ยังไม่แต่งงานใช้เงินกองกลางที่แม่สามีเก็บไว้ เมื่อมาสมัครสอบเป็นครูจะจัดรายได้แบ่งเป็นส่วนที่พ่อแม่สามีทำไร่ และส่วนที่เป็นครู หลังจากที่เป็นครู สามีก็เลิกทำไร่ ต้องนำรายได้มาซื้อข้าวและมอบให้แม่สามีเพื่อดูแลลูก

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนผ่านเกิดจากตัวเล็กทำอะไรไม่ไหว ผู้ใหญ่บ้านประกาศมีตำแหน่งว่าง และตนเองก็จบ ปวส. มา จึงมาสมัคร ครอบครัวยุติธรรมสนับสนุน เพราะเห็นว่ามีรายได้ประจำ มั่นคงมากกว่าทำไร่ ซึ่งราคาผลผลิตไม่แน่นอน ถ้าได้ก็ได้อีก แต่ถ้าขาดทุนก็หมดตัว

3. การคงอยู่

รายได้ต่อเดือนเดือนละ 5,000 บาท สามีก็นิยมทำงานนำเงินไปใช้จนต้องเลิกกับสามี ออกมาอยู่กับลูก เดิมจะไปทำงานก็ต้องทำงานบ้านให้เสร็จ แล้วให้แม่สามีดูแลลูกกลับมาก็ต้องทำอาหาร เสาร์-อาทิตย์ ก็ต้องไปช่วยพ่อแม่สามีทำไร่ ขณะที่สามีอยู่บ้าน

4. ภาวะกำกึ่ง

ภาวะกำกึ่ง เดิมก็ยังคงต้องเชื่อฟังสามี มีรายได้เท่าไรก็ต้องนำมาใช้จ่ายในบ้านและให้สามี เพราะถูกสั่งสอนมาแบบนั้น ภายหลังจากสามีติดยาเสพติด มีหนี้สิน ต้องคอยใช้หนี้ให้จนหนี้ไม่ไหว เลิกกับสามี พาลูกออกมาเช่าบ้านอยู่ข้างนอก พ่อแม่ครอบครัวสามีและครอบครัวของตนเองก็ไม่ยอมรับ เพราะสามีต้องอยู่บ้านดูแลบ้านรับใช้ดูแลครอบครัวของสามี ตนเองและลูกนับถือผีในตระกูลแซ่ของสามี ไม่สามารถอยู่อาศัยในบ้านพ่อแม่ของตนเองได้ จึงต้องออกมาเช่าบ้านอยู่กับลูก

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

จากการพูดคุยกับครูที่โรงเรียนถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ปรึกษากับพ่อแม่ของตัวเอง จึงตัดสินใจให้ผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่เจรจาขอเลิกกับสามี มั่นใจว่าสามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นที่ไม่ต้องนำเงินให้สามีเสพยาเสพติด ต่อยคอยตามใช้หนี้ รวมทั้งการต้องไปช่วยพ่อแม่สามีทำไร่ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือในช่วงวันหยุด

2. การสะท้อนความคิด

หลังจากออกมาอยู่กับลูกแล้ว แม้ว่าต้องลำบากมากขึ้นไม่มีใครช่วยดูแลลูก ตอนทำงานบ้านแต่ก็มั่นใจว่าสามีไม่มายุ่งสบายใจไม่อับอายที่เจ้าหน้าที่ของสามีมาทวงเงิน

3. การตัดสินใจ

เดิมเลือกที่จะยอมสามี ยอมพ่อแม่สามี แต่เมื่อออกมาแล้วใช้การตัดสินใจของตนเองจัดการเลิกกับสามี ตามประเพณีมั่ง สักยอมรับ แม้ว่าจะไม่สามารถกลับมานับถือผีตระกูลตัวเองได้ คิดว่าต่อไปจะพาลูกเข้าศาสนาคริสต์ จะได้ไม่มีปัญหาด้านพิธีกรรมความเชื่อ

4. การคงไว้

การออกจากสามี มาเลี้ยงลูกเองตามลำพัง สามารถตัดสินใจทำอะไรได้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว คงไม่กลับไปอยู่กับสามี หรือมีสามีใหม่ วางแผนชีวิตไว้ถ้าตนเองและลูกไปนับถือศาสนาคริสต์ จะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการนับถือผี ก็จะกลับเข้าไปอยู่ในบ้านพ่อแม่ของตัวเอง ส่วนลูกก็ไม่ต้องกังวลที่จะต้องกลับไปบ้านสามีที่แยกทางกัน เพื่อร่วมพิธีกรรม การไหว้ผีตระกูลแซ่ของเขา จะได้ขาดจากสามีและญาติพี่น้องของสามีจริง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม หลังการแต่งงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตรมีบิดาของสามีเป็นผู้บริหารจัดการด้านการผลิต และแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับบุตรที่มีครอบครัวที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ส่วนบุตรที่ไม่ได้แต่งงานใช้เงินกองกลางของครอบครัว

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากการได้รับการศึกษา ทำให้มีคุณสมบัติในการสอบแข่งขันเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐในชุมชน

ผลของการประกอบอาชีพ เริ่มต้นแบ่งรายได้จากการประกอบอาชีพให้แม่สามี ภายหลังกามีเลิกประกอบอาชีพ เพราะเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีรายได้ที่มั่นคง และแน่นอนแล้ว ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ยังต้องทำงานบ้านอยู่ หลังกลับจากงานและยังคงต้องใช้แรงงานในภาคการเกษตรช่วยเหลือบิดา-มารดาของสามีในวันหยุด

พลังอำนาจของสตรีมีง เกิดจากการพบปะพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน การปรึกษากับบิดามารดาของตนเอง ตัดสินใจแยกทางกับสามี นำบุตรมาเลี้ยงดูเอง มั่นใจว่าสามารถเลี้ยงดูบุตรได้ สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับบุตรได้

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหย่าขาดกับสามี นำบุตรมาดูแลเลี้ยงดูด้วยตนเอง มีแผนการเปลี่ยนไปนับถือศาสนา เพื่อกลับไปอยู่อาศัยกับครอบครัวของตนเอง เนื่องจากความเชื่อมีงจะไม่ยอมรับบุตรสาวที่แต่งงานแล้ว และหลานเข้าบ้านเนื่องจากบุตรสาวและหลานนับถือผี และวิญญานบรรพบุรุษในตระกูลแซ่ของสามี การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาจะไม่เกี่ยวข้องกัน และวิญญานของบรรพบุรุษต่อไป และไม่ต้องปฏิบัติตามพิธีกรรมและความเชื่อของมีง

รายชื่อ 8

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ตัดเย็บเสื้อผ้าชุดมีง อายุ 33 ปี จบชั้น ม.6 จำนวนบุตร 3 คน

สามีทำสวนยางพารา ขายยางพาราได้เดือนละ 10,000 บาท

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

ช่วยพ่อแม่ตัดเย็บเสื้อผ้ามาตั้งแต่อายุ 14 ปี หลังจากแต่งงานก็ยังคงทำเสื้อผ้า มาอยู่กับสามีไม่เคยออกไปทำอะไรเพราะทำไม่เป็น มาอยู่ใหม่ ๆ อำนาจในครอบครัวอยู่กับพ่อสามี แต่ไม่มีใครทำอะไร เงินส่วนแบ่งรายได้จากการทำอะไรจะให้ภรรยาเก็บไว้ สามีจะใช้เงินก็ขอภรรยา ช่วงที่ยังไม่แยกออกมา มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก ส่วนค่าไฟ ค่าอาหาร แม่สามีจัดการ อยู่บ้านทำผ้าและช่วยแม่สามีทำงานบ้าน ทำอาหาร

2. การเปลี่ยนผ่าน

ประกอบอาชีพมาตั้งแต่ก่อนแต่งงาน ภายหลังมีญาติจากสหรัฐอเมริกาติดต่อให้ตัดเย็บเสื้อผ้าชุดม้ง รูปแบบของการวัดขนาด ออกแบบ และสั่งตัด จนเปิดเพจสั่งของทางออนไลน์ จนมีลูกค้าประจำ สามีมาช่วยทำงานรับ order สินค้า ติดต่อลูกค้า จัดทำหีบห่อส่งสินค้า

3. การคงอยู่

มีรายได้ขั้นต่ำ 15,000 บาท/เดือน ญาติพี่น้องของสามียอมรับเพราะเป็นรายได้ที่ไม่มีความเสี่ยงเหมือนการทำไร่ที่ต้องลงทุนซื้อปุ๋ย ซื้อยา ราคาผลผลิตไม่แน่นอน สามีจึงมาปลูกยางพารา ใช้เวลาช่วงเช้ากรีดยาง ส่วนเวลากลางวันช่วยงานด้านเสื้อผ้า และเลี้ยงดูลูก ส่วนตัวเองช่วงเช้า-เย็น จะทำกับข้าว ทำงานเหมือนหญิงม้งทั่วไป เวลากลางวันจะตัดเย็บเสื้อผ้า หากมีงานเร่งจะทำผ้าตอนกลางคืน หรือสามีอาจช่วยทำงานบ้านแทน เพราะสามีไม่มีความรู้ด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า

4. ภาวะก้ำกึ่ง

ภาวะก้ำกึ่ง มีอำนาจในการต่อรองกับสามี เพราะเป็นผู้หาเงินเข้าบ้าน สามีจะใช้จ่ายก็ต้องมีเหตุผลไม่เหมือนสะใภ้ม้งที่ไม่อาจปฏิเสธสามี แต่ในครอบครัวไม่มีปัญหาเพราะสามีไม่ได้ใช้เงินในทางที่ผิด ส่วนกิจกรรมทางการเกษตรของครอบครัว ถ้าเป็นงานใหญ่ต้องใช้แรงงานมาก ก็ไปช่วยบ้างแต่ก็ไม่ถนัด ไม่ไปไม่ได้ เกรงญาติพี่น้องจะนินทา

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การติดต่อกับญาติพี่น้องที่สหรัฐอเมริกา การถูกเลี้ยงดูและปลูกฝังสภาพความเป็นอยู่แบบไม่ทำการเกษตร การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เลือกรับใช้วิถีชีวิตแบบครอบครัวของตนเอง โดยตกลงกับสามีก่อนแต่งงานว่าจะประกอบอาชีพเดิม ไม่ออกไปทำอะไรเหมือนสะใภ้ม้งทั่วไป สามีและครอบครัวสามียอมรับ เพราะหากต้องไปทำอะไรเหมือนสะใภ้ม้งทั่วไป คงไม่เลือกแต่งงานกับสามี

2. การสะท้อนความคิด

พิจารณาแล้วเห็นว่าตนเองเติบโตมากับครอบครัวที่ไม่ทำการเกษตร ตัดเย็บเสื้อผ้าม้งตั้งแต่เป็นเด็ก และครอบครัวของพ่อแม่ตนเองก็อยู่กันอย่างมีความสุข ทำให้มั่นใจว่าใช้วิถีชีวิตที่แตกต่างจากวิถีม้งก็สามารถอยู่ได้

3. การตัดสินใจ

การแก้ไขปัญหาในครอบครัวก็จะคุยกันสองคน หากตัดสินใจไม่ได้ก็จะให้พ่อแม่สามีช่วยตัดสินใจ คนในครอบครัวจึงยอมรับ ภายหลังแยกมาอยู่กันเองก็ใช้เหตุผลที่ดีที่สุด ไม่ถือว่าใครผิดใครถูก

4. การคงไว้

คิดว่าการร่วมกันตัดสินใจเป็นวิธีการที่ดีแล้วสำหรับครอบครัวของตนเอง เชื่อว่ายังคงตัดเย็บเสื้อผ้าส่งอเมริกาต่อไป เพราะพ่อแม่ม้งจะสอนลูกที่เกิดที่อเมริกาไม่ให้ลืมความเป็นม้ง ทุกคนต้องมีชุดม้ง ในขณะที่เด็กม้งที่เกิดในอเมริกาตัดเย็บชุดม้งไม่เป็น รุ่นลูกน่าจะยังคงขายได้ แต่อ่านาคตรุ่นหลานอาจจะไม่มีคนซื้อแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าชุดม้ง หลังแต่งงานก็ยังคงประกอบอาชีพเดิม สามีทำการเกษตร ทั้งรายได้จากการเกษตรและรายได้จากการตัดเย็บเสื้อผ้า ภรรยาเป็นผู้เก็บ หากสามีต้องการใช้เงินก็จะแจ้งภรรยา

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน ไม่พบเนื่องจากก่อนแต่งงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญตกลงกับสามี เกี่ยวกับการประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าชุดม้ง และจะไม่ไปทำการเกษตรร่วมกับครอบครัวของสามี

ผลของการประกอบอาชีพ ตัดเย็บชุดม้งมีรายได้สูงกว่าการเกษตร สามีใช้เวลาที่เหลือจากการทำการเกษตร ช่วยเหลือด้านการบรรจุผลิตภัณฑ์ งานที่ไม่ใช้ทักษะการตัดเย็บเสื้อผ้ารวมถึง การดูแลบุตร ในขณะที่ช่วงเช้าและเย็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังคงทำงานบ้านตามปกติ และยังคงต้องร่วมกับครอบครัวใช้แรงงานภาคการเกษตร ช่วงที่ต้องการแรงงาน แม้จะไม่ถนัดก็ยังคงต้องไป เนื่องจากเกรงญาติพี่น้องของสามีจะติฉินนินทา

พลังอำนาจของสตรีมีง เกิดจากเครือข่ายในต่างประเทศ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทักษะการตัดเย็บเสื้อผ้า เมื่อเป็นผู้สร้างรายได้หลักจึงมีอำนาจการตัดสินใจร่วมกับสามีในกิจกรรมภายในบ้าน

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอำนาจในการตัดสินใจ สิ่งการด้านการประกอบอาชีพทั้งหมด ส่วนภายในครัวเรือนยังคงต้องปรึกษาร่วมกับสามี

รายที่ 9

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 35 ปี จบการศึกษาชั้น ม.6 จำนวนบุตร 3 คน
สามีทำสวนยางพารา รายได้ประมาณ 10,000 บาท/เดือน

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำไร่ เปลี่ยนมาเป็นผู้ดูแลเด็กได้ประมาณ 10 ปี ช่วงที่ทำไร่จนถึงปัจจุบันเงินที่สามีได้จากการทำไร่ รวมถึงเงินของตนเอง ตัวเองจะเก็บไว้ สามีขอเงินไปใช้ก็ต้องให้แต่ในจำนวนที่เหลือเพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัว เดิมอำนาจในบ้านอยู่ที่พ่อของสามี เมื่อพ่อของสามีเสียชีวิต อำนาจในบ้านอยู่ที่แม่ของสามี

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนจากการทำไร่ไปเป็นครู เนื่องจากมีโรคประจำตัวไม่สามารถทำไร่ ซึ่งเป็นงานหนักได้ และต้นทุนการทำไร่สูงขึ้นโดยเฉพาะค่าปุ๋ยค่ายากำจัดศัตรูพืช ได้รับแจ้งจากผู้ใหญ่บ้านที่ประกาศเสียงตามสายรับสมัครครูผู้ดูแลเด็กเล็ก จึงลองสมัครสอบ

3. การคงอยู่

รายได้ต่อเดือนประมาณ 10,000 บาท ญาติพี่น้อง แม่สามีเห็นด้วย เพราะรู้ว่าสุขภาพไม่ดี และเป็นรายได้ที่มั่นคงแน่นอน โดยสามีจะช่วยทำงานบ้านให้แทนบ้าง แม่สามีก็ไม่ว่าอะไร

4. ภาวะกำกึ่ง

ผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพกับสามีคิดว่าตนเองมีอำนาจมากขึ้น สามารถเจรจาต่อรองกับสามีได้ จากเดิมที่ต้องฟังสามีอย่างเดียว การบริหารค่าใช้จ่ายรู้สึกว่ามีอิสระมากขึ้นในการซื้อของที่ต้องการจากเดิมที่เคยทำไร่ เงินที่ได้จากการขายผลผลิตเป็นเงินกองกลางของครอบครัวช่วยกันหาร่วมกัน พ่อแม่แบ่งมาให้ จะใช้อะไรก็ต้องคิดถึงครอบครัวเป็นหลัก จะซื้ออะไรเป็นของตัวเองก็ต้องขออนุญาตจากสามีต้องใช้อย่างประหยัด เช่น อยากซื้อเสื้อผ้าใส่หนึ่งตัว เสื้อตัวที่ชอบใจราคา 300 บาท แต่ก็ต้องซื้อชนิดตัวละ 200 บาทแทน กลัวเขาคิดว่าฟุ่มเฟือย แต่พอหาเงินได้เองพอจะซื้อหาอะไรที่ต้องการได้ แต่ก็อยู่ในกรอบที่ครอบครัวต้องมีพอใช้จ่าย การตัดสินใจอะไรในบางเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวจะใช้วิธีปรึกษากัน หากตกลงกันไม่ได้ก็จะให้แม่สามีตัดสินใจ แม่สามีว่าอย่างไรก็ต้องเป็นไปตามนั้น ทั้งสามีและตนเองก็ยอมรับ

ในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ก็ต้องช่วยสามีกรีดยางในตอนเช้า ส่วนในวันธรรมดาไปช่วยไม่ได้เนื่องจากสวนยางอยู่ไกล หากไปกรีดยางจะกลับมาไม่ทัน เหตุที่ไปได้เนื่องจากลูกสาวโตแล้ว อยู่ชั้น ป.6 สามารถทำงานบ้าน ดูแลน้องในช่วงเช้าได้

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การหาข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจ จากการพูดคุยกับเพื่อนครูในศูนย์เด็กเล็ก การค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตประกอบกับอยู่ในครอบครัวที่ดี สามีและแม่สามีเป็นคนมีเหตุผล ฟังความคิดเห็นของตนเอง จึงมั่นใจในตนเองว่าสามารถพูดจากับสามีได้

2. การสะท้อนความคิด

จากประสบการณ์เดิมอาจจะโชคดีที่สามีและน้องสาวของสามี มีโอกาสศึกษาต่อจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี พี่ชายสามีก็ทำงานในโรงงาน มีพี่สะใภ้เป็นคนไทย ทำให้ครอบครัวของบิดา มารดา สามียอมรับความคิด รับฟังความคิดเห็นของลูกสะใภ้ รู้สึกว่าผู้หญิงมั่งในครอบครัวนี้สามารถพูดจา แสดงความคิดเห็นอะไรต่ออะไรได้

3. การตัดสินใจ

เดิมจะไม่กล้าพูดจาอะไรทำตามที่สามีบอกผิดหรือถูกสามีจะรับผิดชอบ แต่พอเห็นว่าทั้งน้องสาวสามีและพี่สะใภ้สามารถพูดจาต่อรองอะไรได้ จึงค่อย ๆ พูดจาแสดงความคิดเห็น ซึ่งสามีก็ฟังและใช้เหตุผลในการพูดจากัน คิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว

4. การคงไว้

คิดว่าคงใช้วิธีการตัดสินใจ พุดคุยกันแบบนี้ จะสบายใจกันทั้งสองฝ่าย และก็สอนให้ลูกมีเหตุผลในการพูดจาด้วย ถ้าเป็นมังครอบครวอื่นลูกต้องยอมรับ และเชื่อฟังคำของพ่อ ห้ามเถียง ห้ามโต้แย้ง แต่ครอบครัวนี้ใช้เหตุผลพุดคุยกันสบายใจ

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตร อำนาจในครัวเรือนอยู่ที่บิดาของสามี เมื่อบิดาของสามีเสียชีวิต อำนาจในครัวเรือนอยู่ที่มารดาของสามี

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากการเข้ารับการศึกษา มีคุณสมบัติในการสอบแข่งขันเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐ ที่ตั้งอยู่ในชุมชน สามีให้การสนับสนุนเพราะต้นทุนการเกษตรด้านปุ๋ยเคมีและยาจำกัดศัตรูพืช มีราคาสูงขึ้น

ผลของการประกอบอาชีพ ทำให้รายได้ที่แน่นอนและมั่นคง มีรายได้ประจำทุกเดือน การมีส่วนหารายได้ให้ครอบครัวทำให้ใช้ชีวิตดีขึ้นด้านการใช้เงินส่วนตัวซื้อสิ่งของที่ต้องการ ส่วนงานในบ้านยังคงต้องรับผิดชอบ รวมถึงการใช้แรงงานในภาคการเกษตรในวันหยุด

พลังอำนาจของสตรีมีง เกิดขึ้นจากการได้รับการศึกษา การประกอบอาชีพ รวมถึงพี่น้องของสามี รวมทั้งสามี ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี การมีพีสะโก้เป็นคนไทย ครอบครัวจึงยอมรับฟังความคิด รับฟังเหตุผลของคนในครอบครัว

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความสุขในครอบครัวที่รับฟังเหตุผลความคิดของสตรี

รายชื่อ 10

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 43 ปี จบปริญญาตรี การศึกษาปฐมวัย จำนวนบุตร 4 คน

สามีทำไร่ รายได้ประมาณ 20,000 บาทต่อเดือน

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

เดิมประกอบอาชีพทำไร่ เปลี่ยนไปเป็นครูผู้ดูแลเด็กในปี พ.ศ. 2545 ทำงานมาประมาณ 20 ปี การอยู่กับครอบครัวของสามี อำนาจในครัวเรือนอยู่กับสามี เดิมผู้ที่มีอำนาจสูงสุดคือพ่อสามี เมื่อตนเองได้รับการบรรจุเข้าเป็นครู สามารถกู้เงินมาสร้างบ้านแยกครอบครัวออกมาได้ แม้ว่าเป็นบ้านของเรา เงินของเรา แต่อำนาจในครอบครัวก็ยังเป็นของสามี ช่วงที่ยังทำไร่ เงินที่ได้จากการขายผลผลิต พ่อแม่สามีแบ่งมาให้ สามีจะเป็นคนเก็บเงินไว้ อยากได้ยาก็ใช้อะไรก็ต้องบอกเขา

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนอาชีพจากสามีหลักค้ำ เพราะเห็นว่าทำอะไรต้องใช้สารเคมีมาก อีกทั้งสามีชอบเรียนหนังสือ จึงชวนกันเรียน กศน. จนจบชั้น ม.6 เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก สามีก็ให้ไปสอบเข้างานและได้ทุนเรียนจนจบปริญญาตรี

3. การคงอยู่

ปัจจุบันเงินเดือนประมาณ 30,000 บาท ญาติพี่น้องยอมรับเพราะเป็นรายได้ที่แน่นอน สามารถสร้างบ้าน ซื้อรถยนต์ได้

การสร้างความสุขคือ ต้องทำงานบ้านตื่นเช้าให้มากกว่าเดิม จึงไปทำงานเย็นก็ต้องกลับมาทำงานบ้านจนลูกสาวโตก็ให้ช่วยงานบ้าง

4. ภาวะกำกึ่ง

ผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ มีอำนาจในครอบครัวสูงขึ้น มีความน่าเชื่อถือสามารถกู้ยืมเงินให้สามีนำมาลงทุน พ่อสามีเริ่มไม่สั่งงานให้ทำอะไรทำอะไรได้อย่างอิสระมากขึ้น การวางอำนาจของสามีน้อยลง

การบริหารค่าใช้จ่ายในช่วงแรกมีเงินให้สามีใช้ แต่ต้องช่วยทำงานบ้าน ทำให้เขาในวันหยุดเพราะถือว่ายังกินอยู่กับเขา และเขาช่วยเลี้ยงลูกให้ พอลูกโตขึ้นก็กู้เงินมาสร้างบ้านเอง แยกออกมาจากครอบครัวสามี การบริหารเงินด้วยตัวเองทั้งหมด และยังลงทุนปลูกยางพาราเพิ่ม

การทำงานเกษตรมีอาชีพเสริมคือในวันธรรมดา ต้องตื่นเช้าไปกรีดยางจนถึง 06.30 น. จึงทำงานบ้านและไปทำงาน เลิกงานก็กรีดยางจนถึง 1 ทุ่ม จึงกลับ เสาร์-อาทิตย์ ทำไร่ปลูกข้าว มีลูกสาวช่วยงานบ้าน

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การได้รับข้อมูลข่าวสารจากการศึกษา รู้วิธีการสืบค้นทางสื่อออนไลน์ การพบปะพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน การส่งผ่านข้อมูลในกลุ่มไลน์

2. การสะท้อนความคิด

เมื่อได้ตัดสินใจทำอะไรลงไปเริ่มมีประสบการณ์ จนถึงการนำเรื่องราวเดิม ๆ ที่สามีและพ่อสามีคิดแล้วทำผิดพลาด ซึ่งตนเองก็คิดแตกต่างแต่ไม่กล้าพูดปล่อยให้เขาตัดสินใจทำลงไป ทั้งที่คิดว่าพลาดแน่ ๆ เมื่อเขาพลาดเขาก็เปลี่ยนมาทำในแบบที่ตนเองคิดไว้ แต่ไม่กล้าพูดอะไร จึงคิดว่าตนเองก็มีความคิด มีความสามารถ คิดอะไร ทำอะไรได้ดี เชื่อว่าตัวเองจบถึงระดับปริญญาตรี ทำงานเป็นครู ต้องมีความคิดที่ดีแน่นอน

3. การตัดสินใจ

การตัดสินใจหาทางเลือก อาจมีการปรึกษาเพื่อน พ่อแม่ของตน ในช่วงแรก ๆ กับครอบครัวยังไม่ค่อยมั่นใจในสิ่งที่ตนตัดสินใจ เพราะถูกสั่งสอนมาว่าผู้ชายมีความคิดที่ดี ต้องเชื่อฟัง และยอมรับผลการตัดสินใจที่เกิดขึ้น แต่เมื่อมาทำงานมีเงินก็คิดว่า การตัดสินใจอะไรถ้าผิดพลาดก็เป็นเงินของตนเอง

4. การคงไว้

คิดว่าวิธีการตัดสินใจร่วมกันสามารถทำได้ ยังให้อำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายที่สามี สามีก็ไม่เสียหน้าเพราะหาเงินได้น้อยกว่าตน

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม หลังจากแต่งงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ร่วมกับครอบครัวของสามี รายได้จากการเกษตรสามีจะเป็นผู้เก็บ และจัดการทุกอย่างในครอบครัว การใช้ชีวิตหรือการใช้เงินต้องขออนุญาตจากสามี เนื่องจากได้รับการสั่งสอนว่าเพศชายมีความคิดที่ดี ต้องเชื่อฟังและยอมรับการตัดสินใจของสามี

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากการมีโอกาสทางการศึกษา ทำให้มีคุณสมบัติในการสอบแข่งขันเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐในชุมชน สามีสนับสนุนให้ศึกษาต่อและสมัครเข้าทำงานโดยช่วยครอบครัวทำการเกษตร ก่อนและหลังการทำงานและในช่วงวันหยุด

ผลของการประกอบอาชีพมีรายได้ที่แน่นอน มีความมั่นคง สามารถกู้เงินซื้อรถยนต์และสร้างบ้าน สามารถแยกครอบครัวออกมาจากครอบครัวของสามีได้ สามารถลงทุนปลูกยางพารา สร้างรายได้เสริมให้ครอบครัว และเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายในครอบครัวด้วยตนเอง

พลังอำนาจของสตรีมีง เกิดจากการรับการศึกษา เชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตน รวมถึงการรับข้อมูลข่าวสารสิทธิสตรีจากเพื่อนร่วมงาน เมื่อเป็นผู้สร้างรายได้หลัก จึงมีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัว เพราะหากเกิดข้อผิดพลาดจะยอมรับเพราะเป็นเงินของตนเองและการตัดสินใจของตนเอง

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว โดยยังคงปรึกษาหารือกับสามี และยังคงให้สามีเป็นผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้าย

รายชื่อ 11

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ครูผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 40 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี การศึกษาปฐมวัย จำนวนบุตร 6 คน

สามีอาชีพเกษตรกร ได้เดือนละ 10,000 บาท/เดือน

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำไร่ มาเป็นครูผู้ดูแลเด็ก ปี พ.ศ. 2545 รวม 20 ปี อำนาจในครอบครัวอยู่ที่สามี แต่ก็เกลียดถ้าสามีตัดสินใจแล้วไม่ตรงกับตน ต้องมีเหตุผลจึงจะยอมทำตาม

การบริหารค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสำหรับครอบครัวตนเองจะเป็นคนเก็บเงิน บริหารเงินเอง ไม่ให้สามีเก็บเงิน เพราะสามีชอบเล่นการพนัน ถ้าเล่นจนหมดตัวก็จะไม่เหลือเงินใช้ในบ้าน

2. การเปลี่ยนผ่าน

การสมัครเป็นผู้ดูแลเด็กเนื่องจากอยากเป็นครู ในช่วงนั้นรับผู้ที่จบชั้น ม.3 ซึ่งตนเองจบชั้น ม.3 ในขณะที่สามีไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุนเพราะเกรงว่าถ้าภรรยาเป็นครูจะมีสภาพทางสังคมที่สูงกว่าตนเอง โดยเฉพาะเมื่อเรียน กศน. จบ ม.6 และได้รับทุนให้เรียนต่อในระดับปริญญาตรี ทั้งสามีและญาติพี่น้องของสามี ไม่ให้การสนับสนุนกลัวว่าจะฉลาดกว่าสามี

3. การคงอยู่

รายได้เดือนละ 20,000 บาท ช่วงแรก ๆ แม่สามีต้องมาช่วงเลี้ยงดูบุตรโดยมีเงื่อนไขว่าต้องแบ่งเงินเดือนให้แม่สามี เก็บไว้ใช้เป็นกองกลางของบ้าน พอมีเงินเก็บมากขึ้นก็ขยับขยายปลูกบ้าน แยกกันกับครอบครัวสามี แต่ในช่วงแรกลำบากทำงานบ้านในตอนเช้าหากไม่ทันเสร็จพักเที่ยงต้องรีบกลับมาทำงานบ้านต่อ จึงกลับไปศูนย์เด็กเล็ก พอลูกโตลูกก็ช่วยทำงานบ้าน ดูแลน้อง

4. ภาวะก้าวไกล

ผลที่เกิดขึ้น เมื่อมีรายได้คงที่แน่นอน และมั่นคง มีอำนาจในครัวเรือนมากขึ้นพร้อมกับการมีปากเสียงกับสามีบ่อยขึ้น แต่ก็ไม่ยอมเพราะสามีใช้เงินเรามากกว่าการบริหารค่าใช้จ่ายอยู่กับตัวเราต้องจ่ายเงินให้ลูกเรียนหนังสือ รับผิดชอบลูก รวมถึงการลงทุนซื้อปุ๋ย ซื้อยาทำการเกษตรให้กับครอบครัวของสามี เพราะถ้าไม่ลงทุนด้วยเงินก็ต้องไปช่วยเขาทำไร่ ถ้าอยู่เฉย ๆ ก็จะได้ข้าวกินเขาจะไม่แบ่งข้าวให้ ลองคิดดูแล้วถ้าไปซื้อข้าวมั่งที่โรงสี กินเองก็ไม่คุ้ม ข้าวมั่งเป็นข้าวไร่ กินอร่อยและมีราคาแพงกว่าข้าวถุงในร้านของคนเมือง ลงทุนให้สามีไปทำไร่ข้าวกับพ่อแม่เขา เขาก็เสียบ ๆ ไม้ว่าอะไรที่ไม่ไปช่วยทำไร่ข้าวในวันหยุด

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การค้นหาข้อมูลจากการพูดคุยกับเพื่อนศูนย์เด็กเล็กด้วยกัน การค้นคว้าจากสื่อออนไลน์ ตัดสินใจตั้งแต่ไปเป็นครูศูนย์เด็กเล็ก และพยายามเรียนต่อ มั่นใจว่าเมื่อเรียนสูงขึ้นจะมีงานที่ดีขึ้น ไม่ต้องพึ่งพาสามี แล้วจะได้ไม่ต้องเชื่อฟังหรือทำตามในสิ่งที่ไม่ดีมีสาระ ไม่มีเหตุผล

2. การสะท้อนความคิด

จากประสบการณ์เดิม พบว่า ถ้าไม่มีงานไม่มีรายได้ ทำอะไรก็ต้องขอเขา แม้ว่าเงินจะอยู่ที่เรา แต่ก็ต้องขอเขาก่อน พอมีอาชีพมั่นคง มีเงินเข้ามาจะสามารถต่อรองกับสามีได้ เมื่อต่อรองสำเร็จในหลาย ๆ เรื่องก็มั่นใจว่าสามารถทำได้

3. การตัดสินใจ

การแก้ไขปัญหาในครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องลูกจะเน้นการมีเหตุผล และความเท่าเทียมจะไม่สอนให้ลูกชายต้องเป็นใหญ่ หรือลูกสาวต้องทำงานบ้าน แต่ทุกคนต้องช่วยกันจะทำได้ก็ต้องทำให้ลูกเห็น สามีทำท่าจะไม่ยอม แต่ก็ต้องยอมเพราะคิดว่ามีการศึกษาดี มีรายได้ดี ซึ่งคนในครอบครัวสามีก็ต้องพึ่งพาค่าปุ๋ย ค่ายาจากเรา จึงมั่นใจว่าทำได้อย่างถูกต้อง

4. การคงไว้

น่าจะอยู่ได้ ถ้ายังทำงานมีรายได้ มีความมั่นคง เพราะเท่าที่พิจารณาแล้วว่าการทำไร่ต่อไปจะถูกจำกัดด้วยการบังคับของป่าไม้ พื้นที่ทำกินก็ต้องลดลง ต้นทุนปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่สูงขึ้น ถ้าไม่ช่วยเหลือสามีก็จะได้ข้าวไม่พอกินแน่นอน

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตร หลังแต่งงานอยู่กับครอบครัวของสามี อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวอยู่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เนื่องจากสามีเล่นการพนัน หากไม่ดูแลการใช้จ่ายและการใช้ชีวิต จะทำให้ไม่มีเงินเหลือใช้ภายในครอบครัว

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากการเข้ารับการศึกษา จึงมีคุณสมบัติในการสอบแข่งขันเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐที่ตั้งในชุมชน การเปลี่ยนอาชีพถูกคัดค้านจากสามีและญาติของสามี เนื่องจากเกรงจะมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าสามีและครอบครัว

ผลของการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคงและแน่นอน ต้องแบ่งเงินรายได้ให้ครอบครัวสามี ที่ช่วยเหลือบุตรขณะไปทำงาน รวมถึงการลงทุนทางการเกษตรให้ครอบครัวของสามี เพื่อเป็นหลักประกันการมีข้าวกิน

พลังอำนาจของสตรีมีงเกิดจากการได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรี การรับรู้ข้อมูลจากเพื่อนร่วมงาน และสื่อสังคมออนไลน์ การมีรายได้ของตนเองไม่ต้องพึ่งพาครอบครัวของสามี

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอำนาจการตัดสินใจในครัวเรือนร่วมกับสามี โดยใช้หลักเหตุผล ครอบครัวของสามียอมรับเพราะเป็นผู้ลงทุนทางการเกษตรให้

รายที่ 12

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ พนักงานช่วยเหลือคนไข้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อายุ 42 ปี จบปริญญาตรี สถิติประยุกต์ จำนวนบุตร 3 คน

สามีทำสวนยางพารา รายได้ประมาณ 10,000 บาท/เดือน

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

หลังจากเรียนจบเป็นครู กศน. ที่ตำบลปอ 4 ปี แล้วจึงมาสอบเป็นพนักงานช่วยเหลือคนใช้ รพ.สต. ทำงานได้ 15 ปี ที่ รพ.สต. ช่วงที่อยู่กับครอบครัวของพ่อสามี ผู้ที่มีอำนาจในครอบครัวคือพ่อของสามี การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะอยู่ที่พ่อสามี ส่วนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พ่อแม่สามีทำไร่ ปลูกข้าว ปลูกยางพาราเงินที่มีอยู่ กับครอบครัวสามี พ่อสามีแบ่งให้สามีใช้ ในขณะที่ตัวเองทำงานได้เงินเดือนก็จะเป็นผู้ซื้อข้าวเข้าบ้านและจ่ายค่าไฟ เพราะถือว่าแม่สามีช่วยเหลือลูกให้ในเวลาไปทำงาน

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนอาชีพเดิมจากเป็นครู กศน. มาเป็นพนักงานช่วยเหลือคนใช้ เนื่องจากครู กศน. ต้องไปทำงานนอกหมู่บ้าน รายจ่ายจึงหมดไปกับค่าน้ำมันรถ มีกิจกรรมบางครั้งก็ต้องกลับในเวลามืดค่ำ สามีต้องเสียนานไปรับ-ส่ง เมื่อมีการรับสมัครพนักงานช่วยเหลือคนใช้จึงสมัครและเข้าทำงานที่ รพ.สต. ในช่วงแรก ๆ รายได้น้อยกว่าการเป็นครู กศน. มาก แต่ถ้าคิดด้านการเดินทางค่าใช้จ่ายที่ทำงานนอกบ้าน และการเสียเวลา ทำงานในหมู่บ้านสะดวกสบายกว่ามาก สามีและครอบครัวสามีก็สนับสนุนเพราะไม่ต้องเสียเวลาไปรับส่งหากต้องทำกิจกรรมของ กศน. เล็กมีดีค่า

3. การคงอยู่

ปัจจุบันมีรายได้ประมาณ 14,000 บาท แต่สามารถกู้เงินสหกรณ์มาปลูกบ้าน แยกครอบครัวในพื้นที่ใกล้ ๆ บ้านของพ่อสามี และต้องทำงานบ้านเหมือนสะใภ้มั่งทั่วไป แต่ต้องรีบทำดูแลลูกให้เรียบร้อยพร้อมไปโรงเรียนในขณะที่ตัวเองก็มาทำงาน หากต้องอยู่เวรช่วงอยู่กับพ่อแม่สามี พ่อแม่สามีก็จะดูแลลูกให้ แต่พอแยกบ้านออกมาลูกสาวสามารถดูแลน้อง ๆ ได้ บ้านอยู่ใกล้บ้านพ่อสามี มีปัญหาอะไรในบ้านจึงไม่เป็นห่วง การทำงานบ้านต้องทำทุกอย่าง เพราะสามีจะไม่ช่วย ทั้งสามีและแม่สามีจะบอกว่างานบ้านเป็นงานของผู้หญิง และถูกสั่งสอนมาแบบเดียวกัน จึงไม่ได้คิดอะไรมากที่จะต้องดูแลบ้านคนเดียว พอลูกสาวโตขึ้นก็มีลูกสาวมาช่วยทำงานบ้าน ลูกสาวคงซิมซับและเห็นว่าลูกชายและพ่อไม่ต้องทำงานบ้าน มั่งในหมู่บ้านก็ทำแบบนั้นเป็นเรื่องปกติ

4. ภาวะกำกึ่ง

ภาวะกำกึ่ง จากการเป็นผู้หารายได้หลักเข้าบ้าน ส่งบุตรเรียนหนังสือ รวมถึงการสร้างบ้าน แยกออกจากครอบครัวของสามี ทำให้ภรรยาที่มีอำนาจในครัวเรือนมากขึ้น เนื่องจากเงินที่สามีหาได้ และแบ่งมาใช้ในครัวเรือนมีน้อยกว่าที่ภรรยาหาได้ และสามีก็ขอลกลับไปใช้ส่วนตัวมากกว่าที่นำมาให้ จุดแตกหักอยู่ที่สามีขอเงินไปใช้หนี้พนันจนเงินหมดบ้านไม่เหลือไปซื้อข้าว ต้องยืมเงินน้องชายที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอื่นมาใช้ สามีอับอายไม่กล้าขอเงินไปใช้มาก ภรรยาจึงมีบทบาทในการตัดสินใจในครอบครัวมากขึ้น สามีเข้าใจแล้วว่า การแยกตัวออกมาไม่สามารถกลับไปขอเงินบิดา มารดาใช้ได้อีก ส่วนการทำกรณการเกษตรในวันหยุดจะไปช่วยสามีกรีดยาง และทำไร่ข้าวโพดของตนเอง เพราะชอบปลูกข้าวโพด ส่วนสามีจะมีรายได้จากการกรีดยางที่ลงทุนปลูกไว้ และต้องไปช่วยแม่สามีทำไร่ข้าวเพื่อจะได้ส่วนแบ่งข้าวมาบริโภคที่บ้าน

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

การหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอำนาจในตนเอง โดยการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานที่ส่วนมากเป็นคนเมือง การเข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนา เห็นบทบาทของผู้หญิงในสังคม ตลอดจนการชมโทรทัศน์ และการรับข่าวสารจากสื่อออนไลน์

การตัดสินใจหาทางเลือกจากตัวอย่างที่พบเห็นในสังคม นอกเหนือไปจากชุมชนมั่งและความมั่นใจตัวเองจากการศึกษา การทำงาน รายได้และตัวอย่างจากภายนอกชุมชน

2. การสะท้อนความคิด

จากประสบการณ์เดิมที่อยู่ในครอบครัวขยาย ยิ่งกลัวอิทธิพลของพ่อแม่สามี การเข้ามาอยู่ในชุมชนของสามี มาเปลี่ยนแปลงได้มากเมื่อตัดสินใจ แยกครอบครัวซึ่งแสดงถึงการไม่พึ่งพิงไม่กินกงสีกับครอบครัวของสามี ต้องมาหาเลี้ยงตัวเอง มีผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นว่าจะทำได้ มีพลังในการเปลี่ยนแปลง

3. การตัดสินใจ

การแก้ไขปัญหาในครัวเรือน ก็ยังคงยินยอมให้สามีมีอำนาจตัดสินใจอยู่ โดยตนเองก็จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย เพราะการตัดสินใจบางอย่างต้องใช้เงินดำเนินการ ซึ่งตนก็เป็นผู้บริหารเงินในครอบครัวให้พอใช้ ไม่ไปสร้างหนี้สินกับคนอื่น ๆ แม้ว่าการยินยอมรับอำนาจของสามีในใจจะไม่ค่อยจะยอมรับ แต่ก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ครอบครัวอยู่ได้ ต้องทนไว้ดีกว่าไม่มีสามีอยู่ด้วย การที่อยู่ในอำนาจสามี ครอบครัว ชุมชนและสังคมยอมรับโดยเฉพาะในชุมชนมั่ง

4. การคงไว้

แม้ว่าวิธีการที่ทำอยู่ไม่น่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ก็ทำให้ครอบครัวอยู่ได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพลูกจ้างในหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนอื่นต้องเดินทางไป-กลับ จากหมู่บ้านไปทำงานนอกหมู่บ้าน อยู่ร่วมกับครอบครัวของสามี ภายใต้วีถีปิตาธิปไตย บิดาของสามีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครัวเรือน

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากการเข้ารับการศึกษาสามารถสอบแข่งขันทำงานในหน่วยงานภาครัฐ เมื่อแต่งงานมีโอกาสอบแข่งขันทำงานในหน่วยงานภาครัฐในชุมชน สามีให้การสนับสนุน การประกอบอาชีพในชุมชน แม้ว่ารายได้จะลดลงกว่าเดิม แต่ก็ประหยัดค่าเดินทางและยังคงช่วยครอบครัวทำการเกษตรในวันหยุด

ผลของการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่แน่นอนและมั่นคง สามารถกู้เงินซื้อรถยนต์และสร้างบ้านแยกครอบครัวออกจากครัวเรือนของบิดาสามี ทำให้สามีไม่อาจใช้เงินรายได้จากการผลิตทางการเกษตรจากครอบครัวเดิมได้อีก เงินรายได้ของสามีน้อยกว่าเงินที่สามีได้จากผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง

พลังอำนาจของสตรีมิ่ง เกิดจากการศึกษา การประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ครอบครัว การมีศักยภาพในการกู้เงินสร้างบ้านและซื้อรถ รวมถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนร่วมงาน คนเมือง การเข้าอบรมสัมมนา พบปะผู้คนหลากหลาย การตัดสินใจในครอบครัวร่วมกับสามี หากหาข้อยุติไม่ได้ จะปรึกษาบิดาของสามี

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีส่วนร่วมกับสามี จัดการภายในครอบครัว การใช้จ่ายภายในครอบครัวใช้วิธีนำรายได้เป็นกองกลาง ส่วนการตัดสินใจชี้ขาดยังคงมอบอำนาจให้สามี เพื่อให้ครอบครัวอยู่ได้ ชุมชนและสังคมยอมรับ

รายชื่อ 13

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ค้าขาย อายุ 29 ปี จบการศึกษาชั้น ม.6 จำนวนบุตร 3 คน
สามีทำไร่ข้าวโพด รายได้ปีละ 40,000 บาท

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

อาชีพเดิมทำไร่ พบว่ามีรายได้ไม่พอเพียงสำหรับการส่งลูกเรียน พบปัญหาพื้นที่ทำการเกษตรถูกจำกัดลงเรื่อย ๆ จากการขยายพื้นที่สวนอุทยาน เข้ามาในพื้นที่ไร่นาคัดถ้าลูกไม่เรียนหนังสือก็จะต้องทำไร่ที่บ้าน จะไม่มีพื้นที่อีก จึงต้องหาเงินเก็บเงินเตรียมไว้ส่งลูกเรียน

เมื่อครั้งทำไร่อยู่กับครอบครัวของสามี อำนาจในครัวเรือนอยู่ที่พ่อสามีแต่ภายในครอบครัวของตนจะรวมกันกับสามีตัดสินใจเรื่องภายในครอบครัว แต่ถ้ามีข้อขัดแย้งไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะปรึกษากับพ่อสามีให้ตัดสินใจ รายได้จากการทำไร่ พ่อสามีแบ่งให้ตนเองเก็บไว้ แต่สามีสามารถเบิกไปใช้ได้

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนอาชีพไปค้าขายเพราะเห็นว่าในชุมชนมีคนมากน่าจะค้าขายได้ และน่าจะมียุทธศาสตร์ที่แน่นอนกว่าการทำไร่ที่ต้องถูกกำหนดราคาผลผลิตจากพ่อค้า และความเสี่ยงที่พืชไร่ถูกโรคแมลง และภัยธรรมชาติได้ผลผลิตไม่คุ้มกับการลงทุน การค้าขายเริ่มต้นจากได้เงินทุนจากสามี วิธีการค้าขายจะลองผิดลองถูกไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การหาแหล่งของสินค้า โดยการขายผลไม้ก็ต้องหาว่าสวนผลไม้ในพื้นที่มีที่ใด ซึ่งมาแล้วจะกำหนดราคาอย่างไรได้บ้าง ขาดทุนบ้างจนเริ่มรู้ว่าในรอบปีจะไปหาผลไม้จากที่ใดมาวางขาย ต้องกำหนดราคาเท่าใด จึงจะไม่ขาดทุน

3. การคงอยู่

การค้าขายก็มีความเสี่ยง เพราะคนในหมู่บ้านไม่ได้มีรายได้ประจำ ช่วงที่ยังขายผลผลิตกันไม่ได้ก็จะมีลูกค้าน้อย ต้องเอาของมาลงน้อย โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนที่พืชไร่กำลังเติบโต และยางพาราที่กรี๊ดไม่ได้ คนในหมู่บ้านก็ไม่ค่อยมีเงินก็จะเอาของมาลงน้อย บางวันก็ไม่ขาย รายได้จึงไม่แน่นอน แต่อย่างน้อยต้องขายของให้ได้ประมาณเดือนละ 5,000 บาท เพราะต้องส่งลูกเรียน

ก่อนจะมาค้าขายก็จะคุยกับสามี และพ่อของสามี เพื่อขออนุญาตถ้าเขาไม่อนุญาตก็ต้องช่วยเขาทำต่อไป คุยด้วยเหตุผลที่ว่าอยากเก็บเงินส่งลูกเรียนไม่อยากให้ลูกลำบากทำไรเหมือนพ่อแม่ เมื่อพ่อสามีเห็นด้วยจึงขอยืมเงินจากสามีออกมาค้าขาย

ก่อนจะออกไปค้าขายก็ต้องทำงานบ้านให้เรียบร้อย ช่วงสาย ๆ จะออกไปหาผลไม้ตามสวนในหมู่บ้านข้างล่าง กลับมาตอนเที่ยงหรือบ่ายก็จะจัดเตรียมผลไม้ รอจนลูกกลับจากโรงเรียนจึงออกไปขายของที่ตลาดชุมชน ช่วงแรก ๆ แม่สามีจะช่วยดูแลลูก แต่พอลูกโตก็ดูแลกันเอง ขายของจนค่าไม่มีลูกค้าก็จะกลับบ้านทำอาหารเย็น แต่หากครอบครัวต้องใช้แรงงานทำการเกษตรมาก ๆ เช่น ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด เกี่ยวข้าว หักข้าวโพด ก็ต้องหยุดขายไปช่วยเขา

4. ภาวะกำกึ่ง

ภาวะกำกึ่ง เมื่อสามารถหารายได้หาเงินเข้าบ้านได้ทุก ๆ วัน ก็จะมีอำนาจในครอบครัวมากขึ้น จะพูดอะไรสามีและพ่อแม่สามีก็ต้องฟังเหตุผล ซึ่งเดิมก็ต้องอยู่เงียบ ๆ ทำตามที่เขาบอก ไม่สามารถพูดจาหรือโต้แย้งในสิ่งที่ไม่ชอบ หรือไม่เห็นด้วยได้

การบริหารค่าใช้จ่ายในครอบครัว นำกำไรจากการค้าขายแยกเก็บไว้จากเงินที่สามีให้สามารถซื้อของส่วนตัวได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตสามีหรือซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าพวกตู้เย็น โทรทัศน์ เข้าบ้านได้เอง

ครอบครัวยอมรับเพราะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถซื้อข้าว ซื้อไก่ ซื้อเนื้อหมู มาประกอบอาหารได้ทุก ๆ วัน มีเงินจ่ายค่าไฟฟ้า กลายเป็นรายได้จากการค้าขายเป็นรายจ่ายประจำของครอบครัว ส่วนเงินจากการทำไร่ก็เก็บไว้สำหรับส่งลูกเรียน

กิจกรรมทางการเกษตรของครอบครัว ก็ยังคงทำไร่ ข้าว ข้าวโพดต่อไปจะไปช่วยบ้างถ้าต้องการแรงงาน เคยคิดว่า ถ้าไม่ไปเอาเงินที่ได้กำไรจากการค้าขายจ้างคนอื่นไปทำไร่แทนตัวเองยังคุ้มกว่าเพราะแต่ละวันสามารถหาเงินได้มากกว่าค่าจ้างคนไปทำไร่ แต่ก็ทำไม่ได้เนื่องจากคนในสังคมญาติพี่น้องทั้งฝ่ายสามีและฝ่ายเราจะติฉินนินทา เรื่องกินข้าวของเขาแต่ไม่ไปช่วยเขาทำไร่ เป็นสะกั่มงที่ไม่ดี กลัวคนในชุมชนจะไม่มาซื้อของที่ขาย

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

เริ่มต้นคิดจะมาค้าขายเพราะเปิดเพจแนะนำการขายน้ำเฉาก๊วย อ่านวิธีการค้าขาย ศึกษาวิธีการว่าไม่น่าจะยากจึงปรึกษาสามีจะลองค้าขายดูเพราะคิดว่าสามารถค้าขายได้ จึงปรึกษากับเจ้าหน้าที่บริษัท อ่านคำแนะนำ มีความรู้เกี่ยวกับการค้าจากคำแนะนำทั้งที่อ่านในเพจ และปรึกษากับเจ้าหน้าที่ มั่นใจในตัวเองว่าสามารถค้าขายได้ จึงเลือกที่จะมาค้าขาย

2. การสะท้อนความคิด

การค้าขายเริ่มต้นจากเฉกาคือได้กำไรไม่คืน เพราะคนมั่งไม่ชอบ อยู่บนดอยอากาศหนาว เย็น เขาไม่รู้จักเฉกาคือ ไม่เคยกิน จึงขายพอได้กำไร ไม่ขาดทุนเพราะสามารถเก็บเฉกาคือไว้ได้ไม่บูด เสีย แต่ก็ไม่คุ้มกับเวลาที่มานั่งขายเฉกาคือ จากการทำที่นั้งขายเฉกาคือในตลาด พบว่ามีพ่อค้าจาก ข้างล่างนำผลไม้มาขาย สังเกตว่าคนในหมู่บ้านชอบซื้อ จึงคิดเปลี่ยนมาขายผลไม้ โดยใช้ประสบการณ์ ที่ได้จากการขายเฉกาคือมาต่อยอด ทำให้เข้าใจถึงวิธีการค้าขายว่า สามารถขายสินค้าอะไรก็ได้ถ้ารู้จัก วิธีการทำการค้า รู้ตัวว่ามีความสามารถทางการค้า แม้ว่าเป็นกิจการเล็ก ๆ แต่สามารถหาเงินเข้าบ้าน ได้ สามารถต่อรองกับสามีได้

3. การตัดสินใจ

การเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาในครัวเรือน เมื่อเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถหารายได้เข้าบ้าน สามารถพูดจาต่อรองด้วยเหตุผลของตัวเองจนได้ในสิ่งที่ต้องการทำไปเรื่อย ๆ ครอบครัวยอมรับ ญาติ พี่น้องมองดูแล้วก็ไม่ว่าอะไร เข้าใจว่าสังคมพัฒนาขึ้นสิ่งที่เราเกรงกลัวว่าสังคมไม่ยอมรับ พี่น้อง ไม่ยอมรับ เรากลับไปเองถึงเขาจะว่าสะก๊บ้านนี้ ทำอะไรไม่เชื่อฟังสามี ก็ไม่ได้เดือดร้อนอะไรกับเขา เพราะเราอยู่ด้วยกันด้วยเหตุผล ช่วยกันทำตามเป้าหมายว่าจะได้มีเงินซื้อข้าวดี ๆ ให้ลูก และเก็บ เงินไว้ส่งลูกเรียน

4. การคงไว้

การใช้เหตุผลกันในครอบครัว สามารถนำไปใช้ได้ ถึงแม้ว่าสามีที่กำลังจะเดินทางไปทำงาน ต่างประเทศ ได้เงินมากก็จะเก็บไว้ให้ลูกเรียน ตัวเองอยู่บ้านก็จะค้าขายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในบ้าน สามี จะไปทำงานก็จะเป็นคนตัดสินใจหลักในบ้าน ถ้ามีอะไรหนักหนาค่อยไปให้พ่อแม่สามีช่วยเหลือได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอาชีพทำการเกษตร ใช้ชีวิตตามวิถีของ สตรีม้ง ภายใต้วิถีปัตตาธิปไตย ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย บิดาของสามีเป็นผู้จัดสรรรายได้ จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากปัญหาข้อจำกัดการใช้พื้นที่ทำการเกษตร ลดน้อยลงไป เป็นพื้นที่วนอุทยาน การลงทุนเพื่อการเกษตร ราคาผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงการมองอนาคตของ บุตรหากต้องประกอบอาชีพในภาคการเกษตร จึงต้องการเก็บเงินส่งบุตรเรียนหนังสือเพื่อมีความรู้ ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร และการมองเห็นช่องทางการค้าขาย การรับรู้วิธีการบริหารธุรกิจ จากสื่อออนไลน์

ผลของการประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้ทุกวัน สามารถซื้อข้าว จ่ายค่าไฟฟ้าและมีเงิน เก็บที่คาดว่าน่าจะเพียงพอสำหรับส่งบุตรเรียนต่อในสถานศึกษาระดับสูง นอกชุมชน แต่ก็ยังคงต้องไป ช่วยครอบครัวทำไร่ เมื่อต้องการแรงงาน ทั้งที่มีความคิดว่าหากจ้างคนไปทำไร่แทนตัวเองโดยใช้เงิน ผลกำไรจากการค้าขายในแต่ละวัน ยังคุ้มค่ากว่าการไปทำไร่ด้วยตนเอง แต่เกรงคนในชุมชนนินทาว่า ไม่เป็นสะก๊มั่งที่ดี และจะไม่มาซื้อสินค้าแสดงถึงความคิดที่อยู่ภายใต้วิถีปัตตาธิปไตย

พลังอำนาจของสตรีมิ่ง เกิดขึ้นจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการบริหารธุรกิจจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่เริ่มต้นจากการเป็นตัวแทนจำหน่ายเฉกักวัยได้ศึกษากระบวนการขายแบบออนไลน์จากบริษัทเจ้าของผลิตภัณฑ์ จนนำผลิตภัณฑ์ของบริษัทมาวางขายในชุมชน แม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จจากการเป็นตัวแทนจำหน่าย แต่ก็สามารถประยุกต์วิธีการบริหารธุรกิจมาใช้ในการค้าขายของตน จนเป็นผู้สร้างรายได้หลักของครอบครัวเกิดอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับสามี สามารถซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ต้องการเข้าบ้านโดยไม่ใช้เงินของครอบครัว

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการค้าขาย การจัดการค่าใช้จ่ายในครอบครัว สามีจะดูแลเกี่ยวกับการทำการเกษตร ผลกำไรจากการเกษตรเก็บไว้ส่งบุตรศึกษาต่อ ส่วนการจัดการทรัพยากรภายในครอบครัวจะใช้วิธีการร่วมกันตัดสินใจ

รายชื่อ 14

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง

อาชีพ ทำผ้าบาติกลายมั่ง อายุ 58 ปี ไม่เคยเรียนหนังสือ จำนวนบุตร 5 คน

สามีทำไร่ ปลูกข้าวไว้บริโภคภายในบ้าน บุตรชายทำงานส่งเงินมาให้พ่อแม่บ้าง ส่วนบุตรสาวแต่งงานหมดแล้ว

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่

เดิมอยู่ในศูนย์อพยพ ในศูนย์ฯ ทางบ้าน พ่อแม่เขียนลายผ้าบาติกลายมั่งส่งขายสหรัฐอเมริกา พอมีสามีและอพยพมาอยู่ที่ห้วยหานก็ช่วยสามีทำไร่กับพ่อแม่สามี เปลี่ยนกลับมาประกอบอาชีพเขียนลายผ้าเมื่อพ่อแม่สามีเสียชีวิต ทำมาได้ 20 ปี

เมื่ออยู่กับพ่อแม่สามี อำนาจในครัวเรือนเด็ดขาดที่พ่อของสามี จะวางแผนสั่งการทุกอย่าง จะไปทำอะไรที่ไหน จะปลูกอะไร เมื่อไร ใครจะไป ไหน พ่อสามีจะเป็นคนตัดสินใจสั่งการ งานในบ้านจะมีแม่สามี และสะใภ้ของพี่น้องสามี ช่วยกันทำ ซึ่งทุกคนต้องเชื่อฟังพ่อสามี

หากขายผลผลิตได้ ส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งเป็นกองกลางแม่สามีจะเก็บไว้สำหรับซื้อของจำเป็นในครัวเรือน ซื้อไก่ ซื้อหมู ทำฝึในส่วนของครัวเรือน ซื้อเกลือ เครื่องปรุงรส และอาหารที่ทำกินร่วมกัน และจะแบ่งเงินอีกส่วนให้กับลูกที่แต่งงานแล้วอยู่ร่วมกันอีก 3 ครอบครัว นำไปใช้จ่ายส่วนตัว เช่น ซื้อผ้า สบู่ ยาสีฟัน ซื้อไก่ หมู ทำฝึของครอบครัวหากคนในครอบครัวเจ็บป่วย จะไม่ใช้เงินกองกลาง ยกเว้นพ่อแม่สามี และน้องของสามีที่ยังไม่ได้แต่งงานพวกนี้ใช้กองกลาง สำหรับเงินที่พ่อสามีแบ่งให้ตนเองจะเก็บไว้สามีจะขอไปทำอะไรก็ต้องให้เขา ทำตัวเองเหมือนธนาคาร แคร่รับฝากเงินเขามาถอนเงินเท่าไรก็ต้องให้ เงินหมดสามีก็จะไปขอพ่อสามีมาเอง

2. การเปลี่ยนผ่าน

การเปลี่ยนกลับมาทำผ้าเมื่อพ่อสามีเสียชีวิต สามีแยกมาสร้างบ้านอยู่เอง แต่ก็ยังคงทำไร่อยู่ เมื่อไม่ต้องเกรงกลัวอำนาจของพ่อสามี ประกอบกับญาติพี่น้องที่อยู่สหรัฐอเมริกาติดต่อมาอยากนำผ้าบาติกลายมั่งไปขาย โดยส่งเงินมาลงทุนให้ซึ่งก็ไม่มาก แค่ซื้อผ้า ซื้อเทียน อุปกรณ์การต้มเทียน และอุปกรณ์การเขียนผ้า มีอยู่แล้ว ก็เริ่มทำผ้าขายมา 20 ปี

3. การคงอยู่

รายได้เฉลี่ยจากการทำผ้า เดือนละ 8,000 - 9,000 บาท สามารถทำงานที่บ้านได้สบายไม่ร้อนเหมือนไปทำไร่ ญาติพี่น้องก็ยอมรับเพราะเห็นว่าสามีมีเงินมาตลอด ทำเสร็จก็ส่งไปอเมริกา เขาก็โอนเงินมาให้ทันที อีกทั้งไม่ต้องลงทุนมากเหมือนทำไร่

การทำงานบ้านในช่วงเช้าเดิมก็ต้องทำอาหารให้ลูกไปโรงเรียน เข้า-เย็น แต่ลูกไปทำงานและแต่งงานออกไปหมด ที่ทำก็แค่เช้า-เที่ยง-เย็น เตรียมอาหารให้สามีและทำงานบ้านให้เสร็จก็มานั่งทำผ้าได้ทั้งวัน หากมีงานเร่งก็อาจทำจนถึงเที่ยงคืน ว่างก็เข้านอน งานที่ทำเป็นงานฝีมือแรงงานมาก สายก็จะไม่สวย ลูกค้านำไปใส่ก็ไม่สวย

4. ภาวะก้าวไกล

เมื่อตนเองสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคง รวมถึงลูกไปทำงานส่งเงินมาให้ สามีจึงเลิกปลูกกะหล่ำปลี และข้าวโพดเพื่อขาย คงเหลือแต่ทำไร่ข้าว ปลูกข้าวกินอย่างเดียว ส่วนเงินที่จะซื้อของก็จะมาขอที่ภรรยาเพราะภรรยามีเงินจากการทำผ้า และเงินที่ลูกส่งมาเก็บไว้ อำนาจในครัวเรือนน่าจะคงอยู่ที่สามี อยู่กัน 2 คน เขาก็บอกได้แค่ว่าอยากกินอะไรก็ไปซื้อมาให้เขาในบ้านก็ไม่มีอะไรมาก แต่สามีก็เกรงใจตนเองมากกว่าแต่ก่อน ส่วนญาติพี่น้องคงไม่สนใจอะไร

การทำกรเกษตรก็เพียงการปลูกข้าวกินจะไปช่วยสามีเฉพาะตอนเกี่ยวข้าว นอกนั้นสามีจะดูแลข้าวหมด ไปเฉพาะตอนเกี่ยวข้าวเท่านั้น

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพจริง

จากการที่ญาติพี่น้องรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการทำผ้าบาติกลายมั่ง ซึ่งนับวันจะหาคนที่ทำเป็นยากมาก ญาติพี่น้องจึงแจ้งตนเองและให้ข้อมูลถึงความหายากของผ้า ทำให้ผ้าบาติกมีราคาสูงมาก น่าจะกลับมาทำอีกรวมถึงพ่อของสามีเสียชีวิต สามีแยกบ้านมาอยู่เอง จึงไม่ต้องไปช่วยงานส่วนรวมของครอบครัวสามีอีก จึงปรึกษากับสามีให้ทดลองทำก่อนในช่วงที่ข้าวและข้าวโพดกำลังโต ไม่ต้องใช้แรงงานในไร่ พอส่งไปขายก็ได้เงินมามาก ดีกว่าปลูกข้าวโพด จึงตัดสินใจกลับมาทำผ้าขาย เพราะสามารถขายได้ดีในอเมริกาประกอบกับมีคนที่ทำเป็นน้อย จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีราคาสูง หลังจากที่ทำผ้าขายเป็นผู้หารายได้เข้าบ้านรู้สึกถึงความเหนื่อยยากในการหาเงินทำให้รู้คุณค่า เพราะเดิมตอนทำกับพ่อแม่ได้เงินมาพ่อแม่เก็บไว้ อยากจะได้อะไรก็ขอเงินไม่ต้องกลัวหมด พ่อแม่บริหารดูแลเงินให้พอมาอยู่กับสามีเงินจากการทำไร่ ก็ช่วยกันกับพ่อแม่สามีแบ่งไปให้จะเอาไปใช้ส่วนตัวมากหรือใช้จ่าย

ฟุ่มเฟือยก็เกรงใจเขา หรือถ้าดูแลไม่ดีสามีขอเงินใช้หมดก็ยังไม่ให้สามีไปขอจากพ่อแม่เขาได้ เมื่อแยกครอบครัวออกมาถ้าบริหารเงินไม่ดี กลับไปขอพ่อแม่ก็อายเขา และพอหาเงินมาได้จึงต้องประหยัด เมื่อสามีขอในสิ่งที่คิดว่าไม่จำเป็นจะไม่ยินยอมเพราะไม่ยอมอ้ออวยที่แยกบ้านไปแล้วไม่พอกินพอใช้อีกทั้งเป็นเจ้าของเงินที่ทำงานมา อ่างกับสามีได้ สามีก็ยอมเลยรู้ว่าสามารถต่อรองกับสามีได้

2. การสะท้อนความคิด

การใช้ประสบการณ์เดิมเมื่อครั้งอยู่ที่ศูนย์อพยพไม่ได้ทำการเกษตรก็ทำผ้าบาติกขายช่วยเหลือกันในครอบครัวซึ่งพ่อของตนก็ทำไม่เป็น จึงเป็นผู้ที่ทำงานบ้าน ทำความสะอาดบ้าน ดูแลน้องไม่ให้เข้าใกล้แม่เพราะเตาต้มเทียนมีความร้อน ยกเว้นการซักผ้า และทำกับข้าวแม่จะวางมือจากงานมาทำให้เห็นว่าแม่มีอำนาจในครอบครัวมากกว่าเมื่อครั้งที่มาอยู่กับสามีใหม่ ๆ ที่พ่อของสามีดูมีอำนาจมากที่สุด แต่เมื่อแยกครอบครัวออกมาแล้วตนเองทำผ้าเป็นคนหารายได้หลักเข้าบ้านสามีก็คงเกรงใจ

3. การตัดสินใจ

การเลือกแก้ปัญหาในครอบครัวแม้ว่าตนเองหาเงิน มีรายได้ แยกตัวออกมาจากพ่อแม่สามี การแก้ไขปัญหาในครอบครัวจะเลือกใช้วิธีค่อย ๆ ค่อย ๆ ปรึกษากัน หากตัดสินใจไม่ลงตัวก็จะให้สามีตัดสินใจเฉพาะเรื่องในบ้าน ส่วนเรื่องทำผ้าค้าขายผ้าตนเองจะดำเนินการเองหมด สามีไม่รู้เรื่องไม่ห้าม ไม่เสนอแนะให้มีความเห็นอะไร เรื่องอาชีพทำผ้านี้ก็จะปรึกษากับพี่น้องที่ทำผ้าเหมือนกันในหมู่บ้าน ช่วงหลัง ๆ มีโทรศัพท์ มีเฟส มีไลน์ก็จะโทรคุยกับพี่น้องที่อเมริกาปรึกษาการทำงานวางแผนกัน เรื่องในบ้านจะร่วมกันกับสามีตัดสินใจและให้สามีชี้ขาด ส่วนเรื่องทำผ้าก็จะปรึกษาพี่น้อง สามีไม่ยุ่งเกี่ยว

4. การคงไว้

ใช้วิธีการนี้มานานน่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดของตนเอง สามีทำไร่ปลูกข้าว ตัวเองก็อยู่บ้านทำผ้าต่างคนต่างอยู่ สามีอยากกินอะไรก็ไปซื้อมาทำกินกัน ส่วนเงินที่สามีใช้ก็ได้จากลูกชายส่งมาให้สามีหมด แต่ทำผ้าก็เหลือกินเหลือใช้แล้ว อยู่กับสามีในบ้านแค่ 2 คนก็สงบดีแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

สภาพความเป็นอยู่เดิม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เคยช่วยเหลือครอบครัวผ้าบาติกลายมั่งในศูนย์อพยพ เมื่อแต่งงานจึงช่วยครอบครัวของสามีทำการเกษตรใช้ชีวิตตามวิถีของสตรีมั่งภายใต้วิถีปิตาธิปไตย บิดาของสามีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครัวเรือน

กระบวนการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นจากบิดาของสามีเสียชีวิต สามีได้สร้างบ้านแยกครอบครัวจากครัวเรือนของบิดามารดา ทำการเกษตรด้วยตนเองจนกระทั่งญาติที่ตั้งถิ่นฐานที่สหรัฐอเมริกาติดต่อให้ทำผ้าบาติก ลายมั่ง ซึ่งเคยทำเป็นอาชีพเมื่อครั้งอยู่ในศูนย์อพยพ ส่งไปขายที่สหรัฐอเมริกา เนื่องจากผ้าบาติกลายมั่งผลิตได้ยาก ต้องใช้ทักษะการผลิต ราคาสูงประกอบกับความไม่ถนัดในการทำการเกษตร ทั้งของตนเองและสามี จึงมีรายได้จากการเกษตรน้อย

ผลของการประกอบอาชีพผลิตผ้าบาติกลายม้ง มีรายได้ที่แน่นอนกว่าภาคการเกษตร สามารถซื้อข้าวกินได้ทุกวัน สามีลดพื้นที่ทำการเกษตร เลิกปลูกพืชเศรษฐกิจ เหลือเพียงปลูกข้าวพอที่จะบริโภคในครัวเรือน

พลังอำนาจของสตรีม้งเกิดขึ้นจากเครือข่ายในต่างประเทศ ให้ความช่วยเหลือจัดหาตลาดการมีทักษะผลิตผ้าบาติกลายม้ง เมื่อเป็นผู้สร้างรายได้หลักของครอบครัวจึงมีอำนาจร่วมกับสามีในการตัดสินใจเกี่ยวกับครอบครัว

ผลของการใช้พลังอำนาจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดว่าเมื่อสามารถหาเงินเข้าบ้านได้ สามีก็เกรงใจมากขึ้น หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวจะให้ภรรยามีส่วนในการตัดสินใจในขณะที่ผู้ตัดสินใจชี้ขาดยังคงเป็นสามี

บทที่ 5

แก่นของสมมติฐาน การอภิปราย และข้อสรุปเชิงทฤษฎี

การวิจัยเรื่อง พลังอำนาจแฝงของสตรีม้ง : กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนผ่านอาชีพของสตรีม้งไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร พลังอำนาจแฝงและผลกระทบเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีฐานราก วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีฐานราก (grounded theory study) การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ความหมายทางทฤษฎีใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากสตรีม้งในชุมชนบ้านห้วยทาน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ที่มีสถานภาพสมรสและประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรจำนวน 14 ราย จึงถึงจุดอิ่มตัว (saturation) ในการหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี สามารถกำหนดเป็นแก่นของข้อสันนิษฐาน อภิปรายปรากฏการณ์ข้อสันนิษฐาน สร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีและจัดทำข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

แก่นของข้อสมมติฐาน

1. สภาพความเป็นอยู่เดิมก่อนการเปลี่ยนอาชีพของสตรีม้ง คือการอยู่ร่วมกับครอบครัวของสามีในรูปแบบครอบครัวขยาย ภายใต้ระบบปิตาธิปไตยกำหนดหน้าที่ให้สตรีม้งเป็นแรงงานในภาคการเกษตร ของครอบครัวและมีหน้าที่สำคัญภายในบ้านคือการทำนาปลูกข้าว เลี้ยงดูบุตร ดูแลบิดามารดาของสามี ดูแลทำความสะอาดบ้าน และเก็บเงินค่าใช้จ่ายของครอบครัว ส่วนการวางแผนการผลิตทางการเกษตรและการจัดการทรัพยากรภายในครอบครัวทั้งหมดอยู่ภายใต้อำนาจของสามีหรือบิดาของสามี

2. กระบวนการเปลี่ยนผ่านไปประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรของสตรีม้งเกิดจาก

1) ข้อจำกัดด้านพื้นที่ทำการเกษตร เนื่องจากนโยบายการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่รัฐควบคุมการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่สูง ประกอบกับการเพิ่มจำนวนของประชากรในชุมชน เกิดปัญหาการขาดพื้นที่ทำการเกษตร รวมทั้งความไม่แน่นอนของการลงทุนเพื่อการผลิตกับราคาของผลผลิตทางการเกษตร

2) โอกาสในการเข้ารับการศึกษา ประกอบกับความต้องการบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐในชุมชน ที่ต้องการบุคลากรที่มีลักษณะเฉพาะเช่น ผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน และพนักงานช่วยเหลือคนไข้ ที่เปิดโอกาสให้สตรีม้งที่มีคุณสมบัติเข้าสอบแข่งขันทำงานในหน่วยงานภาครัฐ

3) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อการรับรู้ข่าวสาร สิทธิความเสมอภาคของสตรี การปรับเปลี่ยนฐานะและบทบาทของสตรีภายใต้ความเท่าเทียมกันในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น นอกจากนี้สตรีม้งยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการดำเนินธุรกิจด้านการปักผ้า และตัดเย็บเสื้อผ้าชุดม้ง โดยเฉพาะการหาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ลวดลายผ้า รวมถึงการจัดการด้านการตลาด

4) เครื่องขยายญาติพี่น้องที่ติดตั้งพื้นฐานในทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป และออสเตรเลียได้รวมกลุ่มก่อตั้งชุมชนในเมืองต่าง ๆ ชุมชนนี้ยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ม้ง ด้วยการใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายม้ง สำหรับแต่งกายในวันสำคัญทางประเพณีม้ง การปักผ้า และตัดเย็บเสื้อผ้าชุดม้งเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ทักษะและเวลาการผลิต กลุ่มม้งในต่างประเทศจึงติดต่อให้ม้งในประเทศไทยเป็นผู้ผลิต เพื่อส่งออกจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ

3. ผลจากการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร

1) การสร้างรายได้ที่มั่นคงและแน่นอนกว่าภาคการเกษตร เนื่องจากราคาผลผลิตผันแปรตามราคาตลาด รายได้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อจำหน่ายผลผลิตแล้วเท่านั้น ในขณะที่การประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรสามารถสร้างรายได้รวมต่อปีได้มากกว่า และมีรายได้ต่อเนื่องสม่ำเสมอมากกว่าภาคการเกษตร ส่งผลให้สตรีม้งกลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร กลายเป็นผู้หารายได้หลักสู่ครอบครัว

2) การสร้างความสมดุลระหว่างการประกอบอาชีพและการทำงานบ้าน สตรีม้งต้องแบ่งเวลาเพื่อใช้ประกอบอาชีพกับการทำหน้าที่ตามกรอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งงานบ้านที่เป็นงานประจำและการใช้แรงงานในภาคการเกษตรของครอบครัวในวันว่างจากการประกอบอาชีพหลักหรือได้รับการร้องขอ

4. พลังอำนาจแฝงของสตรีม้ง

1) พลังอำนาจของสตรีม้งเกิดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารสิทธิสตรี เมื่อสตรีม้งออกจากพื้นที่ในบ้าน เข้าสู่พื้นที่สาธารณะการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานคนเมือง กลุ่มเครือญาติในต่างประเทศ และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์

2) การกลายเป็นผู้สร้างรายได้หลักของครอบครัวจึงต้องการอำนาจในการควบคุมชีวิตและเข้าถึงทรัพยากรในครอบครัว

3) พลังอำนาจของสตรีม้งเป็นพลังอำนาจแฝงภายใต้พลังอำนาจของสามี ในระบบปิตาธิปไตย

5. ภาวะกำกวม ในพลังอำนาจของสตรีม้ง เกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้ยอมรับระบบปิตาธิปไตย สตรีม้งต้องเคารพเชื่อฟังสามี เมื่อสตรีม้งกลายเป็นผู้สร้างรายได้หลักของครอบครัวจึงต้องการมีอำนาจในครอบครัว โดยการสร้างพื้นที่เฉพาะสำหรับการทำงาน ด้วยการกำหนดช่วงเวลาการทำงาน การจัดการการผลิตสินค้าและบริการด้วยตนเอง เกิดภาวะกำกวมในพรมแดนการใช้พลังอำนาจ ที่ไม่อาจแสดงออกในครอบครัว และพื้นที่สาธารณะ

อภิปรายปรากฏการณ์ข้อสมมติฐาน

การวิจัยเองพลังอำนาจของสตรีม้ง กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตรเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบทฤษฎีฐานราก (grounded theory) ผลการวิจัยสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีได้ ดังนี้

1. สังคมมั่งเป็นสังคมปีตาธิปไตย หัวหน้าครอบครัวเพศชายมีอำนาจสูงสุดในครอบครัว ครอบครัวมั่งเป็นครอบครัวขยาย ลูกสะใภ้จะอยู่ร่วมกับครอบครัวของสามี ทำหน้าที่ดูแลบ้าน ดูแลสมาชิกในครอบครัวและการใช้แรงงานในภาคการเกษตร ดังที่ ธงชัย ศรีเมือง (2545 : 103) กล่าวถึง สถานภาพและบทบาทในครอบครัวของสตรีมั่งที่สมรสแล้ว จะมีสถานภาพในฐานะลูกสะใภ้ภรรยา และในฐานะที่เป็นแม่ โดยสตรีในฐานะลูกสะใภ้แทบจะไม่มีสิทธิหรืออำนาจในครอบครัวเลยแม้ ลูกสะใภ้จะมีหน้าที่ในการดูแลบ้านเรือน แต่ลูกสะใภ้ก็ไม่ใช่ว่าผู้ควบคุมดูแลการใช้จ่ายในครอบครัว การตัดสินใจทุกอย่างจะขึ้นอยู่กับบิดาของสามี ในฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัวและมารดาของสามีซึ่งมีฐานะเป็นภรรยาของหัวหน้าครอบครัว (แม่ใหญ่) นอกจากนี้สตรีในฐานะลูกสะใภ้มีภาระหน้าที่ ประณินับัติรับใช้สามีอย่างดีที่สุดแล้ว ยังต้องประณินับัติรับใช้บิดามารดาและผู้อาวุโสของครอบครัวฝ่าย สามีอีก นอกจากนี้ยังพบว่า การดำรงชีวิตในครอบครัวที่มีเงินเป็นตัวกำหนดและลักษณะงานของสตรี ไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยตรง ทำให้ภรรยาพึ่งพาสามีในเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ต้องขอความเห็นจาก สามีก่อน ถึงแม้ว่าภรรยาจะเก็บรักษาทรัพย์สินไว้บางส่วนก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในชุมชนเกิดขึ้นพร้อม การพัฒนาทางการศึกษา สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ส่งผลให้สตรีมั่งที่ถูกควบคุมดูแลให้อยู่ ภายในครัวเรือนได้รับโอกาสไปทำงานในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น กระบวนการเปลี่ยนผ่านที่ทำให้ สตรีมั่งประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรประกอบด้วย

1) การลดจำนวนลงของพื้นที่ทำการเกษตรอันเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และการควบคุมการใช้พื้นที่ทำการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ทำการเกษตรของมั่งที่ตั้งถิ่นฐานบนภูเขาสูง ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการใช้พื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐที่ควบคุมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ จึงจำกัดพื้นที่ทำ การเกษตรของมั่ง เกิดปัญหาการขาดแคลนพื้นที่ทำการเกษตรดังปรากฏในงานวิจัยของ อติศร ภูสาระ (2565 : 35) ที่พบว่า กลุ่มมั่งดอยยาว-ดอยผาหม่น จังหวัดเชียงรายมีปัญหาความขัดแย้งกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐด้านการใช้ประโยชน์จากไร่มุมนเวียน ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐมีมุมมองว่าการถากถางพื้นที่ไร่ เดิมที่ถูกทิ้งร้างเพื่อรอให้ดินฟื้นตัวเป็นการตัดทำลายป่าไม้ ความขัดแย้งเริ่มมีเพิ่มขึ้น เมื่อรัฐประกาศ นโยบายทวงคืนผืนป่า รวมถึงนโยบายการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ทำ การเกษตรดังกล่าว จึงทำให้มั่งต้องประกอบอาชีพอื่นนอกภาคการเกษตร

2) การได้รับโอกาสทางการศึกษา การใช้คุณสมบัติสอบเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐ ภายในชุมชนได้แก่ ครูพี่เลี้ยง ผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน และพนักงานช่วยเหลือคนไข้ ทำให้มีโอกาส ได้รับข้อมูลข่าวสาร ค่านิยมวิถีชีวิตความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางเพศ จากเพื่อนร่วมงานคนเมือง ทำให้กลุ่มสตรีมั่งกลุ่มที่ทำงานร่วมกับคนเมืองปรับสร้างวิถีชีวิตของตนเองเพื่อสร้างการยอมรับของ เพื่อนร่วมงาน

“เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นคนเมืองทำงานกันตามหน้าที่ของตัวเองไม่ได้แบ่งว่า ทำงานตามเพศ การได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด และต้องปฏิบัติตัวให้เหมือนคนเมือง ให้เขายอมรับ ไม่ให้เขามาดูถูกว่าเราเป็นมั่ง”

3) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อรับข้อมูลข่าวสารสิทธิ สิทธิสตรีจากเครือข่ายและบุคคลภายนอกชุมชน ทำให้กลุ่มสตรีมีรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความสำเร็จโอกาสในความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนอาชีพ ดังปรากฏในงานวิจัยของพัฒนา เศรษฐวิชรานิช และคณะ (2563 : 192) ที่กล่าวถึงแรงจูงใจเป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยแรงจูงใจจะผลักดันบุคคลมุ่งสู่เป้าหมายและพฤติกรรมที่ต้องการ โดยการสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีความสามารถที่เป็นไปได้ อันประกอบด้วย การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา สามารถสะท้อนกลับพฤติกรรมที่แสดงออก มีการเข้าร่วมในกระบวนการส่งผลถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การคิดตัดสินใจ และความสามารถในการจัดการกับปัญหาของตนเอง นอกจากนี้สตรีมียังใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการดำเนินธุรกิจกับเครือข่ายญาติพี่น้องในต่างประเทศ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการตลาด ทำให้กลุ่มสตรีมีผู้ประกอบการอาชีพปักผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้าชุดมีงสามารถผลิตสินค้าภายในบ้านของตนเอง พร้อมทำหน้าที่ดูแลบ้านตามหน้าที่ของสตรีมีได้อย่างครบถ้วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีทิม (Etim, 2020 อ้างถึงใน เบญจมา ไกรทอง, 2565 : 72) ที่กล่าวว่า สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาของครอบครัวที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้หญิงไปทำงานนอกบ้าน เพราะโซเชียลมีเดียทำให้การทำงานของผู้หญิงมีความคล่องตัวมากขึ้น จนสามารถทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้านได้อย่างลงตัว ผู้หญิงพร้อมที่จะเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีของแอปพลิเคชันของสื่อสังคมออนไลน์ แลนำมาใช้ได้จริงกับการดำเนินธุรกิจ สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างพลังอำนาจให้ผู้หญิงนำไปสู่การเพิ่มความสามารถด้านเศรษฐกิจ

4) เครือข่ายญาติพี่น้องมีอันเป็นผู้ลี้ภัยในสงครามอินโดจีน ได้รับสิทธิตั้งถิ่นฐานในประเทศต่าง ๆ ของทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป และออสเตรเลีย มีการรวมกลุ่มมีงในชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือ และธำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์มีง ด้วยการแต่งกายตามประเพณีมีงในวันสำคัญ และเทศกาลต่าง ๆ เนื่องจากเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายมีงมีลวดลายของผ้าและรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การปักผ้าและการตัดเย็บ และการตัดเย็บเสื้อผ้าชุดมีงเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ รวมถึงใช้เวลาการผลิตนานทำให้ต้นทุนการผลิตในต่างประเทศมีราคาสูง กลุ่มมีงในต่างประเทศจึงติดต่อให้พี่น้องในประเทศไทยผลิตและส่งออกจำหน่ายในกลุ่มมีงต่างประเทศ นอกจากนี้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศมีงบางรายเปิดร้านค้าออนไลน์เพื่อรับคำสั่งซื้อสินค้าและส่งสินค้าโดยตรงให้กับลูกค้าในต่างประเทศโดยไม่ผ่านคนกลาง

เครือข่ายญาติพี่น้องในต่างประเทศ จึงมีความสำคัญต่อธุรกิจการปักผ้า และการตัดเย็บ เสื้อผ้าชุดมีง โดยที่สามีไม่อาจเข้าถึงกระบวนการผลิตได้เนื่องจากทักษะการผลิตชุดมีงเป็นทักษะที่ถูกอบรมฝึกฝนจากมารดาสู่บุตรสาว เมื่อเสื้อผ้าชุดมีงเป็นสินค้าที่มีราคาสูงในตลาดต่างประเทศ ประกอบกับการมีเครือข่ายญาติพี่น้องจึงเป็นช่องทางให้สตรีมีงเข้าสู่วิถีการผลิตนี้ ดังที่ กนกพร ตีบุรี (2542 ; 137) กล่าวว่า การที่ผู้หญิงมีเครือข่ายเท่ากับการมีอำนาจเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่เพิ่ม

ความเข้มแข็งไม่ใช่แค่ที่ดิน แรงงาน ทุน แต่เป็นพันธมิตรที่สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้พวกเขามีความสามารถในการกำหนดความสัมพันธ์ ระหว่างเพศหญิงและชายในการจัดหาทรัพยากร นอกครัวเรือนมาทำการผลิต หรือการประกอบกิจกรรมให้ราบรื่นได้

2. ผลของการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร

1) การมีรายได้ที่มั่นคงและแน่นอน สตรีมีกลุ่มบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐในชุมชนได้รับเงินเดือน สวัสดิการและสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ซื้อมอเตอร์และการลงทุนเพื่อการเกษตรของครอบครัว ในขณะที่สตรีมีกลุ่มค้าขาย กลุ่มปักผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้าชุดม้ง ได้ผลกำไรมากกว่าการเกษตร พบว่าบางครอบครัวสามีต้องช่วยเหลือภรรยาในการจัดหาวัตถุดิบ การจัดส่งสินค้า รวมถึงการเป็นผู้ติดต่อกับลูกค้าในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ดังที่ กุลภา วจนสาระ (2555 : 22 – 23) กล่าวถึงแนวคิดของ มิลเลอร์ (David Miller) ว่าในสังคมสมัยใหม่ใช้ระบบกลไกตลาดเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจโดยการแบ่งงานกันทำ สถาบันหลักของสังคมคือกลไกการตลาดเป็นตัวขับเคลื่อน มีระบบการแบ่งงานกันทำทุกคนมีโอกาส และสามารถได้รับรางวัลสูงสุดที่สังคมเสนอให้ส่งผลให้ไม่มีสถานะทางสังคมที่ตายตัวแต่จะให้โอกาสแต่ละคนตามความพยายามของตนเอง การไม่มีสิทธิและข้อผูกมัดทางประเพณี ไม่ว่าจะทางเครือญาติในสังคมดั้งเดิม การเกิดขึ้นของความสัมพันธ์เชิงตลาดจะเรียกร้องความเสมอภาคในการแลกเปลี่ยนมากกว่าตัวปัจเจก แต่ละคนจะมีมูลค่าเท่าเทียมกันกับสินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนในอนาคต ซึ่งขึ้นอยู่กับพลังการผลิตของปัจเจกแต่ละคน

2) การสร้างความสมดุลระหว่างการประกอบอาชีพกับการทำงาน แม้ว่าสตรีมีที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานตามอาชีพ แต่ยังคงต้องรับผิดชอบงานบ้าน เช่นเดียวกับสตรีมีทั่วไป โดยจะต้องใช้เวลาทำงานบ้านให้เรียบร้อยทุกวัน โดยบริหารเวลาการทำงานบ้านทั้งก่อนและหลังจากการทำงานตามอาชีพ รวมทั้งต้องเป็นแรงงานในภาคการเกษตรของครอบครัวในวันหยุด แสดงให้เห็นถึงการยอมรับระบบโครงสร้างทางสังคมที่มองว่างานบ้านยังเป็นงานของผู้หญิง ดังงานวิจัยของ กรองทอง สุตประเสริฐ (2552 : 23) ที่พบว่า สังคมม้งยังคงคาดหวังให้ผู้หญิงมีบทบาทหน้าที่ทำงานในไร่ หุงหาอาหาร ดูแลบ้าน ให้กำเนิดลูกชาย และเลี้ยงดูลูก ส่วนผู้ชายควรเป็นผู้นำครอบครัว แต่เมื่อผู้หญิงมีบทบาททางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ใช้ชีวิตบนพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ผู้หญิงกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทหน้าที่ภายในครัวเรือนจึงค่อนข้างยืดหยุ่น เมื่อผู้หญิงกลายเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัวแทนผู้ชาย แม้ผู้หญิงจะมีบทบาทมากขึ้นสถานภาพในบ้านอาจจะดีขึ้นแต่การให้ความหมายและคุณค่าของกระบวนการใน “งานของผู้หญิง” ยังได้รับการตีความว่าด้อยกว่างานของผู้ชาย

3. พลังอำนาจของสตรีมีกลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร

1) วิถีชีวิตของสตรีมีที่อยู่ในภาคการเกษตรจะต้องรับผิดชอบในงานบ้าน และงานในไร่ บุคคลที่พบปะมีปฏิสัมพันธ์จะมีเพียงสมาชิกในครอบครัว และกลุ่มเครือญาติใกล้เคียง เมื่อสตรีมีเข้าสู่พื้นที่สาธารณะด้วยการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรได้มีปฏิสัมพันธ์รับรู้ข้อมูลข่าวสาร

สิทธิสตรีจากเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนเมือง กลุ่มเครือข่ายที่ตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในครอบครัว และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพลังอำนาจในครอบครัว ดังที่ธัญญา สังขพันธานนท์ (2559 : 148) กล่าวถึงทฤษฎีรื้อสร้าง (Deconstruction) ของฌาคส์ แดริดา (Jacques Derrida) ซึ่งอธิบายถึงการให้ความหมายของศูนย์กลางที่ไม่มีเพียงแห่งเดียว ศูนย์กลางจะคงอยู่เฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยบทบาทหน้าที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ข้อมูลข่าวสารที่สตรีมั่งได้รับสร้างความหยิ่งรู้วาทบทวนหน้าที่ของสตรีมั่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามภาวะที่เกิดขึ้น

2) การเปลี่ยนเป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว การประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคง แน่นนอน และมีรายได้สูงกว่ารายได้จากภาคการเกษตรของครอบครัว สตรีมั่งจึงมีพลังอำนาจในการควบคุมตนเอง สามารถต่อรองกับครอบครัวในการใช้ชีวิต การใช้เวลาประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องใช้แรงงานในภาคการเกษตรร่วมกับครอบครัว ตลอดจนการใช้อำนาจร่วมกับสามีตัดสินใจจัดการทรัพยากรในครอบครัว เช่น การเลือกซื้อสิ่งของ การจัดการศึกษาเล่าเรียนบุตร การจัดพิธีกรรมตามความเชื่อสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร ดีบุรี (2542 : 140) ที่พบว่า เมื่อผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานทำการผลิตในระบบทุนนิยม และมีรายได้จุนเจือครอบครัวโดยในเขตของครอบครัว ผู้หญิงในฐานะเป็นผู้ประกอบการจะมีสถานภาพสูงกว่าหรือเท่ากับสามี ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการมีอำนาจควบคุมและจัดการทรัพยากรทั้งในส่วนที่เป็นของส่วนรวม และในส่วนที่เป็นกิจการของตนเอง บางครอบครัวถึงกับรับหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นกำลังหลักในการผลิต ซึ่งตามประเพณีแล้วเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ชาย

4. ภาวะก้ำกึ่งในพลังอำนาจของสตรีมั่ง เกิดขึ้นจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้ยอมรับระบบปิตาธิปไตย โดยมีระบบทางสังคมควบคุมสตรีมั่งให้แสดงพฤติกรรมการยอมรับอย่างใกล้ชิดตามแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, อ้างถึงใน สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2554 ; 53-54) ที่กล่าวว่า อัตบุคคลไม่ได้กำหนดตัวเองอย่างเสรี แต่ความคิดและพฤติกรรมของคนจะถูกกำกับและควบคุมโดยวาทกรรมอันทำให้คนเราขาดอิสรภาพ คนเราถูกขังในกรงทางความคิด สถาบันที่จัดตั้งขึ้นมาต่างวางกฎระเบียบเพื่อกำกับพฤติกรรมของตนเอง คอยกำกับติดตาม เรือนร่าง การกระทำ และรับรู้ความรู้สึกของตนเอง รวมถึงมิติของชาย/หญิง แผงอยู่ด้วย เนื่องจากความเป็นหญิงถูกวางในตำแหน่งที่กลายเป็น “วัตถุที่พึงปรารถนา” (desirable objects) อันอยู่ในสายตาของชายที่จ้องมองตลอดเวลา สตรีมั่งจึงต้องแสดงพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด เพื่อป้องกันตนเองและครอบครัว ถูกตีฉินินทาการตีตราทางสังคม ในขณะที่เดียวกันสตรีมั่งกำหนดพื้นที่ทางเลือกสำหรับการใช้พลังอำนาจของตนเอง ได้แก่ การกำหนดพื้นที่ในครัวเรือน การบริหารเวลา และการบริหารการผลิต สำหรับการประกอบอาชีพ พื้นที่ทางเลือกดังกล่าวอยู่ภายใต้พื้นที่หลักคือ ระบบปิตาธิปไตย ทำให้พื้นที่ทางเลือกสำหรับการใช้พลังอำนาจอยู่ภายใต้ภาวะก้ำกึ่งในการก่อตัวของพรมแดนทางความคิด สังคมและความสับสน อันเป็นแนวคิดของ กลอเรีย แอนซาดีว (Gloria Anzadue, อ้างถึงใน

จักกรีซ สังฆมณี, 2551 : 21-22) ที่นำเอาลักษณะของพื้นที่ชายแดนมาเปรียบเทียบกับพื้นที่ทางสังคม โดยผู้ที่พยายามข้ามพรมแดนจะต้องเผชิญกับวิกฤตกรรมไม่ว่าจะเป็นการถูกประณาม ความเกลียดชัง การกดขี่เอารัดเอาเปรียบ และการค่อยสูญเสียดุลยภาพ แต่กระนั้นผู้ที่ดำรงชีพอยู่ท่ามกลางสภาวะการณดังกล่าวถึงมักสถาปนาตัวตน และจิตสำนึกของตนเอง ซึ่งมีลักษณะตอบโต้ประสานและปรับเปลี่ยนไปหลายรูปแบบไม่ตายตัว

ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นสตรีมิ่งกลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร ชุมชนมั่งหมู่บ้านห้วยทาน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย ครูพี่เลี้ยง และผู้ดูแลเด็กเล็ก สถานศึกษาภายในชุมชน พนักงานช่วยเหลือคนไข้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภายในชุมชน ผู้ประกอบอาชีพ ปักผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้าชุดมั่ง และผู้ประกอบอาชีพค้าขาย จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี พลังอำนาจแฝงของสตรีมิ่งกลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร ดังนี้

1. กระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่อาชีพนอกภาคการเกษตร เกิดจากสาเหตุสี่ประการ ประกอบด้วย 1) การลดจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร เนื่องจากนโยบายรัฐควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่สูง รวมถึงปัญหาการลงทุนกับความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตทางการเกษตร 2) การได้รับโอกาสทางการศึกษา ทำให้มีคุณสมบัติสำหรับการสมัครเป็นบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ 3) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการดำเนินธุรกิจ และ 4) การทำธุรกิจกับกลุ่มเครือข่ายต่างประเทศ

2. ผลของการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ทำให้สตรีมิ่งมีรายได้ที่มั่นคงและแน่นอน และยังคงต้องสร้างความสมดุลระหว่างการประกอบอาชีพกับการทำงานบ้านตามกรอบของสะเก็มมั่ง

3. พลังอำนาจของสตรีมิ่ง เกิดจากการเข้าสู่พื้นที่สาธารณะมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิและความเสมอภาคของสตรี และการเปลี่ยนเป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว ต้องการมีพลังอำนาจเพื่อควบคุมชีวิตและจัดการทรัพยากรภายในครอบครัว

4. การใช้พลังอำนาจของสตรีมิ่งมีลักษณะเป็นพลังอำนาจแฝงในภาวะกำกั่ง ที่ไม่อาจใช้พลังอำนาจเทียบเท่าชายมั่ง ภายใต้สังคมมั่งที่เป็นสังคมแบบปิตาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางการบริหาร

1. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริม ให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูงเพื่อสร้างแนวคิด จัดทำสินค้าที่คงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ สร้างรายได้ทดแทนภาคการเกษตร

2. การจัดหาทุนการศึกษาสำหรับสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะรับการศึกษาเพียงภาคบังคับ ที่รัฐจัดให้ ภายใต้ระบบปีตาธิปไตย กลุ่มชาติพันธุ์จะสนับสนุนให้เด็กชายได้รับโอกาสในการศึกษาต่อจากการศึกษาภาคบังคับในชุมชน ไปสู่สถานศึกษานอกชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. มั่งไถลบ้าน : วิถีชีวิตมั่งที่ทำงานในเมือง
2. โอกาสของสตรีมั่งในการศึกษาสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ

บรรณานุกรม

- กนกพร ดีบุรี. (2542). **เครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงในระบบปรับเหมาช่วง : กรณีศึกษาการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรองทอง สุดประเสริฐ. (2551). **การปรับความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้หญิงมั่งค้ำผ้าใยกล้วยง : จากหมู่บ้านสู่ตลาดค้าผ้า**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2552). “ผู้หญิงมั่งค้ำผ้าใยกล้วยง : จากหมู่บ้านสู่เศรษฐกิจบนบาทวิถี”. **วารสารสังคมศาสตร์**, 21(2) : 13-35.
- กุลภา วจนสาระ. (2555). “มองหาความเป็นธรรมในสังคมไทยผ่านคนชายขอบ”. ใน **ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย**. (กุลภา วจนสาระ และกฤตยา อาชวนิชกุล : บรรณาธิการ)
- เคน บลองชาร์ด, จอห์น คาร์ลอส และอลัน แรנדอล์ฟ. (2554). **องค์กรกระจายอำนาจ**. (วรรณพร ไกรเลิศ : ผู้แปล). กรุงเทพฯ : สยามศิลป์ พรีนซ์ แอนด์ แพ็ค.
- จักรกริช สังขมณี. (2551). “พรมแดนศึกษา และมานุษยวิทยาชายแดน : การเปิดพื้นที่สร้างเขตแดน และการข้ามพรมแดนของความรู้อันใหม่”. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. 20(2/2551) : 209-257.
- จันทกานต์ ตันเจริญพานิช. (2552). “การสร้างพลังอำนาจให้สตรี : แนวทางสำคัญในการสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชายของประเทศไทย”. **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 6**. 8-9 ธันวาคม 2552 : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- จารุพร สาธินัย. (2551). **การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยเชิงผลของการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานของพยาบาลวิชาชีพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภา วรเสียงสุข. (2563). **ทฤษฎีสังคมวิทยายุคคลาสสิก**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : เอ็ม แอนด์ เอ็ม เลเซอร์พรีนซ์.
- เจษฎา นกน้อย. (2560). **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2557). “แนวคิดสตรีนิยมในการศึกษารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์”. ใน **รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แนวหลังสมัยใหม่**. (อัมพร อารังลักษณ์ : บรรณาธิการ). ปทุมธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่**. กรุงเทพฯ :
 วิชาษา.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ : วีพรีน(1991).
- ณัฐกา สงวนวงษ์ และคณะ. (2561). “การศึกษาพลังอำนาจภายในของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทย”.
วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. 19(2) : 31-38.
- ดวงหทัย บูรณเจริญกิจ. (2560). **แนวคิดสตรีนิยมและกระบวนการทางสังคมของผู้หญิงใน
 ประเทศไทย วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อถกเถียง และยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ :
 มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท.
- จงชัย ศรีเมือง. (2545). **สถานภาพภายหลังการแต่งงานของสตรีเผ่าม้ง กรณีศึกษา บ้านทับเบิก
 ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตร
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาชนบทศึกษา : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชญญา สังข์พินธุ์. (2559). **แนวโน้มการคิด ทฤษฎีร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ : เอดิสัน เพรส.
- ธารทิพย์ พจน์สุภาพ และคณะ. (2563). “การสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิง
 นวัตกรรม”. **วารสารการจัดการสมัยใหม่**. 18(1) : 1-14.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2560). **เพศในเขาวงกต : แนวคิดทฤษฎีเพศในวัฒนธรรมบริโภค**. กรุงเทพฯ :
 ภาพพิมพ์.
- นุมนวล ยัพรราช. (2549). “พัฒนาการทางการเมืองของขบวนการสิทธิสตรีไทย” ใน **ขบวนการ
 เคลื่อนไหวทางสังคมไทย**. (ใจ อึ้งภากรณ์และคณะ : บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ :
 ประชาธิปไตยแรงงาน.
- เบญจภา ไกรทอง. (2565). “อิทธิพลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อการสร้างพลังอำนาจของ
 ผู้หญิง”. **วารสารมทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 9(1) : 64-77.
- ประไพรัตน์ แก้วศิริ และคณะ. (2563). “การเสริมสร้างศักยภาพแก่สตรีตั้งครรภ์เพื่อป้องกันภาวะ
 เสี่ยงต่อการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด : บทบาทพยาบาล”. **ศรีนครินทร์เวชสาร**.
 35(2) : 235-245.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2562). **เพศภาวะในสุวรรณภูมิ (อุษาคเนย์)**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
 เรือนแก้วการพิมพ์
- พรรณพิมล สุขวงษ์. (2560). “ชีวิตของคนอื่น : ประสบการณ์ชีวิตผู้หญิงม้งที่มีภาวะซึมเศร้า”.
วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย. 25(2) : 84-95.
- พัชรินทร์ ลีตระกูลทอง และเสาวลักษณ์ ชายทวีป. (2559). “การปรับตัวของแม่เลี้ยงเดี่ยวในสังคม
 วัฒนธรรมม้ง : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”. **การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์ เอกภาพและความหลากหลายในมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่
 10 ประจำปี 2559**. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พัฒนา เศรษฐวิชาวณิช และคณะ. (2563). “การเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชน เพื่อการป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง”. **วารสารพยาบาล สภาวิชาชีพไทย**. 13(2) 86-91.
- พิชสุดา เดชบุญ และคณะ. (2560). “มุมมองของภรรยาที่มีต่อความเสมอภาคกันในครอบครัว”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 5(1) : 41-45.
- พีรดา ภูมิสวัสดิ์. (2563). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ**. กรุงเทพฯ : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- ภูมिवิไล ศิริพลเดช. (2550). **เพศภาวะและการพัฒนาในสังคมชนบทลาว : กรณีศึกษาโครงการพัฒนาฝ่าน้ำตาน**. เชียงใหม่ : วนิดาเพรส.
- มรกต ณ เชียงใหม่, กิตติกร สันคติประภา และปฐมภรณ์ บุชประารง. (2563). “การทำความเข้าใจปฏิบัติการความเท่าเทียมทางเพศด้วยการศึกษาวิจัยชาติพันธุ์วรรณานวสตรีนิยม”. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 5(9) : 200-215.
- มิเชล ซิมบาลิส โรซัลโด. (2534). “ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้หญิงวัฒนธรรมและสังคม” ใน **เพศและวัฒนธรรม**. (ปราณี วงษ์เทศ : ผู้แปล). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2561). **จิตวิทยาองค์การ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักคณา โยคะวิสัย และจุมพล หนิมพานิช. (2559). “การส่งเสริมบทบาทกลุ่มสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลกุดคู่ เทศบาลตำบลโนนสัง เทศบาลตำบลยางตลาด เทศบาลตำบลหนองหิน และเทศบาลตำบลกกกุง”. **วารสารบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์**. 1(2) : 135-148.
- วสันต์ ทองไทย. (2554). **การวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2553). “เพศสภาพ” ใน **แนวคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). (คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา : ผู้เรียบเรียง). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2555). “การวิจัยเกี่ยวกับการใช้พลังอำนาจของผู้บริหาร”. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. 4(7) : 1-10.
- วิชชุพงศ์ วรรณศาสตร์กุล และณัฐกร หิรัญโท. (2561). “พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก”. **วารสารการบริหารการปกครองและวัฒนธรรมท้องถิ่น**. 2(2) : 95-116.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2554). **การสถาปนาอำนาจของผู้ไร้อำนาจ**. กรุงเทพฯ : มาดลองคุณชีเอสบี.

- สายสุตา โภชนากรณ์. (2563). “รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ”. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 5(12) : 305-323.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2562). การเข้าถึงความยุติธรรมในระบบกฎหมายพหุลักษณะของกลุ่มผู้หญิงชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ผู้หญิงชาติพันธุ์ม้งและผู้หญิงมาเลย์-มุสลิม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2563). ทฤษฎีสังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขมา อรุณจิต. (2562). “ความรุนแรงทางเพศ : บทสะท้อนความไม่เสมอภาคทางเพศ.” รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มธ. ปีที่ 65. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทร ทับบัว. (2561). วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมวิธี : การวางแผนและออกแบบการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2550). คนชายขอบ จากความคิดสู่ความจริง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : แอคทีฟพรีน.
- เสาวณีย์ น้านวล. (2554). ผู้หญิงม้งชายขอบ : การเปิดพื้นที่และการเพิ่มพลังต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศในบริบทข้ามถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- หลุย พอล. (2534). “ความสามารถในการทำงานและความลึกซึ้งของเพศในหมู่บ้านกัวเตมาลา.” ใน เพศและวัฒนธรรม. (ปราณี วงศ์เทศ : ผู้แปล). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรทัย อัจฉา. (2550). การประเมินผลเพื่อสร้างเสริมพลังอำนาจ ทางออกที่ท้าทาย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : แพลนพรีนติ้ง.
- อดิศร ภูสาระ. (2565). “ทุนทางสังคมกับการจัดการเครือข่ายคนชายขอบ : เครือข่ายรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม ดอยยาว-ดอยผาหม่น ภูชี้ฟ้า”. วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 9(1) : 30-40.
- อภิญา เวชชัย. (2555). การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย.
- เฮลต์ เดวิด. (2564). นานาประชาธิปไตย. (สุทธิมาน ลิมนุสรณ์ : ผู้แปล). กรุงเทพฯ : บิ๊กสเคป.

- Gao Jingjing และ อิมจิรา อ่อนคำ. (2564). “วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. **ศิลปศาสตร์ปริทัศน์**. 16(1) : 27-44.
- Gibson, C. H. (1995). “The process of empowerment in motors of chronically ill children.” **Journal of Advance nursing**. 2(16) : 1201-1210.
- Van Genner, Aronal. (1910). “Les rites de passage.” **American Journal of Sociology**. 15(5) : 707-709.

ภาคผนวก

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับงานวิจัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับงานวิจัย เรื่อง
พลังอำนาจแฝงของสตรีมิ่ง : กลุ่มอาชีพนอภาคการเกษตร
 วันที่สัมภาษณ์เวลา.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

อาชีพ..... ระดับการศึกษา.....

อาชีพของสามี..... รายได้ของสามี.....

จำนวนบุตร..... การศึกษา/อาชีพของบุตร.....

ลักษณะครอบครัว

- ครอบครัวเดี่ยว จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- อยู่ร่วมกับครอบครัวของสามี (ครัวเรือน) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ส่วนที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนผ่าน

1. สภาพความเป็นอยู่ก่อนการเปลี่ยนผ่าน

- 1.1 เปลี่ยนไปประกอบอาชีพนอภาคการเกษตรเมื่อ.....
- 1.2 ลักษณะทางสังคม อำนาจในครอบครัว/ครัวเรือน
- 1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ การบริหารรายได้ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว/ครัวเรือน

2. การเปลี่ยนผ่านไปสู่อาชีพนอภาคการเกษตร

- 2.1 สาเหตุ แรงจูงใจในการเปลี่ยนอาชีพ
- 2.2 การได้รับการสนับสนุนจากบุคคล ทูต เทคนิควิธีการและวัสดุอุปกรณ์

3. การคงอยู่

- 3.1 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- 3.2 การยอมรับของญาติพี่น้อง
- 3.3 การสร้างความสมดุล ระหว่างการทำงานบ้านกับการประกอบอาชีพ

4. ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนอาชีพ (ภาคะก้ำกึ่ง)

- 4.1 อำนาจในครอบครัว/ ครัวเรือน
- 4.2 การบริหารค่าใช้จ่ายในครอบครัว/ครัวเรือน
- 4.3 การยอมรับของสมาชิกในครอบครัว/ครัวเรือน
- 4.4 กิจกรรมทางการเกษตรของครอบครัว/ครัวเรือน

ส่วนที่ 3 พลังอำนาจแฝง

1. การค้นหาสภาพการณ์จริง

- 1.1 การค้นหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการตัดสินใจ/วิธีการหาข้อมูลข่าวสาร
- 1.2 การค้นหาทางเลือกและตัดสินใจทางเลือก
- 1.3 ความมั่นใจในตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองตัดสินใจ

2. การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

- 2.1 การทบทวนสถานการณ์ การใช้ประสบการณ์เดิมมาวิเคราะห์พิจารณา
- 2.2 ความมั่นใจในตนเองว่ามีความสามารถ มีพลัง

3. การตัดสินใจลงมือปฏิบัติจริง

- 3.1 การเลือกวิธีการแก้ปัญหาในครอบครัว/ครัวเรือน
- 3.2 วิธีการที่ใช้สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้
- 3.3 วิธีการที่ใช้คนในครอบครัว/ครัวเรือน และสังคมยอมรับ
- 3.4 วิธีการที่ใช้เป็นวิธีการที่ถูกต้อง

4. การคงไว้

- 4.1 วิธีการที่ใช้สามารถนำไปปฏิบัติในครั้งต่อไปได้
- 4.2 มั่นใจในวิธีการที่ใช้